

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

Lokalnej Grupy Działania

„Trygon – Rozwój i Innowacja”

Tekst ujednolicony Lokalnej Strategii Rozwoju po zmianach z dnia 14.12.2010r.

I. Charakterystyka Lokalnej Grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)

1) Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze

Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja” jest stowarzyszeniem posiadającym osobowość prawną.

Została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 28.04.2008 pod numerem KRS: 0000304777.

Stowarzyszenie posiada REGON 180338529.

NIP 5170268879

Nr w ewidencji ARiMR 062752973

2) Opis procesu budowania partnerstwa

Inicjatywa powołania stowarzyszenia, które działałoby na rzecz szeroko rozumianego rozwoju regionalnego pojawiała się wśród działaczy społecznych i pracowników administracji samorządowej wielokrotnie. Główną przeszkodą w powołaniu takiego podmiotu był brak środków na funkcjonowanie i finansowanie projektów. Obserwowana była działalność Lokalnych Grup Działania uczestniczących w Programie Leader +. Na bazie ich doświadczeń, w chwili, gdy pojawiła się możliwość uzyskania wsparcia w ramach osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 -2013 inicjatywa została podjęta powtórnie. Po szkoleniach przeprowadzanych przez pracowników Departamentu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego samorządowcy trzech sąsiadujących i mających podobne problemy gmin Boguchwały, Świlczy i Lubeni postanowili wspólnie utworzyć lokalną grupę działania. Informacja o tej inicjatywie wraz z informacją o zasadach funkcjonowania Programu Leader została upowszechniona wśród aktywnych mieszkańców gmin. Propozycja powołania stowarzyszenia była przedstawiana na zebraniach wiejskich tradycyjnie odbywających się na początku roku, przekazana sołtysom, oraz działającym na terenie gmin organizacjom pozarządowym (Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, zespoły ludowe itp.) Do współpracy zaproszeni zostali również przedsiębiorcy.

Powołana została grupa inicjatywna w skład, której weszli przedstawiciele trzech współpracujących gmin, radni, działacze społeczni i gospodarczy. Celem grupy było opracowanie projektu statutu oraz doprowadzenie do zebrania założycielskiego. Odbyło się trzy

otwarte spotkania grupy inicjatywnej oraz spotkanie burmistrza i wójtów współpracujących gmin. Na spotkaniach dyskutowane były zasady programu Leader, sposób tworzenia partnerstwa trójsektorowego, cele i zadania, które można by zrealizować w ramach takiego partnerstwa. Dużą pomocą w wyjaśnianiu powstających wątpliwości służyli na tym etapie Pracownicy Departamentu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Członkowie grupy inicjatywnej zobowiązali się do rozpropagowania idei LGD w swoich środowiskach i zaproszenia do współpracy kolejnych osób reprezentujących lokalne inicjatywy społeczne i gospodarcze. Duży nacisk został położony na aktywne włączenie młodzieży do udziału w Partnerstwie.

W efekcie tych działań w dniu 29 lutego 2008 r. w Boguchwale odbyło się zebranie założycielskie. Uczestniczyło w nim 66 osób reprezentujących sektory: społeczny, publiczny i gospodarczy z gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Zebrani przyjęli uchwałę o powołaniu Stowarzyszenia pod nazwą Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja.” Przyjęli opracowany przez grupę inicjatywną projekt Statutu. Dokonali wyboru Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej. Upoważnili członków Zarządu do dokonania czynności prawnych związanych z rejestracją stowarzyszenia. W trakcie procesu rejestracji została wytknięta nieścisłość w projekcie Statutu, która została usunięta na Walnym Zebraniu Członków założycieli w dniu 22 kwietnia 2008r. 28 kwietnia Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja” zostało zarejestrowane.

3) Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Członkami LGD są osoby fizyczne i prawne – działające przez swoich przedstawicieli, reprezentujące trzy sektory: społeczny, publiczny i gospodarczy z gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza. Obecnie LGD „Trygon” zrzesza 66 członków reprezentujących różne, często dość liczne organizacje i podmioty. Gminy reprezentowane są proporcjonalnie.

Dwadzieścia osób (30%) reprezentuje sektor gospodarczy - głównie małe i średnie przedsiębiorstwa. Są to między innymi właściciele sklepów spożywczych, zakładu fryzjerskiego, zakładu krawieckiego, firmy Auto Service, przedsiębiorstwa budowlanego, przedsiębiorstw Produkcyjno – Handlowo – Usługowych, Gminnych Spółdzielni „SCh” w Boguchwale i Lubeni.

Czternaście osób (21%) reprezentuje sektor publiczny – są to między innymi Burmistrz Boguchwały i Wójtowie Lubeni i Świlczy, Przedstawiciele Gminnych Bibliotek Publicznych, Szkół, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnego Centrum Kultury.

Najliczniej i najszerzej reprezentowany jest sektor społeczny - trzydzieści dwie osoby (49%). Są to przedstawiciele rad sołeckich i sołectw (9 osób), Ochotniczych Straży Pożarnych (6), Stowarzyszeń i klubów sportowych (3) Koła Gospodyń Wiejskich (2). Liczną grupę stanowią przedstawiciele innych stowarzyszeń i grup nieformalnych jak np. Towarzystwo Przyjaciół Trzciany, Uczniowski Klub Lekkiej Atletyki, Zespół Taneczny, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Koło CARITAS, Akcja Katolicka, Stowarzyszenie Żywności Ekologicznej EKO-DAR, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Bratkowickiej, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Trzcianie, Stowarzyszenie Rewitalizacji Dziedzictwa Kultury Narodowej oraz Działalności Charytatywnej, koło szachowe.

Organizacje społeczne reprezentowane w LGD zrzeszają od kilku do kilkudziesięciu (często ponad stu) członków.

Kobiety stanowią 29 % członków, mężczyźni 71% członków i osób reprezentujących członków.

Z 23 miejscowości objętych Lokalną Strategią Rozwoju 18 (78%) jest bezpośrednio reprezentowanych w LGD, pozostałe w sposób pośredni poprzez stowarzyszenia i organizacje.

Szczegółowy wykaz członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” wg stanu obecnego stanowi ZAŁĄCZNIK Nr 1 do LSR.

Lokalna Grupa Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja” jest otwarta i zainteresowana pozyskiwaniem nowych członków. Wymagania wobec kandydatów są niewielkie. § 10 Statutu mówi, że członkiem zwyczajnym stowarzyszenia może być osoba fizyczna – po uzyskaniu rekomendacji, co najmniej dwóch członków stowarzyszenia, jeżeli: spełnia warunki określone w ustawie Prawo o Stowarzyszeniach, działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich lub wyrazi na piśmie deklarację takiego działania i złoży deklarację członkowską oraz osoba prawna, jeżeli przedstawi uchwałę uprawnionego organu zawierającą: deklarację przystąpienia do stowarzyszenia, wolę działania na rzecz rozwoju obszaru objętego Strategią, wskazanie osoby fizycznej reprezentującej ją w stowarzyszeniu.

W trakcie kampanii informacyjnych i spotkań informacyjno-szkoleniowych dotyczących programu Leader prowadzący będą zachęcali do zadeklarowania przynależności do LGD „Trygon.” Zakłada się znaczną aktywizację działań w kierunku pozyskiwania nowych członków po zaakceptowaniu przez Urząd Marszałkowski Lokalnej Strategii Rozwoju do realizacji.

Przyjmowanie nowych członków leży w kompetencji Zarządu LGD. Utrata członkostwa następuje w drodze uchwały Zarządu, w przypadkach określonych w Statucie tj:

- uporczywego prowadzenia przez członka działalności sprzecznej ze Statutem Stowarzyszenia i jego celami,
- wyrządzenia z winy umyślnej szkody Stowarzyszeniu,
- pozbawienia praw publicznych na mocy prawomocnego orzeczenia sądu,
- nieopłacenia składki członkowskiej za trzy kolejne okresy płatności, mimo wyznaczenia przez Zarząd dodatkowego terminu do uregulowania powstałej zaległości.

Od uchwały członkowi przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania Członków.

4) Struktura Rady lub innego organu LGD, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005 zwanych dalej „organem decyzyjnym”

Organem decyzyjnym LGD „Trygon” jest Rada. Rada zgodnie ze Statutem składa się z 6 do 9 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków stowarzyszenia. Zgodnie ze statutem w skład Rady wchodzi obowiązkowo przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego – członków stowarzyszenia oraz przedstawiciele sektorów społecznego i gospodarczego, przy czym stanowią oni, co najmniej połowę członków Rady.

Rada Lokalnej Grupy Działania „Trygon Rozwój i Innowacja” składa się z 9 osób wybranych przez Zebranie Założycielskie w dniu 29 lutego 2008 na czteroletnią kadencję i wpisanych do KRS-u. W skład Rady wchodzi:

- burmistrz Boguchwały - Wiesław Dronka, wójtowie Świlczy - Wojciech Wdowik (przewodniczący Rady) i Lubeni - Adam Warzybok jako reprezentanci gmin (sektor publiczny),
- Józef Król (zastępca Przewodniczącego) - właściciel firmy handlowo usługowej z Niechobrza, Cioch Bogdan – właściciel sklepu spożywczo-przemysłowego w Świlczy i Władysław Daszykowski - prezes Gminnej Spółdzielni w Lubeni (sektor gospodarczy),
- Bożena Baran - przedstawiciel sołectwa Sołonka, Wójcik Bogdan – przedstawiciel Rady Sołectkiej w Bratkowicach oraz Jerzy Opaliński - rolnik i działacz społeczny z Boguchwały (sektor społeczny). Tak, więc w Radzie reprezentowane są równorzędnie po 33,3(3) % (1/3) wszystkie trzy sektory partnerstwa. Sektor gospodarczy reprezentują średnie

i małe firmy. Członkowie Rady pochodzą z różnych miejscowości po 33.3(3) % (1/3) z każdej gminy.

Zgodnie ze Statutem żaden z członków Rady nie jest członkiem innego organu Stowarzyszenia ani pracownikiem Biura Stowarzyszenia.

Rolę i zadania ciała decyzyjnego – Rady określa Statut Stowarzyszenia, który precyzuje „Do wyłącznej właściwości Rady należy:

- 1) wybór operacji, zgodnie z art. 64 ust.4 rozporządzenia Rady WE nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE 1277z 21.10.2005 r. str. 1), które mają być realizowane w ramach Strategii opracowanej przez Stowarzyszenie,
- 2) Rozpatrywanie odwołań beneficjentów od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, czyli Rady w sprawie oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru.,
- 3) Członkowie Rady wypełniają „Oświadczenia o bezstronności i niezależności” wg wzoru załączonego do Regulaminu (Załącznik nr 1) przed przystąpieniem do oceny operacji. Członka Rady wyłącza się z oceny operacji jeżeli:
  - a) jest wnioskodawcą lub wnioskodawcą jest spokrewniona z nim osoba,
  - b) reprezentuje wnioskodawcę,
  - c) przygotował wniosek,
  - d) będzie uczestniczył w jego realizacji.

5) Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.

Zasady funkcjonowania LGD określają: Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o Stowarzyszeniach z późniejszymi zmianami, Statut Stowarzyszenia i uchwalone na jego podstawie regulaminy:

- Regulamin Zarządu,
- Regulamin Pracy Rady,
- Regulamin Organizacyjny Biura Stowarzyszenia.

Podział kompetencji pomiędzy poszczególne organa Stowarzyszenia są wyraźnie zapisane w Statucie.

Do zadań i kompetencji Zarządu należy bieżące kierowanie pracą LGD i podejmowanie decyzji niezastrzeżonych dla Rady lub Walnego Zebrania Członków, a w szczególności;

- przygotowanie projektów uchwał Walnego Zebrania Członków,
- wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków i Rady,
- reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz,
- prowadzenie rejestru członków Stowarzyszenia i przyjmowanie nowych członków,
- opracowanie wzorów deklaracji członkowskich przewidzianych w Statucie,
- zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- powoływanie i rozwiązywanie komisji i zespołów, w tym zespołów ekspertów w celu wykonywania zadań statutowych,
- zatrudnianie i zwalnianie Dyrektora Biura Stowarzyszenia,
- zatrudnianie i zwalnianie pracowników Biura, a także ustalanie zasad ich wynagradzania,
- opracowanie projektu Strategii oraz innych wymaganych dokumentów celem przystąpienia do konkursu na jej realizację,
- przygotowywanie wniosków o dofinansowanie realizacji Strategii zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz wykonywanie innych działań związanych z jej realizacją,
- realizacja Strategii, w tym ogłaszanie konkursów na projekty z zakresu działania 4.1 Programu, Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, przyjmowanie tych projektów i przedkładanie ich Radzie w celu dokonania wyboru tych z nich, które będą realizowane w ramach Strategii,
- składanie rocznych i kończących kadencję sprawozdań Walnemu Zebraniu Członków z działalności swojej i Stowarzyszenia,
- zarządzanie majątkiem i funduszami Stowarzyszenia,
- wydawanie wewnętrznych przepisów i zasad regulujących działalność Stowarzyszenia, o ile nie leżą one w kompetencjach innych jego organów,
- podejmowanie innych decyzji nie zastrzeżonych dla pozostałych organów.

Organizację pracy Zarządu ustala nadany przez Walne Zgromadzenie Członków Regulamin Zarządu.

Zarząd zgodnie ze Statutem wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Stowarzyszenia, któremu nadaje Regulamin Organizacyjny.

Działalność Zarządu jest kontrolowana przez Komisję Rewizyjną i podlega corocznej ocenie przez Walne Zebranie Członków.

Do wyłącznej kompetencji Rady LGD należy:

- wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE 1277 z 21.10.2005 r. str. 1), które mają być realizowane w ramach Strategii opracowanej przez Stowarzyszenie,
- rozpatrywanie odwołań beneficjentów od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, czyli Rady w sprawie oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru,

Zasady i procedury funkcjonowania organu decyzyjnego LGD określa Regulamin Pracy Rady.

Regulamin określa między innymi sposób podejmowania decyzji zapewniający bezstronność i przejrzystość, jawność oraz demokrację oraz procedowanie zgodnie z przyjętymi przez Walne Zebranie Członków Procedurami będącymi załącznikiem do LSR.

Każdy z członków Rady przed przystąpieniem do oceny wypełnia „Oświadczenie o bezstronności i niezależności” wg wzoru załączonego do Regulaminu (Załącznik nr 1). Członka Rady wyłącza się z oceny operacji jeżeli:

- a) jest wnioskodawcą lub wnioskodawcą jest osoba z nim spokrewniona,
- b) reprezentuje wnioskodawcę,
- c) przygotował wniosek
- d) będzie uczestniczył w jego realizacji

Biuro LGD jest powołane – zgodnie ze Statutem i działa w oparciu o nadany przez Zarząd Regulamin określający organizację i zasady jego funkcjonowania. W regulaminie określone są zasady pracy Biura, załącznikiem regulaminu jest określenie wymogów i sposobu naboru pracowników Biura oraz wykaz stanowisk.

Biuro LGD posiada lokal wyposażony w sprzęt biurowy – użyczony od gminy Świlcza - pozwalający na przyjmowanie i obsługę interesantów oraz możliwość archiwizowania dokumentów i organizację spotkań. Umowa użyczenia zapewnia również korzystanie LGD z sali audiowizualnej w budynku, w którym znajduje się siedziba LGD.

W gminach Boguchwała i Lubenia będących członkami LGD są zorganizowane Gminne Punkty Informacyjno-Promocyjne, w których pracownicy biura i gminy będą udzielać pomocy i świadczyć doradztwo dla osób zainteresowanych skorzystaniem z programu Leader. Gminy zapewniają również możliwość skorzystania z sali narad w celu przeprowadzenia spotkań lub szkoleń. LGD uruchomiło tymczasową stronę internetową, do której linki znajdują się na stronach internetowych gmin – członków LGD. Strona będzie systematycznie udoskonalana i rozbudowywana.

Statut i regulaminy stanowią ZAŁĄCZNIK Nr 2 do LSR

6) Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.

Osoby wchodzące w skład Rady LGD mają duże doświadczenie w zakresie realizacji projektów finansowanych ze środków pomocowych, środków publicznych i prywatnych, kredytów bankowych. Samodzielnie lub w zespołach zadaniowych przygotowywały, oceniały i realizowały różnorakie projekty. Mają, więc doświadczenie w ocenie projektów pod kątem ich realności i możliwości realizacyjnej. Walne Zgromadzenie wybierając członków Rady brało również pod uwagę ich bezstronność, trzeźwość oceny i samodzielność sądów. Wiesław Dronka - burmistrz Boguchwały, Adam Warzybok wójt Lubeni i Wojciech Wdowik wójt Świlczy nadzorowali realizację wielu projektów (wymienionych w załączniku) prowadzonych na terenie gmin. Dzięki temu posiadają wiedzę i doświadczenie w realizacji projektów podobnych do objętych LSR. Bożena Baran przygotowywała dokumentację konkursową i nadzorowała realizację wielu projektów realizowanych przez gminę Lubenia. Biegle włada językiem angielskim. Bogdan Cioch, Bogdan Wójcik i Jerzy Opaliński uczestniczyli w szkoleniu organizowanym przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich UM w Rzeszowie. Na 9 członków Rady 7 (77,7 %) posiada kwalifikacje i doświadczenie w realizacji projektów podobnych do programu Leader.

Szczegółowe kwalifikacje członków Rady ujmuje tabela stanowiąca ZAŁĄCZNIK Nr 3 do LSR.

7) Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji.

Lokalna Grupa Działania „Trygon - Rozwój i Innowacja” powstała wiosną 2008 r. i jako stowarzyszenie nie może pochwalić się własnym doświadczeniem w realizacji projektów. Natomiast bogate wielokierunkowe doświadczenie mają członkowie Stowarzyszenia. Doświadczenie to można ująć w dwu grupach - doświadczenie instytucji i organizacji – członków LGD oraz indywidualne doświadczenie osób reprezentujących różne podmioty.

W tym wypadku zarówno doświadczenie jak i kwalifikacje są wysokie. Same gminy realizowały po kilka projektów o charakterze podobnym do zakresu pomocy określonym dla osi 3 i 4. Znaczna jest również liczba projektów poprawnych formalnie, które z braku środków nie uzyskały dofinansowania i były realizowane ze środków własnych gminy i kredytów. Osoby będące członkami LGD uczestniczyły w realizacji bądź nadzorowały i rozliczały projekty.

Szczegółowe doświadczenia ujęte są w tabeli stanowiącej ZAŁĄCZNIK nr 4 do LSR.

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.

1) Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

W skład Lokalnej Grupy Działania „Trygon –Rozwój i Innowacja” wchodzi trzy sąsiadujące ze sobą gminy:

- Boguchwała – składająca się z miasta Boguchwały i dziewięciu wiosek: Lutoryża, Mogielnicy, Zarzecza, Raclawówki, Kielanówki, Nosówki, Niechobrza, Zgłobnia i Woli Zgłobieńskiej, zajmująca obszar 8.897 ha i zamieszkała przez 18.347. osób.
- Lubenia – składająca się z czterech wiosek: Lubenii, Straszdyła, Siedlisk, Sołonki, zajmująca obszar 5.477 ha zamieszkała przez 6.841 osób.
- Świlcza – składająca się z 9 wiosek: Świlczy, Błędowej Zgłobieńskiej, Bratkowic, Bzianki, Dąbrowy, Mrowli, Rudnej Wielkiej, Trzciany i Woliczki, zajmująca powierzchnię 11.224 ha i zamieszkała przez 15.394 osoby.

Wymienione gminy nie są członkami ani partnerami innej Lokalnej Grupy Działania.

2) Uwarunkowania przestrzenne (mapka) geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju obejmuje powierzchnię 25.598 ha. W mieście Boguchwała i 22 wioskach zamieszkuje 40.582 osoby. Liczba ludności na obszarze objętym Strategią wynosiła w dniu 31.12.2006 r. 46.437 osób. Zmniejszenie liczby ludności i powierzchni nastąpiło w wyniku przyłączenia decyzją administracyjną do Rzeszowa wiosek Przybyszówka i Zwięczyca.

Obszar LGD „Trygon–Rozwój i Innowacja” graniczy na wschodzie z Rzeszowem, i Lokalnymi Grupami Działania „Eurogalicja”, „Dolina Strugu”, od zachodu z „Partnerstwem Pięciu Gmin” od północy z „Siedliskiem” od południa i południowego zachodu z CK Podkarpacie.

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju leży w centralnej części województwa podkarpackiego w powiecie rzeszowskim. Od wschodu graniczy z miastem wojewódzkim Rzeszów i gminami Tyczyn i Głogów Małopolski, od zachodu z gminami Sędziszów Małopolski, Iwierzycy, Czudec, Niebylec, od północy z gminą Kolbuszowa, od południa z gminą Błażowa.

Obszar LGD jest zróżnicowany geograficznie. Rozpóściiera się na pograniczu dwóch makroregionów Pogórza Karpackiego i Doliny Sandomierskiej. Takie położenie stanowi o bogatych walorach krajobrazowych. Decyduje o nich zróżnicowana i bogata rzeźba terenu, budowa geomorfologiczna, szata roślinna, struktura użytków rolnych oraz zabytki kultury materialnej.

Wyraźnie czytelne jest zróżnicowanie morfologiczne obszaru. W części północnej występują płaskie, mało urozmaicone piaszczyste w dużej części zalesione tereny płaskowyżu kolbuszowskiego. W środkowej części wyraźna jest, wierzchowina plejstocenska o pagórkowatej powierzchni porozcinana przez doliny dopływów bocznych Wisłoka oraz liczne doliny nieckowate o wyraźnych zboczach przechodzących w płaskie dna. Doliny boczne rozcinające wierzchowinę, to doliny potoków Czarna, Mrowla, Przyrwa, Paryja, Lubcza i Mogielnica. Południowa część należąca do Pogórza Rzeszowskiego i Dynowskiego charakteryzuje się wyraźnie pagórkowatym krajobrazem. Ten typ krajobrazu tworzą płaskie garby o wysokościach dochodzących do 400 - 450 m n.p.m., porozcinane przez wspomniane wyżej doliny dopływów bocznych Wisłoka oraz doliny nieckowate. Około 18 % obszaru zajmują lasy. Na terenie obszaru można wyróżnić dwa duże kompleksy leśne. W północnej części kompleks - o powierzchni ok. 137 km² zajmując ok. 25 % powierzchni gminy Lubenia. Dominuje tu buk, sosna, występuje świerk, brzoza, jodła (buczyna karpacka). Drugi duży kompleks leśny o powierzchni ok. 232 km² znajduje się północnej części obszaru LGD. Dominuje tu drzewostan sosnowy z domieszką dębu szypułkowego, sporadycznie występuje brzoza, świerk i jodła pospolita. Trzeci kompleks leśny – buczyny karpackiej, którego jedynie część znajduje się na terenie LGD występuje na granicy wsi Wola Zgłobieńska, Niechobrz, Lutoryż i Gminy Czudec

Najbardziej atrakcyjnie krajobrazowo są tereny leżące w obrębie stref chronionych:

- Hyżniańsko - Gwoźnicki Obszar Chronionego Krajobrazu, będący częścią Pogórza Dynowskiego, zajmuje powierzchnię 24 620 ha. Lasy zajmują zaledwie 32% jego powierzchni. Znajdują się tu rezerваты: "Mójka" z lasem bukowo - jodłowym i stanowiskiem bobra europejskiego oraz "Wilcze" z kompleksem jedliny podgórskiej. W obszarze chronionym leży część wsi Straszycie i Sołonka,
- Strzyżowsko-Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu, który zajmuje 14207 ha powierzchni. Znaczną część obszaru stanowią użytki rolne, lasy zajmują ok. 28 % powierzchni. W leśnictwie Wola Zgłobieńska znajduje się 70,75 ha (inne źródła podają

88,34) rezerwat Wielki Las. Obejmuje on ochroną jeden z cenniejszych pod względem przyrodniczym fragmentów żywej buczyny karpackiej. Przez teren rezerwatu przebiega leśna ścieżka dydaktyczna. W obszarze LGD znajduje się tylko niewielka część obszaru chronionego.

- Mielecko –Głogowsko - Kolbuszowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, który zajmuje fragment Płaskowyżu Kolbuszowskiego o krajobrazie rolniczo - leśnym. Jego ogólna powierzchnia wynosi 50 512 ha. Na obszarze tym występuje duża różnorodność środowiska: od piaszczystych wydmy poprzez bagna i torfowiska po wody powierzchniowe. Dużą część obszaru zajmują użytki rolne, które ukształtowały jego krajobraz kulturowy jako rolniczy, z charakterystyczną dla niego mozaiką upraw rolnych, łąk, pastwisk i śródpolnych zadrzewień.

Klimat, rolnictwo

Obszar LGD leży w strefie klimatu umiarkowanego, w części południowej zbliżonego do górskiego. Gleby są zróżnicowane. W części południowej przeważają gleby utworzone na utworach fliszowych i pyłach wodnego pochodzenia, lessach – gliny, gliny piaszczyste. W dolinach rzek występują mady zaś w północnej części przeważają gleby piaszczyste. Zależnie od pochodzenia gleb i ukształtowania terenu zróżnicowane są również klasy bonitacyjne. W południowej i środkowej części przeważają gleby klas dobrych i średnich od II do IV kl. bonitacyjnej. Są to gleby kompleksów pszennych i pszenno buraczanych, w pozostałej części występują gleby niższych klas, gorszej jakości, kompleksów żytnich i zbożowo ziemniaczanych. Uprawę części gleb utrudnia ukształtowanie terenu – w gminie Lubenia 70 % terenu jest terenem górzystym. Przeważają gospodarstwa niewielkie, niskotowarowe. Ponad 50 % gospodarstw stanowią gospodarstwa o powierzchni do 2 ha. Niekorzystny jest rozłóg pól. Przeciętne gospodarstwo składa się z kilku działek. Główne uprawy to zboża, ziemniaki, w większych gospodarstwach również buraki cukrowe i rzepak.

Liczba i powierzchnia gospodarstw i nieruchomości rolnych

Nazwa gminy	Ogółem	o powierzchni użytków rolnych						
		do 1 ha	powyżej 1 ha					
			Razem	1,01-1,99	2-2,99	3-4,99	5-9,99	10 i więcej
Boguchwała	4481	2504	1977	1115	428	313	84	37
Lubenia	1881	670	1211	619	331	203	48	10
Świlcza	4687	2467	2220	1259	537	313	83	28
Razem	11049	5641	5408	2993	1296	829	215	75
%			100%	55%	24%	15%	4%	1%

Źródło : Powiaty Województwa Podkarpackiego, US Rzeszów 2003

Zasoby naturalne

Obszar LGD nie jest zbyt bogaty w zasoby i surowce naturalne. W rejonie sołectwa Bratkowice i Rynny Podkarpackiej stwierdzono występowanie znacznych zasobów wód podziemnych, które mogą stanowić rezerwę wody pitnej dla Rzeszowa. Obfite źródła wody pitnej znajdują się również na terenie przysiółka Przylasek. W Lubeni występują lecznicze wody siarczanowe. Bardzo wydajne źródło znajduje się u zbiegu granic wsi Lubenia, Hermanowa i Budziwój, w otoczeniu pięknych jarów bukowych. Bogate źródła wody siarczanowo-jodowej znajdują się w przysiółku Horodnew Lubeni, a źródła solankowe w Sołonce. W Rudnej Wielkiej występują zasoby wody mineralnej wodorowęglanowo-sodowej ze znaczną zawartością węglanów o wydajności ok. 12 m³ na dobę, które mogą być wykorzystywane do produkcji wód mineralnych lub w celach leczniczych.

Piaski i żwiry eksploatowane są w rejonach Bratkowic i Mrowli oraz w starorzeczu Wiślaka w Siedliskach. W kamieniołomie w Niechobrze odbywa się eksploatacja łupków z przeznaczeniem na utwardzanie lokalnych dróg. Lessy i gliny były do niedawna eksploatowane przez niewielkie lokalne cegielnie, obecnie z przyczyn ekonomicznych produkcja cegły została zaniechana. Nie eksploatowane złoża łupków i piaskowców menilitowych występują we wsiach Straszędzie, Lubenia i Siedliska, złoża gipsu zawierający wysokiej jakości alabastry w Siedliskach. W Niechorzu są udokumentowane pokłady kamienia wapiennego. W rejonie wsi

Nosówka znajduje się złożę ropy naftowej. Dla złoża utworzony został obszar górniczy „Nosówka”. Ropa z tego złoża jest ropą parafinową i bezsiarkową.

Aktualnie jest wydobywana z odwiertu Nr 7 i przesyłana rurociągiem do kopalni usytuowanej w południowej części wsi Nosówka. Ropa wywożona jest autocysternami do Rafinerii Ropy w Jaśle. Na terenie wsi Kielanówka znajduje się złożę gazu ziemnego, dla którego został utworzony obszar górniczy „Kielanówka - Rzeszów I”. Poszukiwania ropy naftowej i gazu są kontynuowane w kolejnych odwiertach.

W Trzcianie i Mrowli znajdują się bogate pokłady torfu. W lasach pozyskiwane jest drewno.

Historia

Pierwsze ślady osadnictwa na obszarze LGD są datowane na około 3 tysiące lat przed naszą erą, o czym świadczą liczne odkrycia i znaleziska archeologiczne. Pierwsi mieszkańcy tych terenów byli najprawdopodobniej rolnikami. Położenie terenu gminy przy jednym z odgałęzień szlaku bursztynowego przyczyniło się do rozwoju tego obszaru w czasach Cesarstwa Rzymskiego. O historii świadczą liczne stanowiska archeologiczne, w których znajdują się ślady pobytu ludności kultury pucharów lejkowatych oraz kultury ceramiki sznurkowej. Zachowane jest średniowieczne Grodzisko Lubeńskie tzw. okop pochodzące z okresu powstawania zrębów Państwa Polskiego. W czasach wczesnośredniowiecznych teren LGD wraz z całym okręgiem rzeszowskim leżał na granicy pomiędzy Rusią Halicką, a państwem pierwszych Piastów. Ostatecznie po 1340 roku Kazimierz Wielki przyłączył te tereny do państwa polskiego.

Pierwsze pisemne wzmianki o wsiach obszaru LGD pochodzą z XIV wieku (1326 Trzciana, 1359 Lubenia 1373 Lutoryż, 1375 Boguchwała) pozostałe wsie odnajdujemy w dokumentach z lat późniejszych. Osadnictwo na całym obszarze LGD miało podobny charakter. Miejscowości z północnej i zachodniej części obszaru przez długi okres związane były z Ziemią Sandomierską i Małopolską. W wiekach XV – XVII wsie przeżywały okresy rozkwitu i upadku, zmieniając właścicieli, pustoszone przez najazdy i epidemie. Szczególnie groźne dla mieszkańców były najazdy tatarskie niszczące wioski na wiele lat.

W okresie I wojny przez wsie obszaru LGD przetoczyły się liczne wojska austriackie, niemieckie i rosyjskie rekwirując żywność i zwierzęta pociągowe.

Na przełomie XIX i XX w można zaobserwować wzrost świadomości ludności wiejskiej, kreowany przez księży i właścicieli ziemskich, działaczy samorządowych, chłopskich działaczy

ludowych, kształcącej się w gimnazjach rzeszowskich młodzieży. Wsie zaczynają się prężnie rozwijać. Powstają pierwsze szkoły ludowe, kasy pożyczkowe, straże pożarne, kółka rolnicze.

Przy szkołach i kółkach rolniczych powstają czytelnie. W 1904 r. staraniem lokalnych władz i działaczy powstał w Trzcianie pierwszy w powiecie Dom Ludowy służący wszystkim działającym we wsi organizacjom. W Boguchwale Państwo Wanda i Zenon Suszyccy utworzyli na swym majątku fundację naukowo rolniczą. Wraz z rozwojem kolei i powstawaniem nowych zakładów wytwórczych, miejscowa ludność mogła podejmować pracę w budownictwie i przemyśle. Rozwijało się również lokalne rzemiosło.

Na terenie LGD pozostało wiele zabytków kultury materialnej.

Boguchwała Zespół pałacowy, zlokalizowany na terenie Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Pałac otacza park od południa i wschodu, kościół od północy, a zabudowania gospodarcze od zachodu. Sam pałac został wybudowany przez księcia Teodora Konstantego Lubomirskiego w 1728 r. z wykorzystaniem murów wcześniejszego dworu obronnego. W otoczeniu pałacu znajdują się inne zachowane do dzisiaj zabytkowe obiekty związane z pałacem: spichlerz murowany z około 1850 r., ogrodzenie z bramą wjazdową - murowano-żeliwną z połowy XIX w. zrekonstruowaną w 1912 r. oraz kamienna figura świętego Jana Nepomucena w bezpośrednim sąsiedztwie bramy wjazdowej, pochodząca z końca XVIII w.

Drugim nie mniej interesującym obiektem jest stary kościół parafialny, przylegający niemal do pałacu. Świątynia w stylu późnobarokowym została wzniesiona w 1729 r. Nad wejściem do kościoła widoczny herb "Śreniawa". Wewnątrz kościoła znajduje się Ołtarz Główny z białego marmuru, oraz obraz "Pan Jezus Ukrzyżowany" z I połowy XVIII w. Kościół otoczony jest ogrodzeniem z bramą i dwoma furtkami z połowy XIX w. Przy bramie wjazdowej zachował się herb rodziny Straszewskich - "Rozdarta Strzała". Niedaleko od niego budynek plebani z 1729 r.- przebudowany w końcu XIX w, wyremontowany w 1916 i 1998 r.

Bratkowice Zachowaną pozostałość folwarczną stanowi park z kapliczką i rzeźbą Jana Nepomucena z 1848 r.

Dąbrowa Z zachowanych na terenie wsi zabytkowych obiektów na uwagę zasługuje zespół parkowo-dworski. Murowany dwór został wzniesiony na początku XIX w prawdopodobnie na murowanym przyziemiu drewnianego dworu istniejącego w 1780 r.. Nowy dwór o charakterze architektury willowej został zbudowany w drugiej połowie XIX w, wówczas również nastąpiło przekomponowanie parku.

Lubenia Stare Kościelisko miejsce dwu kościołów zniszczonych przez najazdy Tatarskie, w którym w latach 1739 - 1929 stał zabytkowy drewniany kościół przeniesiony

obecnie do Straszzydła. Na uwagę zasługuje również „Okop” wczesnośredniowieczny gród obronny wraz z niewielką osadą istniał w okresie od XI-XIII wieku. Do dziś zachowały się w bardzo dobrym stanie ziemne wały obronne (od 2-4 metrów wysokości) wraz z fosą. Gród obronny w Lubeni położony był na granicy tzw. Rusi Czerwonej i państwa polskiego.

Mrowla Na uwagę zasługuje kościół wzniesiony w latach 1895-1900 wzniesiony w miejscu starego kościoła. Zaprojektowany przez Sławomira Odrzywolskiego jest jednym z przykładów stylu zwanego „gotykiem nadwiślańskim”.

Raclawówka Na wzgórzu widoczny jest zespół zabytków związanych z kościołem parafialnym w przysiółku Zabierzów. Świątynia w stylu barokowym, została wzniesiona przez księcia Jerzego Ignacego Lubomirskiego, właściciela dóbr rzeszowskich, w 1719 r. Do kościoła przylega kaplica z 1873 r. Ołtarz główny świątyni powstał także w 1873 r., a nad nim obrazy "Zdjęcie Pana Jezusa z krzyża" i "Wszyscy święci". Obok kościoła znajduje się dawny budynek kostnicy z przeł. XIX i XX w. prawdopodobnie pozostałość po szpitalu dla ubogich, który istniał przy kościele zabierzowskim od XVII w. W pobliżu znajduje się też XVII wieczna plebania, i kilka chałup z końca XIX w.

Rudna Wielka Obecnie istniejący dwór pochodzi z poł. XIX w. Powiązany kompozycyjnie z folwarkiem oraz parkiem krajobrazowym o sporej ilości starodrzewia choć zniszczony tworzy zespół o dużych walorach zabytkowych i krajobrazowych.

Straszydło Zabytkowy kościół drewniany dębowo – modrzewiowy z 1739r. przeniesiony w 1929 roku z Lubeni.

Solonka Pozostałości po eksploatacji soli ze źródeł solankowych – żupa solna o głębokości ok. 30 m, gdzie zgodnie z tradycją w średniowieczu uzyskiwano – ważono sól i uzyskiwano słone wody do konserwacji dziczyzny.

Trzciana Obecny trzeci z kolei kościół parafialny pod wezwaniem św. Wawrzyńca został wybudowany w latach 18797 – 1898 wg projektu Franciszka Strążkiewicza. Wewnątrz przeniesione z wcześniejszych świątyń cenne ołtarze renesansowy Św. Anny i manierystyczny Matki Boskiej Różańcowej pochodzące z połowy XVII w i chrzcielnica z 1615 r. Przy kościele stoi figurka św. Jana Nepomucena fundowana przez Piotra Potockiego w 1736 r.

Zespół Dworski – dwór mający raczej charakter willi podmiejskiej otrzymał swój charakter pomiędzy 1910 a 1614 r. Obecnie – po dwu przebudowach powojennych jedynie obrys dworu nie uległ zmianie, natomiast jego wystrój jedynie zewnętrzny został utrzymany przy remoncie w 1976 r.

Zgłobień – We wsi zachował się najstarszy obiekt zabytkowy obszaru LGD. Jest nim tzw. „stary dwór”, wcześniej kilkakrotnie przebudowywany i dlatego na pierwszy rzut oka pozbawiony jest cech stylowego dawnego dworu. Budowa tego renesansowego domu datowana jest na lata 70-te XVI w. i wiąże się z osobą Anny z Sieniawy Jordanowskiej, która została wtedy właścicielką wsi. Pod koniec XVIII dwór zostaje przebudowany na spichlerz.

Nieopodal, w pięknym starodrzewiu obok szkoły podstawowej umiejscowiony jest „nowy dwór” pochodzący z końca XVIII lub pocz. XIX wieku. Zbudowany został przez rodzinę Straszewskich w stylu neoklasycystycznym.

Ważnym obiektem zabytkowym jest także kościół parafialny. Wybudowany został w 1741 roku staraniem księcia Teodora Konstantego Lubomirskiego. Obecny wygląd przybrał w latach 1913-1928. Jego wystrój wewnętrzny zachowujący w elementach cechy wczesnobarokowe, a nawet romańskie, w czasach przebudowy nabrał kolorytu swoistego neorenesansu.

Na całym obszarze LGD licznie występują kapliczki i krzyże przydrożne. Wiele z nich ma wartość zabytkową – najstarsze zachowane pochodzą z XVIII w. Najczęściej występujące, praktycznie w każdej wiosce formy to kapliczki słupowe. Murowane z cegły lub kamienia w kształcie wielokondygnacyjnego czworobocznego słupa zwieńczonego daszkiem, krzyżem lub figurą. Należą do nich np. kapliczka z Bratkowic, z granicy Niechorza i Zgłobnia. Kolejną formą są kapliczki w formie niewielkich miniatur kościoła upiększone malowidłami i figurami, do najstarszych należą kapliczka w Dąbrowej 1899 r., z Niechorza pod wezwaniem świętego Rocha z przełomu XVIII i XIX w. z interesującą polichromią. Na uwagę zasługują kapliczki w formie figur świętych stojących na postumencie, przykrytych daszkiem lub odkrytych. Szczególnie dużo to figury św. Rocha i św. Nepomucena.

Łącznie na obszarze LGD występuje 318 obiektów umieszczonych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Architektury i Budownictwa na liście Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Kultura

Działalność kulturalną na obszarze LGD animują Gminne Ośrodki Kultury w Boguchwale i Lubeni oraz Gminne Centrum Kultury w Świlczy z siedzibą w Trzcianie z filiami w poszczególnych wioskach. Istniejące zespoły folklorystyczne kultywują ludowe

tradycje – tańce, melodie, pieśni i piosenki, widowiska obrzędowe uświetniając gminne uroczystości i biorąc udział w występach krajowych i zagranicznych.

Zespół Pieśni i Tańca „Lubenka” posiadający Artystyczny Znak Jakości prezentuje folklor ziemi rzeszowskiej oraz innych regionów Polski. W czasie 29 letniej działalności przez szeregi zespołu przewinęło się ok. 700 osób. „Lubenka” występowała między innymi w Belgii, Holandii, Rosji, Szwecji, Szwajcarii, Turcji, Włoszech, Niemczech, Grecji, wszędzie gościnnie witany i oklaskiwany zgromadził wiele dyplomów i wyróżnień.

Zespół śpiewaczy „Lubenianki” w swoim repertuarze posiada program pieśni ludowych, religijnych, biesiadnych, a także widowiska obrzędowe „Lubeńskie Tuki”, „Wilijo w Lubeni”, „Godzenie parobka”. Za widowiska ten zespół uzyskał wiele nagród

Kapela Ludowa z Lubeni prezentuje folklor ziemi rzeszowskiej i innych regionów polski. Kapela wydobyła z zapomnienia wiele dawnych tekstów i melodii. Kapela wraz z zespołem nagrała płytę z przyśpiewkami i melodiami regionu rzeszowskiego.

Zespół regionalny „Straszydłanie” skupia trzy pokolenia mieszkańców wioski i okolic. Ma w swoim programie widowiska obrzędowe „Wesela Straszydlańskie”, „Kolęda z Turoniem”. W dorobku ma nagrodę Marszałka Województwa Podkarpackiego – zasłużony dla Kultury Ludowej, jest również laureatem Ogólnopolskiego Konkursu Tańca Tradycyjnego.

Zespół pieśni i tańca „Pułanie” w Trzcianie powstał w 1998 r. Obecnie w skład zespołu wchodzi dwie grupy taneczne: dziecięca i młodzieżowa oraz kapela muzyczna, razem 50 osób. ZPiT "Pułanie" jest kontynuatorem i propagatorem bogatych tradycji folklorystycznych Trzciany i okolic. Największym osiągnięciem zespołu jest wyróżnienie, jakie zdobył na XVII Festiwalu Kultury Młodzieży Szkolnej w Grodzisku Mazowieckim. W programie ma tańce regionalne: rzeszowskie, przeworskie, łowickie, tańce narodowe: polonez, oberek, tańce starej Warszawy.

Chór mieszany „Cantus” powstał w Trzcianie w 1932 r. Chór od początku swojego istnienia mocno wrósł w swoje środowisko i aktywnie włączył się w życie kulturalne swojej miejscowości, gminy i województwa. Uczestniczył w wielu festiwalach m.in. w Rumii, Legnicy, Katowicach, Będzinie i Rzeszowie. Kilkakrotnie brał udział w cyklicznych koncertach „Bernardyńskie Wieczory Muzyczne” itp.

Ponadto w Trzcianie działają: Kapela Ludowa, Zespół muzyczny „BROWN”, Zespół wokalny instrumentalny. Na uwagę zasługuje Chór dziecięcy „Kantuski” uczestniczący w imprezach szkolnych i środowiskowych oraz zdobywający laury w swojej grupie wiekowej na poziomie województwa. W Bratkowicach działa zespół tańca nowoczesnego „Koloret, a w Dąbrowej zespół wokalny instrumentalny „Volare”.

Kapela ludowa i zespół śpiewaczy „Jubiltaki” ze Zgłobnia powstał w 1982 roku; w repertuarze ma pieśni patriotyczne, kolędy i pastorałki, pieśni biesiadne oraz obrzędowe i ludowe.

Chór “Deo Gloria” z Boguchwały powstał w okresie międzywojennym (lata trzydzieste XX wieku). Po drugiej wojnie światowej staraniem Księdza Stefana Pelca chór został reaktywowany. Obecnie liczy 29 chórzystów. Śpiewa pieśni religijne na uroczystościach kościelnych i świętach narodowych.

Chór “Gaudium” z Mogielnicy został utworzony w 1997 roku przy kościele parafialnym w Mogielnicy, liczy około 25 osób. W repertuarze ma pieśni kościelne i narodowe. Połączone chóry „Deo Gloria” i „Gaudium” w 2006 roku w Ołomuńcu (Czechy) zdobyły brązowy medal w europejskim konkursie chórów.

Orkiestra dęta z Mogielnicy przy OSP w Mogielnicy, utworzona w grudniu 2000 roku, liczy 27 osób. Występuje na imprezach okolicznościowych, majówkach, dożynkach.

Kapela i Zespół Śpiewaczy “Kalina” z Lutoryża powstała w sierpniu 2001 roku. W jej skład wchodzi 6 muzyków i 13 śpiewaków. W repertuarze zespołu znajdują się kolędy, pieśni patriotyczne, melodie i przyśpiewki.

Kapela podwórkowa „Kabaty” z Kielanówki powstała w 2005 roku i obecnie w jej skład wchodzi 5 osób. W swoim repertuarze ma piosenki lwowskie, warszawskie i rzeszowskie.

Chór męski “Wisłoczanka” z Zarzecza został zainicjowany w 1964 roku. Obecnie chór składa się z 12 członków: 9 śpiewaków i 3 instrumentalistów. W repertuarze chóru znajdują się utwory folklorystyczne z regionu rzeszowskiego. Chór wykonuje pieśni patriotyczne, religijne, a także ludowe, artystyczne oraz popularne.

Zespół instrumentalno-Wokalny „Zibi - Band” założony został w listopadzie 1999 roku. Orkiestra swoją grą wzbogaca uroczystości sołeckie, gminne i wydarzenia kościelne. Orkiestrę „Zibi - Band” tworzy grupa 14 młodych osób – uczniów gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci.

Zespół Obrzędowy „Nosowiany” założony w 1975 roku opracował i popularyzuje pieśni oraz zwyczaje regionalne, obrzędowe, żołnierskie, pasterskie i religijne. Obecnie w zespole działa około 20 osób. Głównym kierunkiem pracy „Nosowian” jest odtwarzanie i prezentowanie autentycznych zwyczajów z życia dawnych mieszkańców wsi podrzeszowskiej. Przez trzydzieści lat funkcjonowania zespół „Nosowiany” zdobył wiele prestiżowych nagród, m.in. w Kazimierzu nad Wisłą, dyplomów i upominków, które są wyeksponowane w Izbie Tradycji w Nosówce.

Zespół śpiewaczy i tańca ludowego „Kompanija” powstał w 1998 roku. Działa przy Towarzystwie Kobiet Krzewienia Kultury Regionalnej. Repertuar zespołu i kapeli to piosenki i tańce z regionu rzeszowskiego, krośnieńskiego i przeworskiego. Największe sukcesy zespołu to wydanie dwóch płyt: „Zagroj mi kapelo” i „Boguchwała tańczy, Boguchwała śpiewa”.

Stowarzyszenie Miłośników Tańca - Klub Tańca Towarzyskiego Dżet powstało w marcu 1992 roku. W ramach Dżetu prowadzone są zajęcia nauki tańca towarzyskiego w różnych kategoriach wiekowych. Wieloletnia praca z młodzieżą zaowocowała licznymi sukcesami. Wychowankowie posiadają najwyższe klasy taneczne A, S oraz uprawnienia trenerskie.

W Boguchwale działa Bractwo Rycerskie Rycerzy Boju Dnia Ostatniego, uczestniczące w pokazach i inscenizacjach historycznych.

Przy Ośrodkach Kultury działają także liczne koła zainteresowań - plastyczne, teatralne, muzyczne, taneczne. Dużą rolę w organizowaniu działalności kulturalnej odgrywają prężnie działające prawie w każdej wsi Koła Gospodyń Wiejskich. Organizują kursy kroju i szycia, gotowania i pieczenia, uczestniczą w pokazach i konkursach potraw regionalnych i okolicznościowych zdobywając nagrody i wyróżnienia., współorganizują ważniejsze imprezy kulturalne, mają swój udział w organizowaniu spotkań, które na stałe weszły do gminnych i sołeckich kalendarzy imprez, np. dożynki wiejskie, prezentacje kulinarne, zabawy andrzejkowe i karnawałowe. KGW współpracują również z Strażami Pożarnymi wspólnie organizując wiele przedsięwzięć kulturalnych. W sferze kultywowania tradycji regionalnej działa również Stowarzyszenie Kobiet Krzewienia Kultury Regionalnej w Boguchwale, które od wielu lat na różnych konkursach w całej Polsce promuje tradycyjne produkty rzeszowskiej wsi. Z wielu otrzymanych nagród najcenniejsza jest „Złota Perła” przyznana za „gomułki z białego sera”

Na terenie gmin: Boguchwała, Lubenia i Świlcza prężnie działają biblioteki gminne. I chociaż coraz częściej słyszymy, że w dobie komputerów, multimediów, Internetu, nie ma już miejsca dla książki, że biblioteki to przestarzałe twory, zaniedbane i bojące się zmian. Nic bardziej mylnego, obecnie biblioteki działające na terenie naszych gmin to swoiste centra informacji, realizujące z powodzeniem zadania, jakie stawia przed nimi XXI wiek. Rozwój nowoczesnych technologii nie może być jednak celem, może być tylko i wyłącznie środkiem w walce o świadomych uczestników naszej kultury. Praca z dziećmi od najmłodszych, praca z młodzieżą i czytelnikiem dorosłym, przyzwyczajanie do sięgania po książkę są nie do zastąpienia we współczesny świecie. Biblioteki inspirują, więc i aranżują życie kulturalne swoich miejscowości.

Działalność pracowników bibliotek promuje czytelnictwo poprzez różnego typu działania tj. stałe formy pracy z dziećmi i młodzieżą jak: Godzina z bajką, Ferie w bibliotece, Wakacje z biblioteką, Wieczór wróżb i zabaw, Mikołajki w bibliotece dla najmłodszych.. Inne formy pracy to różnorodne konkursy, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, wystawy nowości wydawniczych. Od samego początku biblioteki uczestniczą w ogólnopolskich akcjach takich jak: Tydzień Bibliotek i Cała Polska Czyta Dzieciom. Przy bibliotekach działają Dyskusyjne Kluby Książki dla czytelników dorosłych i młodzieży. Razem z Gminnym Ośrodkiem Kultury organizują, co roku spotkania okolicznościowe z okazji Dnia Babci i Dziadka, Dnia Seniora, Bajkowy Bal Dzieci dla najmłodszych czytelników.

Biblioteki są wydawcami czasopism samorządowych i promują twórczość regionalnych twórców wydając ich utwory, organizując spotkania autorskie.

Na uwagę zasługują dwa wydawnictwa Gminne. „Kwartalnik Społeczno Kulturalny Samorządu Gminy Świlcza i Gminnego Centrum Kultury „Trzcionka” wydawany od 1997 r. Wydawnictwo uzyskało tytuł najlepszego czasopisma samorządowego woj. Podkarpackiego w 2003 i 2004 r., ponadto jest laureatem konkursu WDK i PSST na najlepiej opisujące sprawy kultury czasopismo gminne. Jest również laureatem wielu innych wyróżnień. Drugim wydawnictwem na terenie gminy Świlcza jest „Ziemia Bratkowicka”. Na terenie gminy Boguchwała kolportowane są „Wiadomości Boguchwalskie”.

Na obszarze LGD, w Niechobrze znajduje się **miejsce szczególnego kultu Matki Bożej - Sanktuarium z łaskami słynącym obrazem Matki Bożej Nieustającej Pomocy**. Parafia w Niechobrze powstała w 1948 r. w wyniku wydzielenia z parafii w Zgłobniu. W ołtarzu głównym został umieszczony obraz namalowany w 1948 r. przez profesora WSD w Przemyślu ks. Władysława Luteckiego. Jest on kopią znajdującego się w kościele Redemptorystów w Rzymie oryginalnego wizerunku Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Sanktuarium zostało wybudowane w latach 1969 – 1971, staraniem ówczesnego Proboszcza Ks. Józefa Muchy i parafian. 13 września 1987 r. bp. Ignacy Tokarczuk ukoronował łaskami słynący obraz Matki Bożej i Jezusa, koronami poświęconymi przez papieża Jana Pawła II. W otoczeniu Sanktuarium w Parku Matki Bożej umieszczone są dróżki różańcowe w formie kapliczek z rzeźbami artystki ludowej Agaty Błażej z Niechobrza.

3. Ocena społeczno – gospodarcza obszaru oraz poziom aktywności społecznej

Infrastruktura

Dostępność komunikacyjna

Obszar LGD posiada dobrze rozwiniętą sieć połączeń drogowych. Przebiegają tu dwie drogi krajowe Nr 4 Kraków – Korczowa, Przemyśl i Nr 9 Radom - Barwinek, prowadzące do przejść granicznych z Ukrainą i Słowacją, zapewniające dogodne połączenie z innymi miastami w kraju i za granicą. Przez obszar LGD będą przebiegały planowane do realizacji w najbliższym czasie autostrada A-4 i droga ekspresowa S-19.

Połączenia z sąsiednimi gminami oraz miejscowościami wewnątrz obszaru zapewniają drogi powiatowe – 25 odcinków o łącznej długości 138 km, drogi gminne o łącznej długości 175 km i dojazdowe o długości ok. 288 km. Gęstość dróg powiatowych wynosi 53,91 km/100 km² gminnych 68,36 km/100 km², a dróg dojazdowych 96,88 km/100 km².

Drogi powiatowe znajdują się w utrzymaniu Zarządu Dróg Powiatowych w Rzeszowie. Są one przeważnie o szerokości 5,5 m, bez utwardzonych poboczy, w większości posiadają nawierzchnię bitumiczną. Stan nawierzchni jest zadowalający ale wymaga ciągłej poprawy i modernizacji. Drogi gminne będące w utrzymaniu gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza są w gorszym stanie i wymagają znacznych nakładów na modernizację i przebudowę. Na części ciągów w obszarze intensywnej zabudowy wybudowane są chodniki. Ze względu na szybko rozwijające się budownictwo mieszkaniowe konieczna jest budowa nowych dróg i chodników.

Przez obszar przebiegają również dwa szlaki kolejowe: dwutorowy zelektryfikowany Kraków – Medyka z przystankami w Rudnej Wielkiej, Świlczy i Trzcianie (z rampą załadowniczą) oraz jednotorowy nieelektryfikowany Rzeszów – Jasło z przystankami w Boguchwale (z rampą załadowniczą i bocznica) i Zarzeczu.

Układ komunikacyjny skierowany jest do miasta wojewódzkiego Rzeszowa. Wszystkie miejscowości posiadają zapewnioną komunikację zbiorową autobusami linii PKS, MPK, busami przewoźników prywatnych. Miejscowości leżące przy szlakach kolejowych korzystają z pociągów i szynobusów.

Wodociągi i kanalizacja, zbiórka odpadów.

W gminie Świlcza wszystkie miejscowości korzystają z sieci wodociągowej zasilanej z trzech własnych ujęć wody: „Bratkowice główne”, „Woliczka i Świlcza” „Przybyszówka” Sieć kanalizacyjna obejmuje 85 % terenów mieszkalnych i jest sukcesywnie rozbudowywana. W Świlczy zlokalizowana jest gminna oczyszczalnia ścieków. Planuje się, że w 2014 r. wszystkie tereny mieszkalne i inwestycyjne będą miały dostęp do kanalizacji. W gminie Boguchwała wszystkie miejscowości korzystają z sieci wodociągowej zasilanej z własnych studni głębinowych oraz ujęcia powierzchniowego w Zwiężycy. Sieć kanalizacyjna jest budowana od 1993 r. Obecnie ok. 80 % mieszkańców ma warunki do podłączenia się do sieci kanalizacyjnej. Ścieki przesyłane są do oczyszczalni w Rzeszowie. W planach na najbliższe lata jest ukończenie sieci kanalizacyjnej i budowa własnej oczyszczalni ścieków.

W gminie Lubenia nie ma sieci wodociągowej. Jednostki gospodarcze oraz mieszkańcy korzystają z wykonanych we własnym zakresie lokalnych ujęć i studni kopanych. Gmina posiada oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną we wsi Siedliska. Obecnie obsługuje ona mieszkańców z sołectw Lubenia i Siedliska. W pozostałych miejscowościach budynki mieszkalne wyposażone są we własne zbiorniki do gromadzenia ścieków (szamba). Wraz z planowaną rozbudową sieci kanalizacyjnej będą one podłączane do istniejącej oczyszczalni.

Na całym obszarze prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Odpady wywożone są na wysypisko w Kozodrzy.

Wszystkie gminy prowadzą akcje informacyjne, edukacyjne i dyscyplinujące, dążąc do podniesienia świadomości mieszkańców i zwiększenia liczby gospodarstw posiadających umowy na wywóz nieczystości. Wdrażane są gminne programy ochrony środowiska, młodzież i dzieci uczestniczą w akcjach „Sprzątania Świata” Pomimo tych działań „dzikie wysypiska” są nadal istotnym problemem.

Sieć gazowa

Wszystkie miejscowości mają zaopatrzenie w gaz ziemny z sieci krajowej. Sieć jest rozbudowywana i modernizowana w miarę potrzeb.

Sieć elektryczna

Przy obecnym stanie sieci nowi odbiorcy nie mają problemów z uzyskaniem warunków technicznych na dostawę energii. Konieczność reelektryfikacji i budowy nowych linii zaistnieje w przypadku powstania większych kompleksów budynków mieszkalnych lub uzbrajania terenów inwestycyjnych oraz w miejscowościach o dużym ruchu budowlanym (Świlcza, Bzianka, Boguchwała, Kielanówka).

Telekomunikacja

Obszar LGD posiada rozbudowaną sieć telefonii stacjonarnej. Wiodącym operatorem jest TP SA. Jest również kilku operatorów oferujących dostęp do Internetu drogą kablową i radiową. Prawie cały obszar pokryty jest również siecią telefonii komórkowej.

Zagadnienia społeczne

Ludność

Obszar LGD zamieszkuje obecnie 40 582 osoby, co stanowi 1.93 % ludności woj. podkarpackiego. W stosunku do 2006 r. liczba ludności zmniejszyła się w związku z przyłączeniem do Rzeszowa miejscowości Przybyszówka i Zwiężczyca. W mieście Boguchwała, które prawa miejskie odzyskało z dniem 1.01.2008 r. zamieszkuje 5 657 osób, (14 %) pozostali mieszkają w 22 wioskach. Najliczniejszą wioską są Bratkowice zamieszkaną przez 4 277 osób, najmniejszą Sołonka – 478 osób. Przyrost naturalny jest dodatni obrazuje go poniższa tabela.

Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	Gminy	2005	2006	2007
Urodzenia	Boguchwała	197	199	213
	Lubenia	59	62	83
	Świlcza	193	210	191
	Razem LGD	449	471	487
Zgony	Boguchwała	167	149	168
	Lubenia	68	45	75
	Świlcza	176	163	146
	Razem LGD	411	357	389
Przyrost naturalny	Boguchwała	30	50	45
	Lubenia	-9	17	8
	Świlcza	17	47	45
	Razem LGD	38	114	98
	%		0,081%	0,244%

Źródło USC gmin

Wyraźnie widać, że po załamaniu w 2005 r. w kolejnych latach następuje wzrost współczynnika przyrostu naturalnego. Przyrost liczby ludności wywołany osadnictwem również jest dodatni. Trudno natomiast oszacować bezwzględny ruch migracyjny ze względu na brak ewidencji osób czasowo wyjeżdżających w poszukiwaniu pracy. Zjawisko to występuje w dużym natężeniu w grupie aktywnych zawodowo mieszkańców.

Struktura wiekowa społeczeństwa LGD jest obecnie korzystna. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym przekracza liczbę emerytów. Ponad 20% społeczności to ludzie młodzi – do 18 lat.

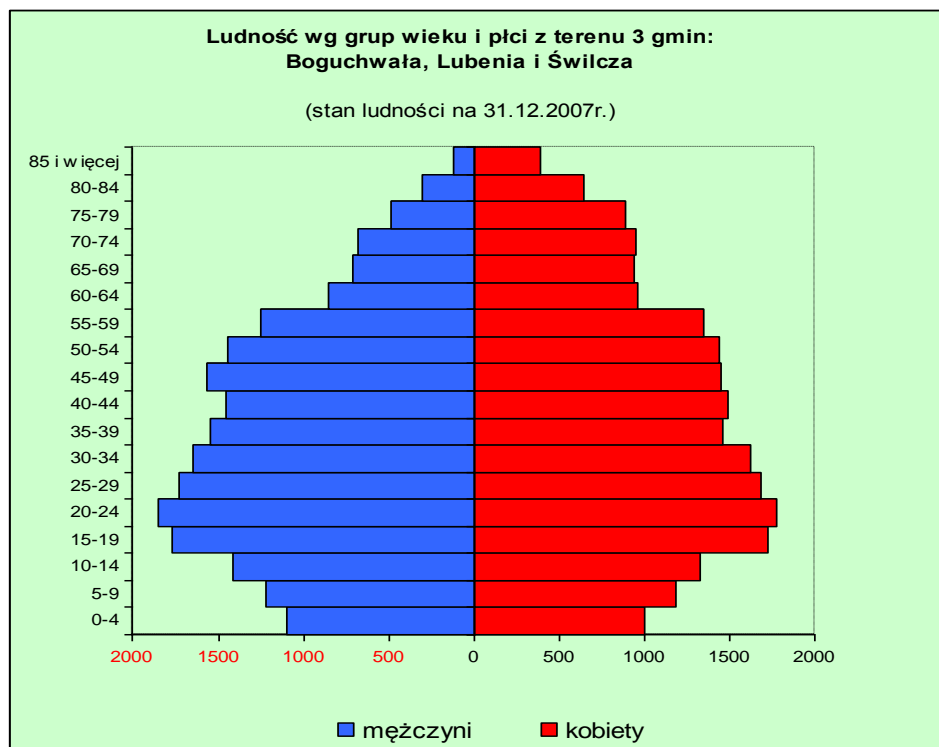
Struktura wiekowa społeczeństwa LGD

Przedział wiekowy	Gmina	2006		2007	
		liczba	%	liczba	%
Wiek przedprodukcyjny	Boguchwała	4607	22%	4566	21%
	Lubenia	1329	21%	1324	21%
	Świlcza	4309	23%	3398	22%
	Razem LGD	10245	22%	9288	21%
Wiek produkcyjny	Boguchwała	13070	62%	13421	63%
	Lubenia	3887	61%	3913	61%
	Świlcza	11655	62%	9702	62%
	Razem LGD	28612	62%	27036	62%
Wiek poprodukcyjny	Boguchwała	3366	16%	3389	16%
	Lubenia	1177	18%	1170	18%
	Świlcza	2924	15%	2499	16%
	Razem LGD	7467	16%	7058	16%

*Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych
(Uwaga; w związku ze zmieniającą się ze względów administracyjnych liczbą ludności sumaryczne dane ilościowe mogą nie być spójne z danymi innych tabel ze względu na różny termin zestawienia danych. Wielkości procentowe oddają faktyczny stan struktury).*

Struktura ta może jednak w najbliższych latach ulegać pogorszeniu, co obrazuje poniższy wykres

Drzewo demograficzne obszaru LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych

Pokazuje on zmniejszającą się liczbę ludności w wieku do 14 lat. Podobną tendencję można zaobserwować analizując przedstawione dalej tabele pokazujące liczbę uczniów w poszczególnych latach.

Oświata

Na obszarze LGD jest dobrze rozbudowana sieć szkół podstawowych i gimnazjów. Gminy nie szczędzą w swoich budżetach środków na modernizację i doskonalenie bazy oświatowej. Szkoły wyposażone są w pracownie komputerowe z dostępem do Internetu i (poza paroma wyjątkami) w sale gimnastyczne. Łącznie w trzech gminach tworzących LGD znajduje się 23 Szkoły Podstawowe, w których w roku 2007/2008 w 180 oddziałach uczyło się 2 776 uczniów oraz 8 Gimnazjów z 245 oddziałami, w których uczyło się 4 167 uczniów. Obserwuje się spadek liczby uczniów w kolejnych latach.

Jak wynika z analiz wyników uzyskiwanych na sprawdzianach kompetencji i egzaminach poziom kształcenia jest wysoki. Szkoły spełniają również bardzo ważną rolę wychowawczą, co udaje się osiągać dzięki dużemu zaangażowaniu nauczycieli i wychowawców.

Bliskość Rzeszowa z rozbudowaną siecią szkół średnich i wyższych zapewnia możliwość dalszego kształcenia młodzieży w dowolnie wybranych kierunkach.

Na terenie LGD funkcjonuje również Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Trzciance w ramach którego prowadzona jest nauka w:

- Liceum Ogólnokształcącym (edukacja ogólno-ratownicza i ochrony przeciwpożarowej),
- Technikum (w zawodach technik budownictwa, technik geodeta, technik inżynierii środowiska i melioracji, technik gospodarstwa domowego, technik weterynarii),
- Zasadniczej Szkole Zawodowej.

Sport

Poza sportem szkolnym, organizowanym przez nauczycieli WF i uczniowskie kluby sportowe obejmującym dzieci i młodzież gimnazjalną obserwuje się coraz większe zainteresowanie rekreacyjnym uprawianiem sportów wśród mieszkańców. Szkolne sale gimnastyczne oraz przyszkolne boiska są w miarę możliwości udostępniane dla uprawiania sportów zespołowych. W gminie Lubenia organizowaniem i nadzorowaniem działalności sportowej zajmuje się klub START. Gmina posiada jeden stadion sportowy. W gminie Świlcza

jest sześć stadionów, na których gra sześć Ludowych Zespołów Sportowych i Gminny Uczniowski Klub Lekkiej Atletyki. W Boguchwale znajduje się stadion Zakładowego Klubu Sportowego „ZAPEL”. Ponadto w gminie jest sześć stadionów klubowych LKS, a w szkołach działa 9 Uczniowskich Klubów Sportowych.

Zespoły sportowe uczestniczą w rozgrywkach ligowych na różnym poziomie. Prowadzą sekcje młodzieżowe piłki nożnej, koła szachowe, brydżowe.

Wiele imprez sportowych na trwałe zagościło w kalendarzach wydarzeń gminnych i międzygminnych czy powiatowych. Niemalą rolę w ich organizowaniu i finansowaniu odgrywają stowarzyszenia, które upowszechniają kulturę fizyczną i sport wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, wspierając wiele amatorskich imprez sportowych oraz letnie kolonie dla dzieci szkolnych. Prowadzą działalność turystyczną, krajoznawczą a także edukacyjną i terapeutyczną na rzecz osób niepełnosprawnych.

Dużą rolę w rozwoju kultury fizycznej i poprawie bezpieczeństwa oraz zachowywaniu tradycji spełniają działające w poszczególnych wioskach Ochotnicze Straże Pożarne. Organizacje te cieszące się ponad stuletnią historią. Najbardziej utytułowaną OSP jest OSP Niechobrz, mająca na swym koncie kilkukrotne zwycięstwa na zawodach międzynarodowych krajowych i wojewódzkich w kategoriach drużyn młodzieżowych dziewcząt i chłopców oraz drużyn seniorów.

Turystyka i wypoczynek, atrakcje turystyczne

Na terenie LGD istnieją doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. Miejsca do spokojnego wypoczynku rodzinnego. Znajduje się wiele miejsc będących atrakcjami turystycznymi – zarówno obiektów objętych ochroną konserwatorską jak też miejsc ciekawych z przyrodniczego punktu widzenia. Są one często niedostępne ze względu na ukształtowanie terenu, brak dróg i ścieżek. Brak jest infrastruktury turystycznej, a istniejąca jest dalece niewystarczająca. Brak punktów małej gastronomii, wypożyczalni rowerów. Na terenie LGD w Niechobrzcu znajduje się nieczynny od kilku sezonów wyciąg narciarski.

W gminie Lubenia są wytyczone i oznakowane cztery trasy rowerowe o różnej długości i stopniu trudności. Prowadzą one przez najbardziej urokliwe i ciekawe miejsca, a punkty postojowe wytyczone są w punktach widokowych, przy zabytkach. W gminie Boguchwała w bieżącym roku przystąpiono do renowacji istniejącej ścieżki rowerowej, wytyczono i oznakowano nowe trasy. Prace nad utwardzaniem niektórych odcinków oraz budową wiat

postojowych trwają. W zamierzeniach jest dalsze udostępnianie naszego terenu dla turystów, budowa punktów informacji turystycznej, wspieranie agroturystyki. W gminie Świlcza wytyczona są ścieżki dydaktyczna i ekologiczna, a w Bratkowicach istnieją doskonałe tereny dla zorganizowania kąpieliska.

Istniejące walory turystyczne obszaru są niewykorzystane. Dotychczasowa infrastruktura nie pozwala ich w pełni wykorzystać. Konieczna jest budowa i rozbudowa infrastruktury turystycznej oraz prawidłowa promocja posiadanych zasobów.

Niewątpliwą atrakcją są odbywający się od kilku lat po drogach Lubeni jeden z największych rajdów samochodowych w Polsce – Rajd Rzeszowski. Drugą dużą imprezą jest Ogólnopolski konkurs w chodzie sportowym w Bratkowicach

Opieka zdrowotna

Służba zdrowia działająca na terenie LGD zabezpiecza potrzeby mieszkańców przede wszystkim w zakresie podstawowej opieki medycznej. Pomoc specjalistyczna jest dostępna w przychodniach i szpitalach Rzeszowa. Na obszarze działa:

- 7 ośrodków zdrowia ZOZ Nr 2. Rzeszów – w Boguchwale, Bratkowicach, Trzcianie z punktem filialnym w Dąbrowie, Lubeni, Mrowli, Siedliskach i Świlczy,
- 3 prowadzone przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Sokrates”- w Niechobrze, Zgłobniu i Woli Zgłobieńskiej,
- Przychodnia Lekarzy Rodzinnych i Specjalistów w Boguchwale prowadzona przez NZOZ Centrum Medyczne Medyk.

Funkcjonuje również siedem aptek i dwa punkty apteczne. Kilku lekarzy prowadzi prywatną praktykę głównie w zakresie usług stomatologicznych i pediatrii. Stan techniczno-organizacyjny i wyposażenie ośrodków zdrowia jest na dobrym poziomie. W stosunku do lat ubiegłych obserwuje się polepszenie zakresu usług medycznych świadczonych na rzecz mieszkańców.

Pomoc społeczna

O zasobności i kondycji finansowej społeczeństwa świadczy pośrednio poziom pomocy społecznej i liczba objętych nią osób. Pomimo potencjalnie korzystnego położenia w stosunku do rynków pracy i znacznej liczbie istniejących małych i średnich przedsiębiorstw liczba osób obejmowanych corocznie opieką społeczną jest znaczna, w latach 2006-2007 jest to odpowiednio 9.11% i 8.75 % mieszkańców. Korzystnym zjawiskiem jest fakt, że liczba potrzebujących pomocy spada.

Świadczenia rodzinne i zaliczki alimentacyjne

Gmina	Rok	Świadczenia rodzinne		Zaliczki alimentacyjne	
		Wydatki w zł	Liczba rodzin	Wydatki w zł	Liczba rodzin
Boguchwała	2005	3 319 684	1 567	95 930	60
Lubenia		991 971	470	16 760	11
Świlcza		2 939 770	1 277	87 732	59
Razem		7 251 425	3 314	200 422	130
Boguchwała	2006	4 661 147	1 620	319 350	67
Lubenia		1 495 292	555	44 660	8
Świlcza		4 301 695	1 482	297 112	62
Razem		10 458 134	3 657	661 122	137
Boguchwała	2007	5 028 306	1 497	336 580	59
Lubenia		1 721 611	525	43 700	9
Świlcza		4 299 401	1 248	231 791	51
Razem		11 049 318	3 270	612 071	119

Źródło Zestawienie własne na podstawie danych z gminnych GOPS

Wydatki na pomoc społeczną

Gmina	Rok	Wydatki na zadania własne gminy w zł		
		zasilki i pomoc w naturze	dożywianie dzieci	usługi opiekuńcze
Boguchwała	2005	388 936	125 259	109 108
Lubenia		194 155	66 032	19 136
Świlcza		444 130	293 419	29 027
Razem		1 027 221	484 710	157 271
Boguchwała	2006	478 565	147 717	110 253
Lubenia		245 435	60 986	21 969
Świlcza		442 355	366 308	12 116
Razem		1 166 355	575 011	144 338
Boguchwała	2007	485 611	151 150	105 111
Lubenia		248 095	46 285	14 058
Świlcza		429 582	281 111	2 347
Razem		1 163 288	478 546	121 516

Źródło Zestawienie własne na podstawie danych z gminnych GOPS

Wydatki na pomoc społeczną (dalszy ciąg tabeli)

Gmina	Rok	wydatki na zadania zlecone gminy w zł		kwota wydatków ogółem	liczba rodzin objętych pomocą	liczba osób objętych pomocą
		zasilki stałe	specjalistyczne usługi opiekuńcze			
Boguchwała	2005	54 253	2 087	679 643	567	1 233
Lubenia		26 833	0	306 156	190	751
Świlcza		93 622	2 240	862 438	611	2 610
Razem		174 708	4 327	1 848 237	1 368	4 594
Boguchwała	2006	58 376	8 622	803 533	643	1 079
Lubenia		35 750	0	364 140	196	748
Świlcza		82 158	13 500	916 437	600	2 393
Razem		176 284	22 122	2 084 110	1 439	4 220
Boguchwała	2007	63 667	26 326	831 865	623	1 023
Lubenia		40 165	0	348 603	150	569
Świlcza		87 380	43 509	843 929	527	1 960
Razem		191 212	69 835	2 024 397	1 300	3 552

Źródło Zestawienie własne na podstawie danych z gminnych GOPS

Jak widać z powyższych tabel łączne wydatki na pomoc społeczną na terenie LGD są wysokie.

Wskaźnik bezrobocia na poziomie gmin nie jest publikowany, stąd trudno o szczegółowe dane. Liczbę bezrobotnych w poszczególnych gminach pokazuje poniższa tabela.

Liczba bezrobotnych				
Gmina		2005	2006	2007
Boguchwała	Kobiety	631	592	596
	Mężczyźni	613	471	426
	Razem	1244	1063	1022
Lubenia	Kobiety	228	234	210
	Mężczyźni	216	214	186
	Razem	444	448	396
Świlcza	Kobiety	684	554	469
	Mężczyźni	558	422	325
	Razem	1242	976	794
Razem LGD	Kobiety	1543	1380	1275
	Mężczyźni	1387	1107	937
	Razem	2930	2487	2212

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych z urzędu pracy

Bezrobotni jako % ludności w wieku produkcyjnym

Gminy	Lata	
	2006	2007
Boguchwała	8,28%	8,93%
Lubenia	11,31%	10,09%
Świlcza	8,05%	7,66%
RAZEM	8,60%	8,60%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z gmin

Mimo poprawiającej się sytuacji na rynku pracy liczba bezrobotnych nadal utrzymuje się na wysokim poziomie. Korzystną tendencją jest obserwowany spadek liczby osób bezrobotnych. Należy jednak pamiętać, że statystykę tą zakłóca dodatkowo ukryte bezrobocie, występujące w małych niskotowarowych gospodarstwach rolnych oraz praca w szarej strefie.

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie LGD funkcjonuje Komisariat policji w Boguchwale, Posterunek Policji w Świlczy i Rewir dzielnicowych policji w Lubeni. W Boguchwale działania policji uzupełnia Straż Miejska.

W wypadkach pożarów, podtopień i innych klęsk żywiołowych mieszkańcy zawsze mogą liczyć na pomoc Ochotniczych Straży Pożarnych – organizacji z ponad stuletnią tradycją. Na terenie LGD działa 18 OSP wyposażonych w sprzęt ratowniczy i wozy bojowe. Pięć jednostek jest wpisanych w Krajowy System Ratowniczo - Gaśniczy.

Przedsiębiorczość w regionie

Ze względu na charakter własności i przeznaczenie gruntów region ma charakter rolniczo przemysłowy, jednak niska towarowość gospodarstw i ich struktura oraz zmniejszający się udział podatku rolnego w przychodach gmin świadczą o coraz mniejszym znaczeniu produkcji rolnej w dochodach ludności. Większość mieszkańców znajduje zatrudnienie w zakładach na terenie LGD lub sąsiedniego Rzeszowa. Na terenie obszaru rozwija się sektor małych i średnich przedsiębiorstw, funkcjonują również duże zakłady.

Liczbę podmiotów Gospodarki Narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w 2006 r. według prowadzonej działalności (bez prowadzących gospodarstwa rolne) przedstawia poniższa tabela

Wyszczególnienie		Ogółem	w tym								
			rolnictwo leśnictwo	przemysł	budownictwo	handel i naprawy	hotele restauracje	transport gospodarka magazynowa i łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości i firm	pozostałe
Boguchwała	liczba	1329	19	152	170	450	24	104	37	193	180
	%		1,4%	11,4%	12,8%	33,9%	1,8%	7,8%	2,8%	14,5%	13,5%
Lubenia	liczba	273	6	18	56	65	13	34	11	32	38
	%		2,2%	6,6%	20,5%	23,8%	4,8%	12,5%	4,0%	11,7%	13,9%
Świlcza	liczba	1139	19	125	148	380	28	93	36	147	163
	%		1,7%	11,0%	13,0%	33,4%	2,5%	8,2%	3,2%	12,9%	14,3%
RAZEM	liczba	2741	44	295	374	895	65	231	84	372	381
	%		1,6%	10,8%	13,6%	32,7%	2,4%	8,4%	3,1%	13,6%	13,9%

Źródło: dane US w Rzeszowie 2006 r.

Ogółem na terenie LGD według danych na 2006 r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było 2741 podmiotów gospodarczych. Najliczniej reprezentowana była branża handlu i napraw (ok. 32,7 % firm), budownictwo (13,6 %), obsługa nieruchomości i firm (13,6 %), przemysł (10,8 %).

Sektor prywatny stanowił 97 % wszystkich podmiotów.

Najliczniejszą grupę 84,8 % stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, następnie spółki cywilne (4,2%) i spółki handlowe (3,4%). Fundacje i stowarzyszenia stanowiły 2,6 % ogółu podmiotów.

Dużym pracodawcą są urzędy gmin, szkoły, zakłady komunalne. W bezpośrednim sąsiedztwie Rzeszowa rozwinięte są usługi hotelarskie i gastronomiczne. Funkcjonuje kilka stacji paliw, zakładów naprawy pojazdów samochodowych. Najwięcej podmiotów znajduje się w gminie Boguchwała- głównie w mieście Boguchwała.

Do firm o największym znaczeniu dla regionu należą: Zakłady Porcelany Elektrotechnicznej ZAPEL SA w Boguchwale, Instytut Energetyki Oddział Ceramiki „CEREL” w Boguchwale, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, Zakłady Naprawy samochodów Ciężarowych w Boguchwale, Gminne Spółdzielnie „Sch” w Lubeni, Boguchwale i Świlczy, Banki Spółdzielcze w Lubeni i Niechobrze z filiami, oraz Oddział Banku Spółdzielczego w Głogowie Małopolskim w Świlczy, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „RESTOL” w Bratkowicach, Zakład Mięśny „KOZUBAL” w Mrowli, Zakład Produkcyjno Usługowy „BETONIARNIA” w Lubeni, Prywatna Komunikacja Samochodowa w Lubeni i Straszylu, skład budowlany „WĘGLOMAT” w Trzcianie, Zakłady Produkcyjne Systemów Sanitarnych „KARMAT” w Świlczy, Przedsiębiorstwa Produkcyjno Handlowe „FENETRA”, „PEHAMET”, „POLIESTER”, „COMPLEX” i inne.

Na uwagę zasługują działania gmin tworzące warunki i wspierające rozwój działalności gospodarczej Gminy nie ograniczają kierunku rozwoju przedsiębiorstw jednak preferują branże wykorzystujące miejscowe zaplecze materiałowe oraz bogate zasoby ludzkie. Gmina Świlcza w 2008 r. zdobyła tytuł „Gminy Fair Play 2008 Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji” W konkursie organizowanym przez Polską Agencję Informacji i inwestycji zagranicznych, we współpracy z Marszałkami Województw na najlepszy teren inwestycyjny Gmina Świlcza zdobyła pierwsze miejsce w województwie podkarpackim oferując teren inwestycyjny o powierzchni ponad 94 ha. W ubiegłym roku to zwycięstwo przypadło gminie Boguchwała dla terenu inwestycyjnego o powierzchni ponad 35 ha.

Rolę gospodarza na terenie LGD spełniają samorzady gminne. Zestawienie wybranych przychodów i wydatków budżetów gmin pozwala zorientować się w sytuacji gospodarczej i społecznej terenu LGD.

Struktura przychodów i wydatków budżetowych gmin wchodzących w skład LGD jest podobna

Dochody budżetów gmin obszaru LGD

Wyszczególnienie		2005	2006	2007
Dochody ogółem		73 453 569	80 001 870	84 624 802
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej	Ogółem	22 700 825	25 410 078	27 909 005
	Podatek rolny	2 138 291	1 834 534	1 909 656
	Podatek od nieruchomości	7 007 517	7 341 117	7 403 062
	Podatek dochodowy od osób fizycznych	9 674 828	12 055 006	14 545 620
	Podatek dochodowy od osób prawnych	202 211	380 283	555 327
	Pozostałe	3 677 978	3 799 137	3 495 340
Różne rozliczenia	Ogółem	33 838 466	35 883 250	36 517 839
	Subwencja oświatowa	24 321 156	24 825 728	25 664 976
	Subwencja wyrównawcza	9 493 095	10 952 765	10 666 367
	Subwencja rekompensująca		45 523	60 990
	Pozostałe	24 215	59 234	125 506
Pomoc społeczna		9 203 502	13 772 852	14 740 973
Pozostałe dochody		7 710 776	4 935 691	5 456 986

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin

Największą pozycję w dochodach stanowią subwencja oświatowa i wyrównawcza. W dochodach własnych największą pozycją jest podatek dochodowy od osób fizycznych. Dużą pozycję stanowi podatek od nieruchomości, a stosunkowo niewielką przy rolniczym charakterze obszaru podatek rolny. Powoduje to duża liczba gospodarstw o powierzchni poniżej 1 ha. Niską pozycję stanowi podatek dochodowy od osób prawnych. Wzrost tej pozycji – ponad dwukrotnie - oraz podatku dochodowego od osób fizycznych – świadczy o rozwijającej się przedsiębiorczości i wzrastającym poziomie dochodów mieszkańców.

O dynamicznym rozwoju obszaru świadczy również rosnąca kwota budżetu.

Wydatki budżetów gmin obszaru LGD

Wyszczególnienie		2005	2006	2007
Wydatki ogółem		69 374 099	81 224 969	83 734 310
Transport i łączność	Ogółem	5 746 091	9 430 454	7 150 711
	Budowa dróg	2 438 494	4 988 625	3 526 058
	Pozostałe	3 307 597	4 441 828	3 624 653
Administracja publiczna		6 352 974	6 909 168	7 907 563
Oświata i wychowanie	Ogółem	31 915 901	35 106 792	38 618 135
	Wydatki inwestycyjne	1 737 759	3 712 827	5 595 867
Pomoc społeczna		10 591 670	15 185 373	16 185 922
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	Ogółem	6 285 130	5 860 297	5 738 563
	Wydatki Inwestycyjne	5 154 115	5 004 171	3 530 922
Pozostałe wydatki		8 482 333	8 732 886	8 133 417
Dochody-Wydatki		4 079 470	-1 223 099	890 492

Zródło: opracowanie własne na podstawie budżetów gmin

W wydatkach najwyższą pozycję stanowią wydatki na oświatę, znacznie przekraczające subwencję oświatową. Dużą pozycję stanowią wydatki na pomoc społeczną. Corocznie znaczna część budżetu przeznaczana jest na inwestycje – po pominięciu wydatków na pomoc społeczną wydatki inwestycyjne stanowią ok. 25 %.

4. Specyfika obszaru

Jak wynika z powyższych danych obszar LGD jest obszarem zwartym zarówno geograficznie jak też kulturowo i gospodarczo. Duże znaczenie ma położenie LGD w bezpośrednim sąsiedztwie rozwijającego się ośrodka wojewódzkiego, co stanowi dużą szansę dla rozwoju obszaru, generując jednak również zagrożenia. Układ komunikacyjny LGD ułożony jest promieniście w kierunku Rzeszowa. Znaczna liczba mieszkańców pracuje w zakładach produkcyjnych i usługowych, młodzież uczy się w szkołach średnich i uczelniach Rzeszowa. Jednocześnie „klasa średnia” mieszkańców Rzeszowa jest zainteresowana osiedlaniem się na podmiejskich terenach. **Ta specyfika i tendencje muszą być wykorzystane poprzez**

budowanie ciekawej oferty dla nowych mieszkańców – uzbrajanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i rekreacyjne.

Dobrze rozbudowana jest baza oświatowa szkół podstawowych i gimnazjów. Szkoły wyposażone są w sale gimnastyczne, pracownie komputerowe, wysoki jest poziom nauczania, uruchamiane są oddziały przedszkolne. Stanowi to dobrą ofertę dla młodych rozwojowych małżeństw.

Niekorzystnym zjawiskiem jest migracja wykształconej młodzieży do innych ośrodków oraz wyjazdy za granicę. **Konieczne jest budowanie klimatu sprzyjającego pozostaniu w swoim środowisku i rozwijaniu w nim działalności gospodarczej.**

Duży potencjał społeczny przejawiający się znaczną liczbą zespołów folklorystycznych, stowarzyszeń (OSP, KGW) **wymaga wsparcia i rozwoju**. Może on zostać wykorzystany do rozwoju tożsamości i budowania społeczeństwa obywatelskiego, ale **konieczne jest odtwarzanie również bazy materialnej - remont, rozbudowa i doposażenie obiektów kształtujących przestrzeń publiczną, ogólnodostępnych wielofunkcyjnych domów kultury z salami tradycji, świetlic wiejskich z szeroka ofertą kulturalną. Kluby i zespoły potrzebują wsparcia na wyposażenie, zakup strojów, instrumentów, materiałów.**

Rolnictwo obszaru pomimo znacznej liczby gospodarstw nie jest i nie będzie rolnictwem towarowym, ze względu na wielkość gospodarstw, rozdrobnienie agrarne. Jako potencjalnie towarowe można traktować nieco ponad 5% gospodarstw (o powierzchni powyżej 5 ha plus kilkanaście gospodarstw specjalistycznych). **Konieczne jest wsparcie działań idących w kierunku przekwalifikowania oraz różnicowania działalności pozarolniczej.**

Obszar objęty LSR charakteryzuje się ciekawym ukształtowaniem terenu. Jego fragmenty znajdują się w dwu odmiennych Obszarach Chronionego Krajobrazu – typowym dla nizin i dla pogórza. Dużą część obszaru zajmują lasy. Przez centralną część obszaru przepływa Wisłok. Ciekawe i zróżnicowane jest ukształtowanie terenu oraz szata roślinna. Oprócz zasobów przyrodniczych występują zasoby kulturowe zabytki kultury materialnej- obiekty zabytkowe wpisane do rejestru i objęte ochroną konserwatorską. Bogate są również zasoby kultury niematerialnej, zachowywane przez zespoły folklorystyczne obrzędy, pieśni i melodie. **Planowane jest wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych dla tworzenia atrakcyjnej oferty sportowo - rekreacyjnej dla wypoczynku weekendowego i popołudniowego.**

Obszar LGD nie dysponuje znaczącymi zasobami naturalnymi. O jego sile stanowi potencjał ludzki i jego aktywność. Spora liczba małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych nastawiona jest na obsługę lokalnych klientów, ale również i może w coraz większym stopniu na sprzedaż swojej oferty do Rzeszowa i okolicznych miejscowości.

Korzystne położenie komunikacyjne - trasy E 4, E 9 oraz magistrala kolejowa przebiegające przez obszar LGD, a w najbliższych latach autostrada A 4 i droga ekspresowa S19 wpływają na podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej i przyczynią się do uatrakcyjnienia terenów przeznaczonych pod przemysł i usługi. Niezbędne jest wykorzystanie tej szansy i tworzenie konkurencyjnej oferty dla inwestorów poprzez przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych.

Program Leader może wesprzeć jedynie niektóre działania aktywizujące region, chcemy jednak, by stał się katalizatorem do zwiększenia aktywności społecznej w działaniach na rzecz rozwoju swojej „Małej Ojczyzny” i aktywności w celu poprawy sytuacji materialnej mieszkańców.

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR i wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy

Analiza SWOT

SILNE STRONY (S)	SŁABE STRONY (W)
<ul style="list-style-type: none"> a) Dogodne położenie, sąsiedztwo miasta wojewódzkiego, b) Dostępność komunikacyjna, dobre połączenia z sąsiednimi miastami i gminami, c) Dobrze rozwinięte sieci: wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, telefoniczna, d) Dobra infrastruktura edukacyjna i poziom edukacji szkolnej, e) Walory krajobrazowo turystyczne, f) Duża powierzchnia terenów leśnych, g) Bogate i zróżnicowane środowisko przyrodnicze h) Źródła wód solankowych i leczniczych, i) Dobry stan środowiska naturalnego, j) Aktywność społeczeństwa, działające organizacje pozarządowe, (m inn. Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, Zespoły sportowe) i zespoły folklorystyczne, k) Duża liczba obiektów gminnych w których można prowadzić działalność kulturalną l) Duża liczba obiektów objętych ochroną konserwatorską m) Duża liczba podmiotów kultywujących lokalne tradycje (zespoły folklorystyczne) 	<ul style="list-style-type: none"> a) Zły stan techniczny i konieczność remontu gminnych obiektów użyteczności publicznej b) Słabe (brak) wsparcie inicjatyw społecznych, c) Zbyt mało środków przeznaczanych na wsparcie projektów organizacji pozarządowych, konieczność ograniczania dofinansowania, d) Słabe wykorzystanie walorów turystycznych, e) Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i niska dochodowość rolnictwa, f) Niewystarczająca oferta na lokalnym rynku pracy, g) Brak instytucji wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa, h) Zbyt uboga i mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży, i) Słaba promocja regionu, j) Niewystarczająca sieć dróg lokalnych i ich niska jakość, k) Niewystarczająca liczba w pełni uzbrojonych terenów inwestycyjnych, l) Nierównomierny rozwój miejscowości z obszaru LGD, m) Brak wsparcia dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych spełniających ważną rolę w propagowaniu kultury i organizowaniu turystyki i wypoczynku,

	<ul style="list-style-type: none"> n) Brak doświadczonych animatorów i lokalnych liderów. o) Zły stan obiektów zabytkowych, p) Słabe wykorzystanie technik informacyjnych i projektów innowacyjnych
--	--

SZANSE (O)	ZAGROŻENIA (T)
<ul style="list-style-type: none"> a) Bliskość Rzeszowa jako ośrodka metropolitalnego, b) Dobre wykształcenie młodzieży, c) Dostępność oraz wzrastające wykorzystanie technologii internetowych, d) Wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem popołudniowym i weekendowym na terenie naszych gmin, e) Wzrost zainteresowania kulturą regionalną i lokalnymi tradycjami, f) Możliwość skorzystania z programów unijnych, w tym Leader, g) Możliwość dofinansowania większej liczby małych projektów h) Zainteresowanie osadnictwem i budową domów jednorodzinnych na atrakcyjnych terenach wiejskich, i) Wzrastające zainteresowanie uzbrojonymi terenami inwestycyjnymi, j) Możliwość wykorzystania korzystnego położenia 	<ul style="list-style-type: none"> a) Migracje zarobkowe młodzieży do ośrodków miejskich i za granicę b) Zmiany (pogorszenie) mechanizmów wsparcia dla rolnictwa c) Niewystarczające wsparcie dla małej i średniej przedsiębiorczości na poziomie krajowym, d) Niestabilność przepisów prawa e) Dalsza ekspansja terytorialna Rzeszowa f) Zagrożenia cywilizacyjne i patologie społeczne, g) Spadek zainteresowania rozwojem życia społecznego w swoich środowiskach, h) Spadek przyrostu naturalnego – starzenie się społeczeństwa, i) Brak tradycji korzystania z istniejących walorów kulturowych i środowiskowych, j) Zbyt mała kwota środków przeznaczona na realizację programu, k) Brak innowacyjnych projektów możliwych do zastosowania w lokalnych warunkach

Wnioski z analizy SWOT

W celu wielofunkcyjnego rozwoju obszaru LGD niezbędne jest wykorzystanie szans w oparciu o swoje silne strony. Należy podjąć działania zmierzające do eliminowania słabych stron i stale monitorować zagrożenia.

Planowane w Lokalnej Strategii Rozwoju działania będą przyczyniały się do stopniowego eliminowania słabości – w sposób bezpośredni np. poprzez wsparcie określonych inicjatyw i projektów, ale również w wielu przypadkach w sposób pośredni poprzez aktywizację społeczeństwa i stwarzanie klimatu dla rozwiązywania problemów.

Oczywiste jest, że w ramach programu Leader nie uda się rozwiązać wszystkich problemów i sfinansować niektórych istotnych dla eliminacji słabości projektów, ale uda się budować kapitał społeczny, poprawić zarządzanie lokalnymi zasobami, przyczynić się do szerszego włączenia partnerów społecznych i gospodarczych w szeroko rozumiany rozwój lokalny i wykorzystywanie pojawiających się okazji.

Jak wynika z analizy silną stroną obszaru LGD jest dogodne położenie w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego, dostępność komunikacyjna, dobry stan infrastruktury i środowiska naturalnego. Jednak, aby zachować i poprawiać stan środowiska naturalnego konieczne jest uzupełnienie tej infrastruktury poprzez budowę i rozbudowę sieci kanalizacyjnej w wioskach, które jej jeszcze nie posiadają. Istotne jest prowadzenie akcji informacyjnych i wprowadzenie zachęt w kierunku selektywnej zbiórki odpadów, likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci. Dobre położenie można wykorzystać poprzez przygotowanie materiałów promocyjnych wraz z ofertami dla potencjalnych inwestorów.

Walory krajobrazowo turystyczne, stosunkowo duża lesistość, ciekawe ukształtowanie terenu, zabytki kultury materialnej w połączeniu z dobrą dostępnością komunikacyjną i wzrostem zainteresowania aktywnymi formami spędzania wolnego czasu dają możliwości dla rozwoju turystyki i wypoczynku na terenie LGD. Aby to osiągnąć niezbędne są inwestycje w infrastrukturę turystyczną i wypoczynkowo-sportową (prowadzone w różnych formach własności – przez gminy, stowarzyszenia i osoby fizyczne) oraz promocja regionu. Potrzebne są stałe imprezy – targi, przeglądy, festyny, rajdy itp. promujące lokalną kulturę i walory wypoczynkowe obszaru.

Spory jest potencjał społeczny, ale jednocześnie wyraźnie widać, że organizacje społeczne wymagają stałego wsparcia. Słabą stroną, którą można wzmocnić w ramach programu Leader jest uboga i mało atrakcyjna oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży. Baza lokalowa z której korzystają Instytucje Kultury i zespoły folklorystyczne oraz organizacje

społeczne wymaga remontów i doposażenia. Konieczne jest wspieranie stałych i okazjonalnych imprez kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, promocja lokalnych produktów i zwyczajów.

Występuje pewne zróżnicowanie pomiędzy wioskami obszaru, są aktywniejsze i mniej aktywne – w ramach LSR będzie się dążyć do minimalizowania tych różnic.

Słaba jest promocja regionu, zarówno, jeżeli chodzi o sprawy gospodarcze, jak też kulturalne i turystyczne. Konieczne jest zintensyfikowanie działań promocyjnych.

Bardzo istotne jest wykorzystanie okazji, jaką dają programy pomocowe. W ramach działań szkoleniowych, warsztatowych i doradczych istotne będzie zachęcenie rolników i mikroprzedsiębiorców do występowania o środki z różnych programów i działań.

Pula środków jest zbyt mała, aby dofinansować wszystkie potrzeby. Dlatego w Strategii będą w pierwszej kolejności wspierane projekty, z których skorzysta większa grupa ludzi oraz wymagające niższego niż maksymalny wsparcia.

4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych w ramach których będą realizowane operacje zwanych dalej przedsięwzięciami.

Cel ogólny 1

Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych

Cel szczegółowy 1.1

Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne.

Cel szczegółowy 1.2

Wyposażenie świetlic wiejskich, bibliotek, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych.

Cel szczegółowy 1.3

Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.

Cel ogólny 2

Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”.

Cel szczegółowy 2.1

Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych.

Cel szczegółowy 2.2

Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej.

Cel szczegółowy 2.3

Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD.

Cel ogólny 3

Różnicowanie gospodarki i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy.

Cel szczegółowy 3.1

Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z działalności pozarolniczej.

Cel szczegółowy 3.2

Zmniejszanie bezrobocia i podejmowanie działalności gospodarczej.

Cel szczegółowy 3.3

Wzrost umiejętności i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania działalności gospodarczej

Cel ogólny 4.

Wzmacnianie potencjału ludzkiego w obszarze LGD.

Cel szczegółowy 4.1

Nabywanie nowej wiedzy, doświadczeń i umiejętności przez członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Cel szczegółowy 4.2

Nabywanie umiejętności i aktywizacja osób i podmiotów uczestniczących w realizacji LSR.

Powyższe cele wynikają z charakterystyki i specyfiki obszaru LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”. Są zbieżne z celami Osi 4 „Leader” i Osi 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Sformułowane są w sposób konkretny, są mierzalne i mogą zostać osiągnięte w okresie wdrażania LSR. Cele są adekwatne do przeprowadzonej analizy SWOT. Dla każdego przedsięwzięcia służącego realizacji celów zostały określone odpowiednie dla nich mierniki produktu, rezultatu i oddziaływania określające poziom realizacji celów.

Dla każdej operacji realizowanej w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną określone wskaźniki produktu rezultatu i oddziaływania.

Szczegółowe uzasadnienie wyboru celów przedstawione jest w punkcie 6 niniejszej Strategii.

Przedsięwzięcia służące realizacji celów:

Operacje realizowane w ramach LSR i przyczyniające się do realizacji wyżej wymienionych celów ogólnych i szczegółowych można pogrupować w sześć przedsięwzięć:

- I. „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”.
- II. „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych”.
- III. „Naturalna tężnia solankowa w Sołonce”.
- IV. „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach”.
- V. „Poszukujemy nowych źródeł dochodów”.
- VI. „Nowe umiejętności drogą do sukcesu”.

Opis przedsięwzięć

Przedsięwzięcie I „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji:

Celu Ogólnego 1 „Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”

Celów szczegółowych 1.1 „Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne” 1.2 „Wyposażenie świetlic wiejskich, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych”, 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.”

Opis przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie polega na stworzeniu jak najlepszych warunków do działania dla organizacji społecznych, stowarzyszeń, organizacji młodzieżowych, Kół Gospodyń, Ochotniczych Straży Pożarnych, Klubów Sportowych, Rad sołeckich i innych oraz grup nieformalnych poprzez remonty, modernizacje lub budowę obiektów użyteczności publicznej, domów ludowych, świetlic wiejskich. W ramach operacji istotne będzie również kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej.

Ponieważ istniejące organizacje często nie mają dobrych warunków do prowadzenia swojej działalności planuje się również zakup wyposażenia do domów kultury, remiz, świetlic i klubów, w tym wyposażenie ich w dostęp do Internetu i sprzęt komputerowy.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli podejmować praktycznie wszyscy zainteresowani. Docelowa grupa beneficjentów to: samorzady gminne, Instytucje Kultury, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, rolnicy, przedsiębiorcy.

Lista rekomendowanych operacji:

- Odnowa i rozwój wsi - liczba operacji min 3.
Preferowane będą operacje dotyczące budowy, remontu, modernizacji budynków domów kultury, remiz, świetlic, urządzenia centrów wsi i kształtowanie przestrzeni publicznej.
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – liczba operacji min 1
Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury służącej społeczności lokalnej – klubów, kawiarenek, siłowni itp.
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw liczba operacji – min.1

Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury służącej społeczności lokalnej – klubów, kawiarenek, siłowni itp.

- Małe Projekty – liczba operacji min 15

Preferowane będą operacje dotyczące remontu, modernizacji budynków domów kultury, remiz, świetlic, urządzenia centrów wsi i kształtowanie przestrzeni publicznej. Operacje polegające na zakupie wyposażenia świetlic, klubów i innych obiektów użyteczności publicznej, wyposażenia stowarzyszeń i innych organizacji w tym w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, organizacja imprez integrujących lokalne społeczności

- Aktywizacja i nabywanie umiejętności.

Prowadzone będą następujące działania informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów, działania aktywizujące stowarzyszenia i grupy nieformalne, pomoc w uzyskaniu osobowości prawnej, realizacja wydarzeń promocyjnych i kulturalnych związanych z obszarem objętym LSR, realizacją LSR oraz działalnością LGD.

Wskaźniki realizacji znajdują się w macyry logicznej przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie II „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych”

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji;

Celu Ogólnego 1 „Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”

Celów szczegółowych 1.1 „Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne” 1.2 „Wyposażenie świetlic wiejskich, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych”, 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.”

Oraz częściowo Celu ogólnego 2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja” Cel szczegółowy 2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”

Opis przedsięwzięcia:

Na obszarze LGD „Trygon” działa wiele zespołów folklorystycznych kultywujących lokalne tradycje. Również Kola Gospodyń Wiejskich i niektóre stowarzyszenia odwołują się w swoich działaniach do tradycyjnych potraw, obyczajów itp. Większość z tych organizacji boryka się z problemami finansowymi i często ogranicza swoją działalność. Zespołów nie stać na

tradycyjne stroje, organizację i udział w organizowanych imprezach, przeglądach itp. brak sal do prowadzenia prób występów, miejsc do przechowywania strojów, przygotowania i prezentacji tradycyjnych potraw Planowane w tym przedsięwzięciu operacje mają przeciwdziałać tym problemom i pozwolić na stworzenie istniejącym i powstającym zespołom stabilnej podstawy do działania, środków na promocję, możliwości korzystania i prezentowania się w Internecie.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli podejmować praktycznie wszyscy zainteresowani. Docelowa grupa beneficjentów to: Instytucje Kultury, zespoły folklorystyczne, samorządy, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, rolnicy, przedsiębiorcy.

Lista rekomendowanych operacji:

- Odnowa i rozwój wsi - liczba operacji min 1.
Preferowane będą operacje dotyczące, remontu i adaptacji zabytkowych obiektów spełniających w przeszłości funkcje kulturotwórcze lub inne obiekty z przeznaczeniem na eksponowanie dziedzictwa kulturowego jak izby tradycji , na organizowanie wystaw, spotkań oraz z przeznaczeniem na domy kultury, świetlice.
- Małe Projekty – liczba operacji min 15
Preferowane będą operacje dotyczące remontu, zabytkowych obiektów z przeznaczeniem na domy kultury i świetlice, oraz innych obiektów zabytkowych np. przydrożnych kapliczek. Operacje polegające na zakupie wyposażenia, strojów, instrumentów, zakupie sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu dla zespołów, stowarzyszeń i innych organizacji kultury. Operacje polegające na organizacji imprez integrujących lokalne społeczności
- Aktywizacja i nabywanie umiejętności.
Prowadzone będą następujące działania: informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w uzyskaniu osobowości prawnej, przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów, realizacja wydarzeń promocyjnych i kulturalnych związanych z obszarem objętym LSR, realizacją LSR oraz działalnością LGD, działania aktywizujące stowarzyszenia i grupy nieformalne,

Wskaźniki realizacji znajdują się w matrycy logicznej przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie III „Naturalna tężnia solankowa w Sołonce”

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji praktycznie wszystkich celów ogólnych sformułowanych w LSR. Szczególnie jednak do osiągnięcia Celu ogólnego 2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon”.

Celu szczegółowego 2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”,

Celu szczegółowego 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”,

Cel szczegółowy 2.3 „Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD „Trygon” a także celu szczegółowego 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów”

Opis przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie polega na wykorzystaniu istniejącego źródła solankowego, z którego w średniowieczu pozyskiwano sól do budowy kaskady wodnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Po realizacji przedsięwzięcia w urokliwej dolince otoczonej starodrzewiem stworzy się swoisty mikroklimat, albowiem źródło jest bogate w jod, który będzie się wytrącał w trakcie opadania wody na skalnej kaskadzie. Obiekt stanie się lokalną atrakcją turystyczną pełniąc jednocześnie funkcje lecznicze. Wpisze się i uzupełni istniejące atrakcje na ścieżkach rowerowych. Obecnie źródło jest często odwiedzane, lecz brak odpowiedniej infrastruktury oraz promocji nie pozwala w pełni wykorzystać jego walorów. Obiekt pozwoli również na zachowanie dziedzictwa kulturowego tj tradycji związanych z eksploatacją wód solankowych i wykorzystania ich między innymi do sporządzania potraw. W oparciu o zbudowaną w wiosce infrastrukturę będzie można organizować pokazy tradycyjnego warzenia soli oraz potraw na bazie wody solankowej. W ramach przedsięwzięcia planuje się zwiększenie atrakcyjności miejscowości i rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez urządzenie przestrzeni publicznej w Sołonce. Kaskada może stać się bazą dla podjęcia dodatkowej działalności pozarolniczej.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli podejmować praktycznie wszyscy zainteresowani.

Docelowa grupa beneficjentów to samorząd gminny, organizacje społeczne, rolnicy i lokalni przedsiębiorcy.

Lista rekomendowanych operacji:

- Odnowa i rozwój wsi - liczba operacji min 1.
Preferowane będą operacje dotyczące budowy kaskady i obiektów towarzyszących oraz obiektów użyteczności publicznej i urzędnia terenu.
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – liczba operacji min 1
Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej.
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw liczba operacji - 1
Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej.
- Małe Projekty – liczba operacji min 3
Preferowane będą operacje z zakresu rozwoju turystyki i agroturystyki, budowy małej infrastruktury turystycznej, organizacji imprez rekreacyjnych i kulturalnych renowacji, zabezpieczenia i oznakowania atrakcji turystycznych
- Aktywizacja i nabywanie umiejętności.
Prowadzone będą następujące działania informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów

Wskaźniki realizacji znajdują się w matrycy logicznej przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie IV „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach”

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji

Celu ogólnego 2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”

Celów szczegółowych 2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”, 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”, 2.3 „Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD”.

Opis przedsięwzięcia:

Jak wynika z opisu i analizy SWOT obszar LGD obfituje w ciekawe i atrakcyjne turystycznie miejsca, obecnie słabo wykorzystane. Przedsięwzięcie polega na wypromowaniu obszaru LGD jako atrakcyjnego turystycznie i wypoczynkowo, szczególnie dla wypoczynku weekendowego. W ramach przedsięwzięcia zamierza się udostępnić dla turystów –głównie mieszkańców sąsiedniego Rzeszowa atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo terenów, zabytków, pomników

przyrody. Wybudować małą infrastrukturę turystyczną – ścieżki piesze, rowerowe, trasy biegowe, punkty widokowe miejsca wypoczynkowe i biwakowe kąpieliska itp. Utworzyć centrum turystyczne. Prowadzić szeroką kampanię promocyjno-informacyjną w tym utworzyć elektroniczną bazę informacji, strony www. Wydać foldery i informatory. Zorganizować cykliczne imprezy i rozpropagować je wśród mieszkańców sąsiednich miast i gmin.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogli podejmować praktycznie wszyscy zainteresowani.

Docelowa grupa beneficjentów to samorząd gminny, Instytucje kultury, stowarzyszenia, organizacje społeczne, rolnicy i lokalni przedsiębiorcy.

Lista rekomendowanych operacji:

- Odnowa i rozwój wsi - liczba operacji min 1.
Preferowane będą operacje dotyczące utworzenia centrum turystycznego, odnawiania, eksponowania, konserwacji zabytków
- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – liczba operacji min 1
Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej, obsługę turystów – organizacje gospodarstw agroturystycznych
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw liczba operacji min 1
Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej i obsługę turystów.
- Małe Projekty – liczba operacji min 10
Preferowane będą operacje z zakresu rozwoju turystyki i agroturystyki, budowy małej infrastruktury turystycznej, ścieżek pieszych, rowerowych, tras biegowych, tras narciarskich, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, kąpielisk itp. Z zakresu organizacji imprez rekreacyjnych i kulturalnych renowacji, zabezpieczenia i oznakowania atrakcji turystycznych, kapliczek przydrożnych, charakterystycznych obiektów itp. Prowadzenia akcji informacyjnych i promocyjnych, w tym wydawania map, folderów itp.
- Aktywizacja i nabywanie umiejętności.

Prowadzone będą następujące działania informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów, informowanie o planach i działaniach LGD, badania i analizy dotyczące skuteczności podejmowanych działań.

Przedsięwzięcie V „Poszukujemy nowych źródeł dochodów”

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji praktycznie wszystkich celów LGD, w szczególności Celu ogólnego 3 „Różnicowanie gospodarki i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy”.

Celów szczegółowych 3.1 „Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z działalności pozarolniczej”, 3.2 „Zmniejszanie bezrobocia i podejmowanie działalności gospodarczej” 3.3 „Wzrost umiejętności i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania działalności gospodarczej”

Opis przedsięwzięcia;

Przedsięwzięcie polega na aktywizacji małych gospodarstw rolnych oraz mikroprzedsiębiorców i potencjalnych przedsiębiorców w kierunku podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej. Korzystne położenie, bliskość dużego rynku rzeszowskiego i dostępność komunikacyjna terenu LGD, preferencje dla rozpoczynających działalność sprzyja lokowaniu tutaj działalności gospodarczej. Operacje będą polegały na szkoleniach i pomocy w analizie pomysłów biznesowych, przygotowaniu dokumentów w celu skorzystania również z innych niż Leader źródeł dofinansowania swoich projektów. Prowadzona będzie również szeroka akcja informacyjna. Planowane jest również bezpośrednie wsparcie rolników i przedsiębiorców.

Planowane działania

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – liczba operacji ok. 2
Preferowane będą operacje najbardziej efektywne.
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw liczba operacji - 1
Preferowane będą operacje najbardziej efektywne.
- Małe Projekty – liczba operacji min 5
Preferowane będą operacje z zakresu szkoleń i pomocy w opracowaniu dokumentów dla przedsiębiorców i rolników. Działania w zakresie inicjowania powstawania, przetwarzania i wprowadzania na rynek produktów ekologicznych oraz bazujących na naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki
- Aktywizacja i nabywanie umiejętności
Prowadzone będą działania informacyjne i szkoleniowe, informowanie i doradztwo dla potencjalnych przedsiębiorców w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc,

promowanie projektów informowanie o planach i działaniach LGD, badania i analizy dotyczące skuteczności podejmowanych działań.

Wskaźniki realizacji znajdują się w macyzy logicznej przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie VI. „Nowe umiejętności drogą do sukcesu”

Przedsięwzięcie przyczyni się do realizacji Cel ogólnego 4. „Wzmacnianie potencjału ludzkiego w obszarze LGD”,

Cel szczegółowy 4.1 Nabycie nowej wiedzy, doświadczeń i umiejętności przez członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Cel szczegółowy 4.2 Nabywanie umiejętności i aktywizacja osób i podmiotów uczestniczących w realizacji LSR

Opis przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie polega na nabywaniu nowych umiejętności, kwalifikacji i doświadczeń przez członków LGD „Trygon” oraz pracowników biura poprzez przygotowanie i udział w projektach współpracy oraz szkoleniach i warsztatach w ramach nabywania umiejętności i aktywizacji. Zdobyte umiejętności i doświadczenia zostaną wykorzystane przy realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007 - 2013, a także innych programów i projektów. Wiedzę, doświadczenia i umiejętności członkowie LGD wykorzystują w swoich środowiskach i organizacjach, które ich delegowały do LGD.

Szkolenia i warsztaty, w których chcielibyśmy uczestniczyć powinny dotyczyć problematyki szeroko rozumianego rozwoju lokalnego – w szczególności obszarów wiejskich, oraz pozwalać zdobyć nowe doświadczenia i umiejętności w przygotowaniu, ocenie realizacji i rozliczaniu projektów, oraz inne niezbędne do pracy w środowiskach wiejskich. Planuje się zorganizowanie cyklu szkoleń o podobnej tematyce dla innych beneficjentów programu.

Planowane działania

Wdrażanie projektów współpracy

Planuje się projekty współpracy zrealizować wspólnie z LGD z innego województwa (najchętniej takim, które uczestniczyło w realizacji programu Leader +) i z jednego z krajów unijnych, aby zapoznać się z ich doświadczeniami w opracowaniu i realizacji lokalnych strategii

rozwoju. Założeniem jest zapoznanie się z metodami aktywizacji lokalnych społeczności, budowaniem kapitału społecznego, procesem konsultacji społecznych różnych przedsięwzięć, a także przygotowaniem, realizacją i rozliczaniem małych projektów. Szczegóły zostałyby dopracowane, tak, aby projekt był jak najbardziej efektywny.

Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Szkolenia, seminaria i warsztaty, w których chcielibyśmy uczestniczyć powinny dotyczyć problematyki szeroko rozumianego rozwoju lokalnego – w szczególności obszarów wiejskich, oraz pozwalać zdobywać nowe doświadczenia i umiejętności w przygotowaniu, ocenie realizacji i rozliczaniu projektów. Chcemy również zdobyć inne doświadczenia niezbędne do pracy w środowiskach wiejskich. Planuje się również zorganizowanie cyklu szkoleń o podobnej tematyce dla lokalnych liderów i innych beneficjentów programu.

W ramach tego działania planowane są również działania aktywizujące społeczności lokalne i promujące działania LGD, realizacja wydarzeń promocyjnych i kulturalnych związanych z obszarem objętym LSR, realizacją LSR oraz działalnością LGD.

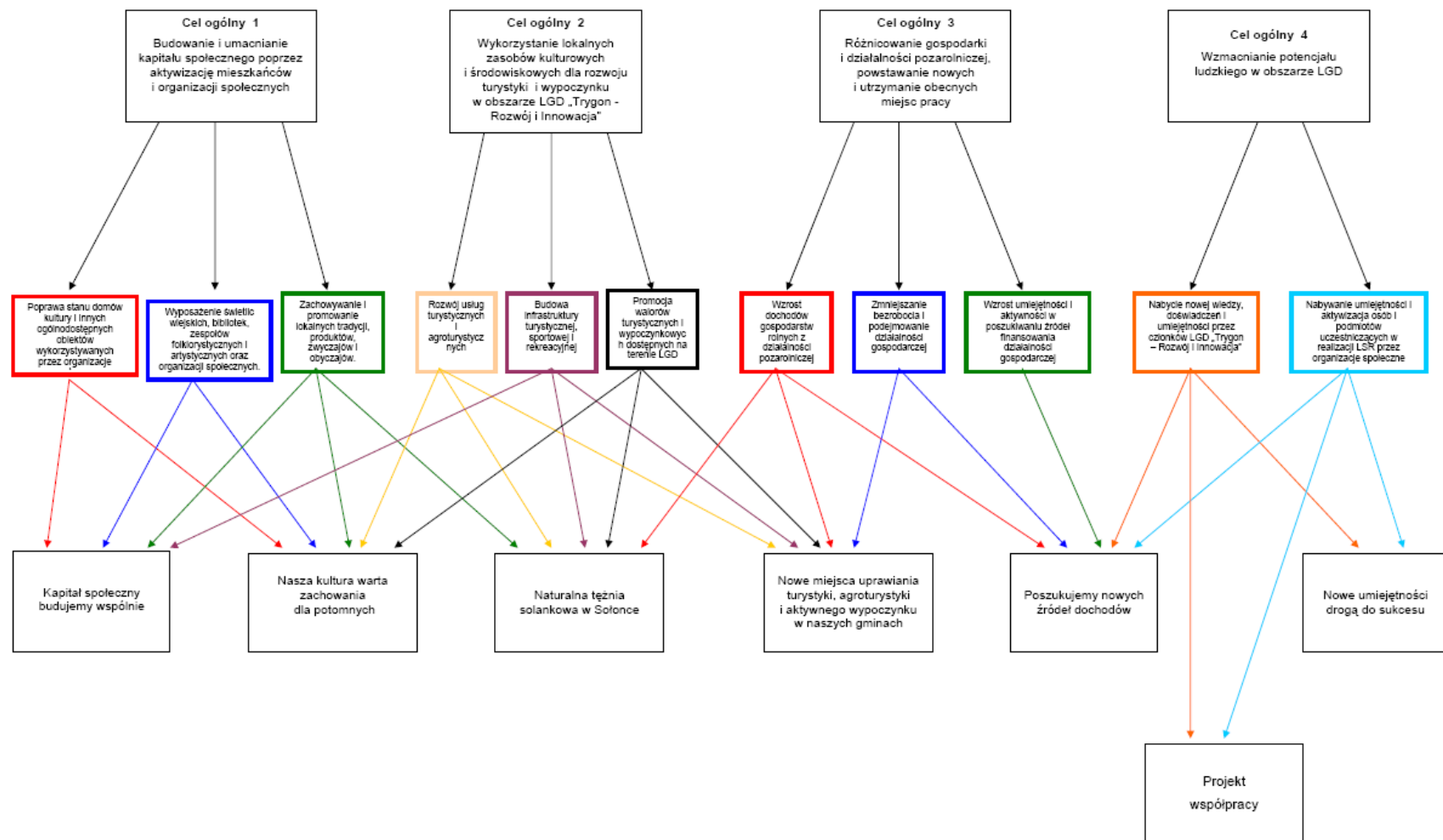
Wskaźniki realizacji znajdują się w matrycy logicznej przedsięwzięcia

Przedstawione przedsięwzięcia są adekwatne w stosunku do celów LSR. Przyczyniają się do realizacji, co najmniej jednego celu ogólnego i celów szczegółowych. Niektóre realizują kilka celów jednocześnie.

Przedsięwzięcia nawiązują do specyfiki obszaru i jego silnych stron. Bazują na potencjale materialnym i niematerialnym obszaru, wykorzystują dostrzeżone szanse. Efekty przedsięwzięć są mierzalne. Dla każdego przedsięwzięcia określone są wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu oraz źródła weryfikacji wskaźników.

W realizacji przedsięwzięć będą uczestniczyły podmioty z kilku sektorów społecznego, gospodarczego i publicznego. Jedyńm ograniczeniem dostępności są wymogi Programu definiujące beneficjentów głównie Działania osi 3 „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Szczególnie różnorodną grupę docelową będą stanowili beneficjenci Działania 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty, wśród których będą przedstawiciele różnorodnych organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, zespołów, osoby fizyczne i prawne, rolnicy i mikroprzedsiębiorcy.

SCHEMAT I MATRYCE LOGICZNE PROJEKTÓW

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia
Cel ogólny	„Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”	Wskaźniki oddziaływania Wzrost aktywności organizacji pozarządowych, wzrost liczby mieszkańców uczestniczących w imprezach okolicznościowych zebraniach organizacji pozarządowych i zebraniach wiejskich	Dane z gmin dotyczące aktywności grup społecznych – liczby spotkań organizacji korzystających z obiektów gminnych	Będzie następował wzrost aktywności grup nieformalnych i organizacji pozarządowych
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	1.1 „Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne” 1.2 „Wypośażenie świetlic wiejskich, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych”, 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.”	Wskaźniki rezultatu Do 2014 r. co najmniej 10 zespołów i stowarzyszeń uzyska nową lub wyremontowaną siedzibę, Do końca 2014 r. co najmniej 10 zespołów i stowarzyszeń otrzyma wyposażenie Co najmniej 4 grupy nieformalne uzyskują osobowość prawną	Dane z gmin i GOK-ów. Oświadczenia o użytkowaniu pomieszczeń, umowy użyczenia pomieszczeń, Protokoły przekazania środków Dokumenty rejestracyjne	Mieszkańcy poszczególnych wiosek będą aktywnie uczestniczyć w realizacji Programu
Działania PROW	Planowane operacje			
Odnowa i rozwój wsi	Operacje w zakresie budowy, remontu, modernizacji budynków domów kultury, remiz, świetlic, urządzenia centrów wsi i kształtowanie przestrzeni publicznej.	Wskaźniki produktu Zrealizowane 3 operacje	Dane w biurze LGD Kopie protokołów odbioru	Wnioskodawcy przygotują prawidłowe wnioski
Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej	Operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury służącej społeczności lokalnej – klubów, kawiarenek, siłowni itp	Wskaźniki produktu Zrealizowana min 1 operacja	Dane w biurze LGD Kopie protokołów odbioru, Dane z gmin - wpisy do ewidencji działalności	Będzie zainteresowanie podjęciem działalności w preferowanej dziedzinie
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury służącej społeczności lokalnej – klubów, kawiarenek, siłowni itp.	Wskaźniki produktu Zrealizowana min 1 operacja – powstanie jedno miejsce pracy	Dane w biurze LGD Kopie protokołów odbioru, Dane z gmin - wpisy do ewidencji	Potencjalni beneficjenci wykażą zainteresowanie realizacją projektów

			działalności	
Wdrażanie LSR Małe Projekty	Operacje dotyczące remontu, modernizacji budynków domów kultury, remiz, świetlic, urzędzenia centrów wsi i kształtowanie przestrzeni publicznej. Operacje polegające na zakupie wyposażenia świetlic, klubów i innych obiektów użyteczności publicznej, wyposażenia stowarzyszeń i innych organizacji w tym w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, organizacja imprez integrujących lokalne społeczności.	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 15 operacji	Dane w biurze LGD – kopie protokołów odbioru, kopie protokołów przekazania, kopie faktur zakupu Raporty z przeprowadzonych imprez Dane z gmin	Potencjalni beneficjenci wykażą zainteresowanie realizacją projektów
Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Operacje: informowanie, doradztwo i pomoc w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie, promowanie projektów, działania aktywizujące stowarzyszenia i grupy nieformalne, pomoc w uzyskaniu osobowości prawnej	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 15 operacji	Dokumenty w siedzibie LGD, listy obecności, karty doradztwa	Potencjalni beneficjenci wykażą zainteresowanie możliwością ubiegania się o środki Władze samorządowe będą wspierały działania

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia
Cel ogólny	1 „Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”	Wskaźniki oddziaływania Wzrost aktywności zespołów folklorystycznych, wzrost liczby mieszkańców uczestniczących w imprezach okolicznościowych, zebraniach wiejskich itp.	Informacje i raporty z Gminnych Ośrodków Kultury, badania własne LGD	Uda się zaktywizować lokalne grupy i zespoły
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	1.1 „Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne” 1.2 „Wyposażenie świetlic wiejskich, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych”, 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.” 2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”	Wskaźniki rezultatu Wskaźniki rezultatu Do 2014 r. co najmniej 4 imprezy kulturalne wejdzie do stałego kalendarza Do 2014 r. o 1/3 zwiększy się udział zespołów folklorystycznych w przeglądach i festiwalach	Informacje i raporty z Gminnych Ośrodków Kultury, Kalendarz imprez , Dokumentacja w siedzibie LGD - badania własne LGD	Istniejące lub powstające organizacje wykażą się aktywnością i inicjatywami oraz uzyskają osobowość prawną. Zagrożeniem jest brak możliwości uczestniczenia w programie grup nieformalnych
Działania PROW	Planowane operacje			
Odnowa i rozwój wsi	operacje dotyczące, remontu i adaptacji zabytkowych obiektów spełniających w przeszłości funkcje kulturotwórcze lub inne obiekty z przeznaczeniem na eksponowanie dziedzictwa kulturowego jak izby tradycji , na organizowanie wystaw, spotkań oraz z przeznaczeniem na domy kultury, świetlice	Wskaźniki produktu Zrealizowana 1 operacja	Dane z gminy, protokoły odbioru, protokoły przekazania, umowy	Zostanie prawidłowo przygotowana dokumentacja i wniosek
Wdrażanie LSR Małe Projekty	Operacje dotyczące remontu, zabytkowych obiektów z przeznaczeniem na domy kultury	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 15 operacji	Dane z gminy, protokoły odbioru, protokoły przekazania	Organizacje pozarządowe zdobędą środki własne i będą

	<p>i świetlice, oraz innych obiektów zabytkowych np. przydrożnych kapliczek. Operacje polegające na zakupie wyposażenia, strojów, instrumentów, zakupie sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu dla zespołów, stowarzyszeń i innych organizacji kultury. Operacje polegające na organizacji imprez integrujących lokalne społeczności</p>			<p>zdolne aplikować o środki</p>
<p>Nabywanie umiejętności i aktywizacja</p>	<p>Informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w uzyskaniu osobowości prawnej, przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów, działania aktywizujące stowarzyszenia i grupy nieformalne</p>	<p>Wskaźniki produktu Zrealizowanych 15 operacji</p>		<p>Potencjalni beneficjenci wykażą zainteresowanie możliwością ubiegania się o środki Władze samorządowe będą wspierały działania LGD</p>

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Naturalna tężnia solankowa w Solonce”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon”	Wskaźniki oddziaływania: obszar staje się atrakcyjny turystycznie, a tężnia solankowa zostaje do końca realizacji LSR wypromowana jako atrakcja turystyczna i lecznicza.	Kalendarz imprez na terenie tężni, badania LGD	Beneficjent przygotowuje koncepcję i prawidłowy wniosek, nie będzie problemów z uzyskaniem odpowiednich zezwoleń
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”, 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”, 2.3 „Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD „Trygon”, 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów”	Wskaźniki rezultatu: W 2014 r. min. 20 osób odwiedzających tężnię w weekend w sezonie Liczba min 5 odnowionych /wybudowanych obiektów małej infrastruktury	Badania przeprowadzone przez Urząd Gminy w Lubeni, badania LGD Dane z gminy	Tężnia zostanie prawidłowo wypromowana wzbudzając zainteresowanie, Potwierdzą się oczekiwania co do stworzenia w dolinie odpowiedniego mikroklimatu,
Działania PROW	Planowane operacje			
Odnowa i rozwój wsi	operacje dotyczące budowy kaskady i obiektów towarzyszących oraz urządzenia terenu.	Wskaźniki produktu Zrealizowana 1 operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD, kopie protokołów odbioru	Beneficjent przygotowuje koncepcję i prawidłowy wniosek, nie będzie problemów z uzyskaniem odpowiednich zezwoleń
Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej	Preferowane będą operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej.	Wskaźniki produktu Zrealizowana 1 operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD, ewidencja działalności gospodarczej, oświadczenia beneficjenta	Wystąpi zainteresowanie rolników w podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej
Tworzenie i rozwój	Preferowane będą operacje nakierowane	Wskaźniki produktu	Dokumentacja w siedzibie	Wystąpi zainteresowanie,

mikroprzedsiębiorstw	na tworzenie infrastruktury turystycznej.	Zrealizowana 1 operacja powstanie jedno miejsce pracy	LGD, ewidencja działalności gospodarczej w gminie	beneficjent przygotowuje koncepcję i prawidłowy wniosek,
Wdrażanie LSR Małe Projekty	Preferowane będą operacje z zakresu rozwoju turystyki i agroturystyki, budowy małej infrastruktury turystycznej, organizacji imprez rekreacyjnych i kulturalnych renowacji, zabezpieczenia i oznakowania atrakcji turystycznych	Wskaźniki produktu Zrealizowane 4 operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD, kopie dokumentacji budowlanej, protokoły odbioru	Organizacje pozarządowe będą zdolne do ubiegania się o środki
Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Preferowane będą następujące działania informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 5 operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD, foldery promocyjne	Potencjalni beneficjenci wykażą zainteresowanie możliwością ubiegania się o środki Władze samorządowe będą wspierały działania LGD

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia (czynniki ryzyka)
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	2 „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”	Wskaźniki oddziaływania Obszar LGD „Trygon” zostanie do końca realizacji LSR wypromowany jako obszar atrakcyjny turystycznie i wypoczynkowo Wzrosną dochody podmiotów świadczących usługi turystyczne	Liczba wejść na strony internetowe informujące o atrakcjach Dane centrum turystycznego Badania LGD	Będzie rosło zainteresowanie aktywnym wypoczynkiem, Zmienia się preferencje wypoczynkowe
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”, 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”, 2.3 „Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD”.	Wskaźniki rezultatu W 2014 r. liczba odwiedzających obszar LGD w weekendy w sezonie przekroczy 30 osób W imprezach organizowanych w ciągu roku będzie uczestniczyło 3000 osób Z usług gospodarstw agroturystycznych skorzysta min. 10 osób Powstanie min jedno miejsce pracy	Dokumentacja w siedzibie LGD Badanie własne liczby odwiedzających, Badanie liczby uczestników imprez (szacunki organizatorów) Oświadczenia gospodarzy prowadzących działalność agroturystyczną	Będzie rosło zainteresowanie turystyką pieszą i rowerową oraz uczestnictwem w cyklicznych imprezach Rolnicy i mieszkańcy będą zainteresowani uruchomieniem działalności gospodarczej
Działania PROW	Planowane operacje			
Odnowa i rozwój wsi	Operacje dotyczące utworzenia centrum turystycznego, odnawiania, eksponowania, konserwacji zabytków	Wskaźniki produktu W okresie realizacji LSR zrealizowana min 1 operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD (dokumentacja odbioru technicznego)	Zostanie przygotowany wniosek dotyczący centrum turystycznego
Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej	operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej, obsługę turystów –organizacje gospodarstw	Wskaźniki produktu W okresie realizacji LSR zrealizowana min 1 operacja –	Dokumentacja w siedzibie LGD Wpis do rejestru w gminie,	Będzie rosło zainteresowanie wśród rolników w kierunku

	agroturystycznych	powstanie jedno miejsce pracy	protokół rozliczenia inwestycji	uruchomienia działalności
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Operacje nakierowane na tworzenie infrastruktury turystycznej i obsługę turystów.	Wskaźniki produktu W okresie realizacji LSR zrealizowana min 1 operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD Wpis do rejestru w gminie, protokół rozliczenia inwestycji	Będzie zainteresowanie wśród mikroprzedsiębiorców istniejących i potencjalnych
Wdrażanie LSR Małe Projekty	Operacje z zakresu rozwoju turystyki i agroturystyki, budowy małej infrastruktury turystycznej ścieżek pieszych, rowerowych, tras biegowych, tras narciarskich, punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, kąpielisk itp. Z zakresu organizacji imprez rekreacyjnych i kulturalnych renowacji, zabezpieczenia i oznakowania atrakcji turystycznych, kapliczek przydrożnych, charakterystycznych obiektów itp. Prowadzenia akcji informacyjnych i promocyjnych, w tym wydawania map, folderów itp.	Wskaźniki produktu W okresie realizacji LSR zrealizowanych 10 operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD Kalendarz stałych imprez, Protokoły odbioru inwestycji, Wydawnictwa, Strony WWW,- liczba wejść,	Uda się wywołać zainteresowanie potencjalnych beneficjentów składaniem wniosków Zagrozeniem może być brak wzrostu zainteresowania korzystaniem z oferty turystycznej i wypoczynkowej oraz konkurencja innych ośrodków.
Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów, informowanie o planach i działaniach LGD, badania i analizy dotyczące skuteczności podejmowanych działań.	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 5 operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD Listy obecności, Kwestionariusze udzielonej pomocy, wyniki badań	Z informacji i pomocy będą chcieli skorzystać potencjalni beneficjenci

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Poszukujemy nowych źródeł dochodów”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	„Różnicowanie gospodarki i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy”.	Wskaźniki oddziaływania Zmniejszy się liczba osób pozostających bez pracy, zwiększy się liczba podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą wzrośnie dochodowość firm	Rejestry prowadzone w Urzędach Pracy i gminach	Nie nastąpią niekorzystne zjawiska na rynku pracy, zostaną wprowadzone ułatwienia dla osób rozpoczynających działalność
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	3.1 „Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z działalności pozarolniczej”, 3.2 „Zmniejszanie bezrobocia i podejmowanie działalności gospodarczej” 3.3 „Wzrost umiejętności i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania działalności gospodarczej”	Wskaźniki rezultatu Do 2014 r. 5 firm skorzysta ze środków pomocowych, powstanie 3 nowe miejsca pracy	Rejestr działalności gospodarczej prowadzony w gminach Badania LGD	Nie nastąpią niekorzystne zjawiska na rynku pracy, zostaną wprowadzone ułatwienia dla osób rozpoczynających działalność
Działania PROW	Planowane operacje			
Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej	Preferowane będą operacje najbardziej efektywne, zgodne z celami Lokalnej Strategii Rozwoju	Wskaźniki produktu Zrealizowane 2 operacje	Dokumentacja w LGD Protokoły odbioru	Nie będzie utrudnień dla podejmowania dodatkowej działalności przez rolników (podatki, ZUS)
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Preferowane będą operacje najbardziej efektywne i zgodne z celami Lokalnej Strategii Rozwoju	Wskaźniki produktu Zrealizowana 1 operacja – powstanie jedno miejsce pracy	Dokumentacja w LGD Protokoły odbioru	Wystąpi zainteresowanie podejmowaniem działalności, nie nastąpią niekorzystne zjawiska (w skali makro) na rynku pracy
Wdrażanie LSR Małe Projekty	Operacje z zakresu szkoleń i pomocy w opracowaniu dokumentów dla przedsiębiorców i rolników. Działania w	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 5 operacji	Dokumentacja w biurze LGD Listy obecności, dokumenty ze szkoleń i	Będzie zainteresowanie wśród beneficjentów

	zakresie inicjowania powstawania, przetwarzania i wprowadzania na rynek produktów ekologicznych oraz bazujących na naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki		doradztwa	
Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Działania informacyjne i szkoleniowe, informowanie i doradztwo w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosków o pomoc, promowanie projektów informowanie o planach i działaniach LGD, badania i analizy dotyczące skuteczności podejmowanych działań	Wskaźniki produktu Zrealizowanych 5 operacji	Dane w biurze LGD, listy obecności, protokoły z podejmowanych działań, wyniki badań i analiz	Wystąpi zainteresowanie, zahamowany zostanie odpływ młodzieży

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Nowe umiejętności drogą do sukcesu”

Wyszczególnienie	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	„Wzmacnianie potencjału ludzkiego w obszarze LGD”	Wskaźniki oddziaływania Zwiększy się wiedza i doświadczenie, wzrośnie aktywność społeczności i lokalnych organizacji	Badania ankietowe prowadzone przez LGD	Będzie wzrastało zainteresowanie zdobywaniem nowej wiedzy i umiejętności
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	4.1 „Nabycie nowej wiedzy, doświadczeń i umiejętności przez członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” 4.2 Nabywanie umiejętności i aktywizacja osób i podmiotów uczestniczących w realizacji LSR	Wskaźniki rezultatu Do 2014 r. 20 liderów uzyska nowe doświadczenia i kwalifikacje.	Rejestr działalności gospodarczej prowadzony w gminach Badania LGD	Nie nastąpią niekorzystne zjawiska obojętności i wycofania społecznego, uda się uzyskać wsparcie innych partnerów.
Działania PROW	Planowane operacje			
Wdrażanie projektów współpracy	Operacja polega na przygotowaniu i realizacji projektów współpracy wspólnie z LGD z innego województwa (najchętniej takim, które uczestniczyło w realizacji programu Lider +) i z jednego z krajów unijnych aby zapoznać się z ich doświadczeniami w opracowaniu i realizacji lokalnych strategii rozwoju. Założeniem jest zapoznanie się z metodami budowania kapitału społecznego, aktywizacji lokalnych społeczności, procesem konsultacji społecznych różnych przedsięwzięć, a także przygotowaniem, realizacją i rozliczaniem małych	Wskaźniki produktu Zrealizowana 1operacja	Dokumentacja w LGD Dokumentacja rozliczenia projektu współpracy, raporty	Uda się znaleźć partnerów zainteresowanych podobną problematyką

	projektów			
Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Nabywanie umiejętności i aktywizacja	<p>Operacje to udział w szkoleniach, seminariach i warsztatach dotyczących problematyki szeroko rozumianego rozwoju lokalnego – w szczególności obszarów wiejskich, pozwalające zdobywać nowe doświadczenia i umiejętności w przygotowaniu, ocenie realizacji i rozliczaniu projektów. Chcemy również zdobyć inne doświadczenia niezbędne do pracy w środowiskach wiejskich. Planuje się zorganizowanie cyklu szkoleń o podobnej tematyce dla lokalnych liderów i innych beneficjentów programu.</p> <p>W ramach tego działania planowane są również działania aktywizujące społeczność lokalne i promujące działania LGD</p>	<p>Wskaźniki produktu Zrealizowane 10 operacji</p>	<p>Dokumentacja w LGD Protokoły ze szkoleń, certyfikaty, listy obecności</p>	<p>Oferta szkoleniowa będzie odpowiadała potrzebom LGD, uda się wywołać odpowiednią ofertę rynkową</p>

5. Określenie misji LGD

5.1 Wizja rozwoju obszaru LGD

Środowisko objęte Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” to aktywni mieszkańcy podejmujący działania na rzecz rozwoju swoich miejscowości i poprawy jakości życia przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego, tradycji i kultury. Obszar przyjazny dla obecnych i przyszłych mieszkańców, w którym dobrze się mieszka oraz prowadzi działalność gospodarczą wykorzystując warunki postępu cywilizacyjnego i wzrostu gospodarczego. Miejscowości, w których można realizować oddolne inicjatywy grup nieformalnych oraz organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych. To miejsca, które warto odwiedzić, aby zadumać się nad naszą historią lub aktywnie wypoczywać. Ludzie osiągający godziwe dochody ze swojej pracy, mający równocześnie czas na wypoczynek i życie rodzinne.

5.2 Misja LGD

Lokalna Grupa Działania „Trygon Rozwój i Innowacja” - to partnerstwo trójsektorowe skupiające aktywnych mieszkańców, podmioty gospodarcze, samorządy i ich jednostki organizacyjne, stowarzyszenia, którego misją jest podejmowanie, wspieranie i finansowanie działań na rzecz szeroko rozumianego lokalnego rozwoju społeczno gospodarczego. Budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców, poszukiwanie środków oraz finansowanie realizacji ich projektów. Poprawa zarządzania lokalnymi zasobami gospodarczymi i kulturowymi oraz ich waloryzacja poprzez szerokie włączanie partnerów społecznych i gospodarczych w procesy planowania i wdrażania projektów.

6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju jakkolwiek trochę zróżnicowany geograficznie jest spójny i posiada wiele wspólnych cech charakterystycznych. Wszystkie gminy obszaru mają do rozwiązywania podobne problemy: rozdrobnione i nisko towarowe rolnictwo, brak wystarczającej oferty na rynku pracy, bezrobocie w tym bezrobocie ukryte

w rolnictwie, duża liczba rodzin wymagających pomocy socjalnej, migracja wykształconej młodzieży, konieczność inwestowania w infrastrukturę kubaturową i liniową przy ograniczonych środkach własnych na inwestycje, braku uzbrojonych terenów stanowiących ofertę dla inwestorów, słaba promocja, niewykorzystane zasoby kulturowe i krajobrazowe.

W rozdziale 2 „Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności” oraz analizie SWOT wszystkie te problemy zostały zasygnalizowane. Jednakże większą wagę położono na scharakteryzowanie zagadnień, które mogą być rozwiązywane w ramach osi Leader w trakcie realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju odnoszą się tylko do pewnej części zagadnień i problemów specyficznych dla obszaru LGD. W założeniu są one, bowiem zgodne z celami osi czwartej Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, którymi jest „budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców, oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja”. Cele są adekwatne do specyfiki obszaru. Są spójne i wynikają z przeprowadzonej analizy SWOT. Opierają się na silnych stronach, dążą do wzmocnienia słabych, wykorzystania okazji i przeciwstawianiu się zagrożeniom. Są zbieżne i uzupełniają cele określone w innych dokumentach programowych gmin i miejscowości obszaru LGD.

Uzasadnienie poszczególnych celów i ich odniesienie do specyfiki obszaru.

Cel ogólny 1

Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych.

Kapitał społeczny: zaangażowani mieszkańcy, aktywnie działające organizacje pozarządowe, inicjatywy obywatelskie, to bardzo istotne elementy nowoczesnego, otwartego społeczeństwa. Na obszarze LGD istnieją grupy mieszkańców – bardziej lub mniej sformalizowane - włączające się aktywnie w zarządzanie zasobami swoich środowisk. Aktywnie działają Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, Kluby Sportowe, zespoły folklorystyczne. Wśród młodzieży rozwija się ruch oazowy i KSM moderowany przez parafie. Istotnym ogniwem podejmowania decyzji przez samorząd gminny są zebrania

wiejskie i rady sołeckie. Jednak w poszczególnych wsiach aktywność mieszkańców jest bardzo zróżnicowana. Młodzież często nie znajduje oferty dla siebie, a sama nie potrafi się zorganizować.

Celowe jest, więc pobudzenie i większe zaangażowanie społeczności lokalnych w rozwiązywanie problemów własnego środowiska wsi, gminy. Konieczne jest wsparcie takich działań i wskazanie obszarów problemowych, w których to bezpośrednio organizacje mieszkańców będą władne podejmować kluczowe decyzje. Niezbędne jest stworzenie warunków - także materialnych dla działania takich organizacji i wspólnot, wyposażenie obiektów i organizacji w sprzęt, stroje, instrumenty muzyczne itp. Zapewnienie środków na organizację imprez promocyjnych, występów, koncertów, pokazów promujących tradycje i miejscową kulturę. Ważne jest umożliwienie organizacjom pozarządowym korzystania ze sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu, możliwości tworzenia własnych stron internetowych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych.

Cel szczegółowy 1.1

Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne.

Gminy z obszaru LGD dysponują wieloma budynkami publicznymi, domami kultury, remizami strażackimi, które są lub mogłyby być wykorzystywane przez mieszkańców i organizacje społeczne. Jednakże stan techniczny większości tych obiektów jest zły. Budynki wymagają remontu, termomodernizacji, wymiany systemu ogrzewania, często wymiany pokrycia dachowego lub częściowej przebudowy. Niezbędne jest urządzenie terenu wokół obiektów, budowa parkingów, chodników, urządzenie terenów zielonych. Istotne jest podłączenie budynków do sieci teleinformatycznej. Niektóre wioski nie dysponują takimi obiektami i tam należałoby je wybudować.

W sferze organizacyjnej każdy budynek powinien mieć ustanowionego gospodarza, który na bieżąco będzie nim zarządzał, ustalał harmonogram korzystania z poszczególnych pomieszczeń oraz kalendarz cyklicznych spotkań lub imprez.

Cel szczegółowy 1.2

Wyposażenie świetlic wiejskich, bibliotek, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych.

Funkcjonujące świetlice i kluby wymagają doposażenia. To, którym dysponują jest zniszczone, zdekapitalizowane i przestarzałe. Środki przeznaczone w budżetach gmin na doposażenie takich placówek są dalece niewystarczające. Konieczny jest, więc zakup wyposażenia, w tym komputerów z dostępem do sieci internetowej. Również powstałe w efekcie realizacji celu 1.1 świetlice, kluby muszą zostać wyposażone. Prężnie działające biblioteki będące ośrodkami animacji kultury także wymagają dodatkowego wyposażenia.

Jak zaznaczono w „Opisie obszaru .....” na terenie LGD działa wiele zespołów folklorystycznych. Niektóre powstały lub reaktywowały swoją działalność w ostatnich latach. Zespoły te borykają się z brakiem strojów, instrumentów muzycznych, środków na finansowanie bieżącej działalności (opłata instruktora, wyjazdy na przeglądy, występy i konkursy itp.) i dla zapewnienia ciągłości działalności wymagają dofinansowania swoich projektów.

Cel szczegółowy 1.3

Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów.

Funkcjonujące na obszarze LGD zespoły folklorystyczne mają w swoich repertuarach spektakle, widowiska i tańce specyficzne dla regionu. Jednak liczba imprez, na których je prezentują jest niewielka – głównie z powodu braku środków. Koła gospodyń odtwarzają tradycyjne przepisy, potrawy, ale nie upowszechniają tych umiejętności z powodu braku środków finansowych. Kilku pasjonatów opracowało i wydało monografie opisujące dzieje Trziciany, Mrowli, Bratkowic, Boguchwały, jednakże z braku środków publikacje te nie są szerzej dostępne. Młodzieżowe zespoły działające w szkołach, przy instytucjach kultury, w parafiach, co jakiś czas przygotowują spektakle odwołujące się do naszej historii, tradycji i kultury – często o wysokiej wartości artystycznej. Niestety spektakle te – odwołujące się do tradycji teatrów włościańskich najczęściej kończą się na premierze, gdyż brak jest pomysłu i najczęściej środków na szersze ich upowszechnienie. Działania Gminnych Ośrodków Kultury zmierzające do zachowania i promowania lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów, jakkolwiek znaczące nie są jednak wystarczające i wymagają dodatkowego wsparcia. Brak profesjonalnie opracowanych i uaktualnianych stron internetowych

propagujących te projekty. A przecież zachowanie i kultywowanie tradycji jest jednym z elementów tworzenia społeczeństwa obywatelskiego przywiązane do swojego regionu.

Cel ogólny 2

Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”.

Jak wykazano w „Opisie obszaru...” obszar LGD charakteryzuje się ciekawym ukształtowaniem terenu i walorami krajobrazowo turystycznymi. Stosunkowo duża jest powierzchnia terenów leśnych, bogate i zróżnicowane środowisko przyrodnicze. Na terenie Sołonki znajdują się słone źródła, kiedyś eksploatowane. Kilkanaście zabytków podlega ochronie konserwatorskiej, a ponad 300 obiektów znajduje się w rejestrze wojewódzkiego konserwatora zabytków. Część obszaru znajduje się w strefach chronionego krajobrazu. Gminy wykorzystują te zasoby w niewielkim zakresie. Poszczególne gminy z obszaru LGD podejmują próby budowania ścieżek rowerowych, wykorzystania naturalnych zbiorników wodnych, okolic Wisłoka, istniejących basenów, ale działania te są słabo skoordynowane. Brakuje małej infrastruktury turystycznej. Brakuje promocji. Istniejące stadiony sportowe są ubogie w infrastrukturę towarzyszącą, co utrudnia ich wykorzystanie dla prowadzenia imprez i zawodów sportowych. W ramach realizacji LSR pojawia się możliwość kompleksowego podejścia do wykorzystania swoich zasobów dla rozwoju turystyki i wypoczynku – szczególnie weekendowego i popołudniowego, wykorzystując rosnące zainteresowanie mieszkańców Rzeszowa takim sposobem spędzania wolnego czasu. Konieczne jest w tym zakresie współdziałanie wszystkich sektorów tworzących LGD. Istotna jest rola gmin w budowaniu infrastruktury i jej promocji, organizacji społecznych w organizowaniu i uczestnictwie w imprezach masowych, sektora gospodarczego w tworzeniu zaplecza dla potencjalnych gości.

Cel szczegółowy 2.1

Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych.

Wykorzystując istniejące zasoby kulturowe i środowiskowe oraz istniejącą i planowaną do rozbudowy infrastrukturę należy rozwinąć usługi turystyczne i agroturystyczne. Usługi te muszą być szeroko rozumiane. Gminy będą udostępniać swoje obiekty dla organizacji imprez masowych – festiwali, targów, przeglądów, rajdów, ognisk,

itp. Szkoły, organizacje społeczne i istniejące lub powstające stowarzyszenia zajmujące się sportem i turystyką muszą być otwarte na klientów, umożliwiając korzystanie z infrastruktury sportowej i organizując ciekawe, przyciągające zainteresowanych uczestników imprezy. Konieczne jest zorganizowanie nowych, specyficznych dla naszego obszaru imprez. Projekty będą zaspokajać zróżnicowane gusta – będą interesujące dla „wyczyńców” i dostępne dla przeciętnych, szukających spokoju i wypoczynku osób. Oferta musi zapewniać dostęp do małej gastronomii, możliwość noclegu czy transportu.

Cel szczegółowy 2.2

Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej.

Aby wykorzystać istniejące zasoby i walory krajobrazowe gminy obszaru LGD rozpoczęły budowę infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Niestety jej stan jest w dalszym ciągu niezadowalający, ponadto występują znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Budowa, rozbudowa i modernizacja tej infrastruktury jest jednym z istotnych zagadnień LSR. Planowana jest budowa ścieżek rowerowych i spacerowych, tras narciarskich, tras krosowych, miejsc postoju i wypoczynku, miejsc na grilla i ognisko, czy pikniki rodzinne. Niezbędne są drogi dojazdowe, parkingi. Na terenie obszaru LGD istnieje nieczynny wyciąg narciarski, należy dołożyć starań dla jego rewitalizacji. Istotne jest utworzenie punktów informacji, izb pamięci, sal tradycji. Potrzebna jest mała gastronomia, stałe lub sezonowe punkty sprzedaży artykułów spożywczych (napoje, lody itp.) realizowana wraz z budową infrastruktury. Realizacja tego celu jest możliwa przy współdziałaniu samorządów gminnych, małych przedsiębiorstw i gospodarstw agroturystycznych, organizacji zajmujących się sportem i turystyką.

Cel szczegółowy 2.3

Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD.

Zbudowana infrastruktura, przygotowana oferta (realizacja celów 2.1 i 2.2) musi być prawidłowo wypromowana. Dotychczasowe działania promocyjne prowadzone przez gminy są dalece niewystarczające. Informacja i promocja musi być wielokierunkowa. Będzie dotyczyła całego obszaru LGD wykorzystując dostępne zasoby i środki. Poza informacją na stronach internetowych – często uaktualnianą, konieczne są ulotki, plakaty, promocja na targach turystycznych, imprezach organizowanych w Rzeszowie oraz w innych miastach

i regionach i w obszarze objętym LSR. Konieczne jest nagłośnienie ciekawych imprez w lokalnym radiu prasie i telewizji. Operacje w tym zakresie będą dodatkowo premiowane przy ocenie.

Cel ogólny 3

Różnicowanie gospodarki i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy.

Pomimo dogodnego położenia obszaru objętego LSR w sąsiedztwie Rzeszowa będącego dużym rynkiem pracy oraz znacznej liczbie przedsiębiorstw na terenie LGD jest duży odsetek osób pozostających bez pracy. Duże jest także bezrobocie ukryte w drobnotowarowych gospodarstwach. Często istotnym uzupełnieniem budżetów domowych jest renta bądź emerytura. Dlatego bardzo istotne jest stwarzanie klimatu sprzyjającego poszukiwaniu nowych źródeł dochodu, alternatywnych zajęć dla gospodarstw rolnych, możliwości samo-zatrudnienia. Działania te będą wspierane zarówno bezpośrednio jak też poprzez wskazywanie innych źródeł – programów, z których można uzyskać dofinansowanie dla uruchamianej działalności gospodarczej.

Cel szczegółowy 3.1

Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z działalności pozarolniczej.

Jak zaznaczono w „Opisie obszaru .....” rolnictwo obszaru LGD nie daje wystarczających dochodów dla utrzymania rodzin. Jest rozdrobnione i niskotowarowe. Konieczne jest poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodu dla gospodarstw rolnych. Działania planowane w LSR mają pozwolić na lepsze wykorzystanie potencjału, częściowe przetwórstwo produktów gospodarstwa, zwrócić uwagę na możliwości produkcji i sprzedaży produktów i przetworów ekologicznych, a także możliwości świadczenia usług dla osób odwiedzających nasze miejscowości (gospodarstwa agroturystyczne). Operacje mają nie tylko bezpośrednio wspierać takie gospodarstwa, ale również wskazywać na inne źródła finansowania przekształceń w rolnictwie i wspierania wielokierunkowości gospodarstw.

Istotne jest również ograniczanie szarej strefy w prowadzeniu przez rolników działalności usługowej.

Cel szczegółowy 3.2

Zmniejszanie bezrobocia i podejmowanie działalności gospodarczej.

Dla wielu mikroprzedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w obszarze LGD barierą w rozwinięciu działalności jest brak możliwości sfinansowania przedsięwzięć, problemy biurokratyczne w uzyskaniu stosownych lokalizacji i zezwoleń. Wiele z tych problemów starają się rozwiązywać gminy tworząc opisane wcześniej preferencje, uzbrajając tereny pod działalność gospodarczą. W ramach LSR planowane jest wsparcie dla mikroprzedsiębiorców oraz podmiotów tworzących nowe miejsca pracy. Ponieważ środki będące w dyspozycji są niewystarczające istotne będzie również wskazywanie innych dostępnych źródeł finansowania przedsięwzięć gospodarczych.

Cel szczegółowy 3.3

Wzrost umiejętności i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania działalności gospodarczej.

Dla wielu osób pozostających bez pracy lub szukających dodatkowych źródeł dochodu w swoich gospodarstwach podjęcie działalności na własny rachunek jest bardzo trudne. Obszar LGD dysponuje znacznym potencjałem ludzkim a więc prowadzenie szkoleń, warsztatów oraz doradztwa w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej może być skutecznym sposobem na zwiększenie aktywności w tym zakresie. Istotne jest, aby wykształconej młodzieży wskazać szansę i źródło finansowania własnej działalności. Ważna jest praktyczna wiedza i umiejętności w zakresie przygotowania niezbędnych dokumentów, analizy opłacalności przedsięwzięcia, oceny konkurencyjnej pozycji na rynku.

Cel ogólny 4.

Wzmacnianie potencjału ludzkiego w obszarze LGD.

Celem osi Leader jest „budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców”. Jak wynika z „Opisu obszaru ...” niektórym organizacjom i środowiskom brak doświadczonych animatorów. Niezbędne jest, więc zdobycie nowej wiedzy i umiejętności w zakresie zarządzania, wyboru i realizacji projektów. Zdobycie doświadczeń w aktywizacji grup mieszkańców, sposobów określania i realizacji celów. Ważne jest zapoznanie się z podobnymi projektami realizowanymi od kilku lat z powodzeniem w innych

regionach kraju i państwach Unii Europejskiej. Potrzebna jest umiejętność konstruowania budżetów i rozliczania poszczególnych projektów. Założeniem jest, aby zbudowany kapitał ludzki procentował przy realizacji innych projektów, a także po zakończeniu PROW 2007 - 2013.

Cel szczegółowy 4.1

Nabywanie nowej wiedzy, doświadczeń i umiejętności przez członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Realizacja celu ogólnego 4 będzie odbywać się poprzez realizację celów szczegółowych. Pierwszym z nich jest nabycie nowych umiejętności i doświadczeń przez członków LGD poprzez realizację projektu współpracy – Działanie 4.2 PROW. Zakłada się szczegółowe przygotowanie i zrealizowanie projektu współpracy wspólnie z inną LGD z kraju oraz Lokalną Grupą Działania, lub podobnie działającą organizacją z innego kraju Unii Europejskiej. Drugim ważnym elementem będzie uczestnictwo członków LGD w specjalistycznych szkoleniach organizowanych przez ośrodki i firmy szkoleniowe oraz Biuro LGD.

Cel szczegółowy 4.2

Nabywanie umiejętności i aktywizacja osób i podmiotów uczestniczących w realizacji LSR.

Wsparcie merytoryczne oraz stałe doskonalenie i rozwój osób i podmiotów uczestniczących w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest jednym z założeń LSR. Realizacja celu przyczyni się do powstania mocnego sektora organizacji pozarządowych mających umiejętności i doświadczenie w realizacji projektów, kierowanych przez sprawnych liderów. Będzie to możliwe dzięki realizacji operacji z zakresu aktywizacji i nabywania umiejętności – szkoleniom, warsztatom, spotkaniom służącym wymianie doświadczeń organizowanych dla beneficjentów programu i innych zainteresowanych osób i podmiotów. Odrębny zakres będzie stanowiła realizacja wydarzeń promocyjnych i kulturalnych związanych z obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju, realizacją LSR oraz działalnością LGD.

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

Zintegrowane podejście realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest jednym z założeń przyjętych przy jej opracowaniu.

W trakcie realizacji przedsięwzięć wystąpi szereg interakcji, związków i oddziaływań. Wystąpi integracja podmiotowa - różne podmioty z różnych sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego będą uczestniczyć w realizacji operacji w ramach jednego przedsięwzięcia. Zbieżność celów – jedna operacja będzie przyczyniać się do osiągnięcia kilku celów. Interakcje celów – realizacja jednego celu ogólnego przyczynia się do realizacji innych celów. Oddziaływanie operacji - operację będzie można zakwalifikować do więcej niż jednego przedsięwzięcia. Integracja działań PROW – w ramach jednego przedsięwzięcia będą dofinansowane operacje z kilku działań PROW – np. Odnowa wsi, małe projekty i różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej.

Dla poszczególnych przedsięwzięć stopień integracji i interakcje będą zróżnicowane chociażby ze względu na precyzyjne określenie beneficjentów dla działań PROW- „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

I. „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”

W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły uczestniczyć podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego: gminy, Instytucje Kultury, biblioteki, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe a także osoby fizyczne.

Operacje mogą się uzupełniać – np. gmina wyremontuje obiekt w ramach Odnowy wsi, a stowarzyszenie korzystające z wyremontowanych pomieszczeń w ramach małych projektów zakupi sobie wyposażenie. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje z wszystkich działań PROW dostępnych w osi Leader.

Przedsięwzięcie jest zbieżne z innymi przedsięwzięciami – np. II „Nasza kultura warta zachowania” i przyczynia się do osiągnięcia kilku celów Strategii.

II. „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych”

W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły uczestniczyć podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego: gminy, Instytucje Kultury, biblioteki, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, rolnicy, przedsiębiorcy. Podobnie jak w poprzednim przedsięwzięciu operacje będą się uzupełniać np. gmina odnowi zabytkowy dom kultury (odnowa wsi), w którym będą odbywać się próby i występy zespołu folklorystycznego, a stowarzyszenie zorganizuje izbę pamięci (małe projekty). W jednej operacji – np. „Przegląd tradycyjnych potraw” realizowanej w ramach małych projektów będą uczestniczyć Gminne Ośrodki Kultury, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły folklorystyczne. W przedsięwzięciu będą wykorzystywane różne zasoby – przyrodnicze, kulturowe, potencjał ludzki.

W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje z wszystkich działań PROW dostępnych w osi Leader.

Przedsięwzięcie jest zbieżne z przedsięwzięciami I „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”, III „Naturalna tętnia solankowa w Solonce ” i IV „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach” i realizuje kilka celów LSR.

III. „Naturalna tętnia solankowa w Solonce ”

W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły uczestniczyć podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego: gminy, instytucje kultury, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, rolnicy, przedsiębiorcy.

W jednej operacji może uczestniczyć kilka podmiotów z jednego lub różnych sektorów. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje z wszystkich działań PROW dostępnych w osi Leader.

Przedsięwzięcie jest zbieżne z przedsięwzięciem II „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych” i IV „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach” i realizuje kilka celów LSR.

IV. „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach”

W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły uczestniczyć podmioty sektora publicznego, społecznego i gospodarczego: gminy, instytucje kultury, stowarzyszenia, kluby sportowe, organizacje pozarządowe, rolnicy, przedsiębiorcy.

W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje z wszystkich działań PROW dostępnych w osi Leader.

Przedsięwzięcie jest zbieżne z przedsięwzięciem II „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych” i III „Naturalna tętnia solankowa w Sołonce”.

V. „Poszukujemy nowych źródeł dochodów”

W realizacji operacji w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły uczestniczyć osoby fizyczne – rolnicy i ich domownicy, osoby prowadzące lub uruchamiające działalność gospodarczą. W ramach przedsięwzięcia przewidziane są operacje z dwu działań PROW - Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Działania te występowały również w poprzednich przedsięwzięciach, tam jednak były określone zakresy operacji. W tym przedsięwzięciu nie ma takiego ograniczenia. W ramach przedsięwzięcia prowadzone będą również szkolenia i warsztaty tematyczne, co jest zbieżne z przedsięwzięciem VI „Nowe umiejętności droga do sukcesu”

VI. „Nowe umiejętności drogą do sukcesu”

Przedsięwzięcie wpisuje się w realizację wszystkich celów LSR, ponieważ zdobywanie wiedzy, wszechstronny rozwój i nowe umiejętności członków LGD oraz mieszkańców obszaru pozwolą realizować zarówno przedsięwzięcia zapisane w LSR jak też niebędące jej przedmiotem, lecz przyczyniające się do rozwoju i bogacenia środowiska objętego LSR. Zdobyte doświadczenia będą procentowały w okresie po zakończeniu planowanych w LSR działań.

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR.

Wiele przedsięwzięć planowanych w ramach LSR aczkolwiek stosowanych w innych środowiskach od dłuższego czasu ma charakter przedsięwzięć innowacyjnych dla tego obszaru.

W ramach wspólnego budowania kapitału społecznego nowatorski charakter będzie polegał na zastosowaniu nowych metod współpracy z różnymi grupami społecznymi, na dotarciu do obecnie zamkniętych, nie zainteresowanych współpracą grup społecznych. Pokazaniu dotychczas niedostępnych i niewykorzystywanych źródeł finansowania przedsięwzięć. Umożliwienie korzystania stowarzyszeniom z własnych pomieszczeń, za które będą odpowiedzialne jest również dla wielu z nich nowością – innowacją. Innowacją organizacyjną będzie delegowanie odpowiedzialności przy realizacji projektu, konieczność rozliczania wydatków na innych zasadach.

Możliwość podejmowania decyzji, zgłaszania swoich projektów – dotychczas często marginalizowane uzyska inny wymiar, wymiar współpracy, ale i współodpowiedzialności.

Innowacją będzie umożliwienie organizacjom pozarządowym korzystania z Internetu, możliwość opracowania własnych stron internetowych, nawiązywanie kontaktów i współpracy.

W ramach przedsięwzięć służących zachowaniu i promocji kultury oraz nowym miejscom uprawiania turystyki nowatorskie będzie podejście do wykorzystania w celach turystyczno – wypoczynkowych lokalnych zasobów przyrodniczych, obiektów zabytkowych – zasobów dotychczas niedocenianych. Zmieni się podejście do tworzenia bazy sportowo turystycznej dostosowanej do wypoczynku popołudniowego i weekendowego. Powstaną ścieżki edukacyjne i spacerowe, ścieżki dla jazdy konnej i narciarstwa biegowego. W ramach rewitalizacji wyciągu narciarskiego mogą powstać obszary do uprawiania sportów ekstremalnych. Mogą powstać trasy dla coraz popularniejszych quadów i motocykli terenowych, tereny dla prowadzenia zabaw pinballowych (zupełne nowości) Nowatorski charakter mogą mieć operacje realizowane w ramach małych projektów (punktowane przy ocenie)

Zupełnie innowacyjny jest projekt dotyczący budowy kaskady i urządzenia przestrzeni otaczającej w oparciu o wykorzystanie źródeł solankowych. Zostaną zastosowane nowe rozwiązania (kaskada kamienna) niespotykane na terenie województwa, a prawdopodobnie i w kraju. Również wykorzystanie utworzonej kotliny jako miejsca terapeutycznego jest rozwiązaniem nowatorskim.

Jako innowacyjne w obszarze objętym LSR można uznać niektóre z planowanych szkoleń, szczególnie dotyczące planowania rozwoju, wyboru zadań do realizacji, współpracy z innymi organizacjami. Innowacja będzie dotyczyła zarówno tematyki jak i techniki przeprowadzania szkoleń i warsztatów – dotychczas nie stosowanych w szkoleniach dla stowarzyszeń i grup mieszkańców. Projekt współpracy oraz wymiana doświadczeń z innymi LGD pozwoli na zastosowanie w obszarze LSR sprawdzonych gdzie indziej a dla nas innowacyjnych rozwiązań.

Wypracowane i udoskonalone w trakcie realizacji LSR rozwiązania będą mogły być zastosowane w innych regionach i przez inne grupy społeczne.

Jak wykazano powyżej dla wielu przedsięwzięć i operacji zastosowane rozwiązania i działania będą miały dla naszego terenu i dla uczestniczących w nim osób nowatorski charakter. Również samo podejście Leader – oddolnego budowania Strategii, realizacja operacji wybranych przez Radę, dysponowanie środkami proporcjonalnymi do liczby mieszkańców ma dla członków LGD charakter nowatorski.

9. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt. 21 ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie, których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Zasady oceny zgodności operacji z LSR, procedury, kryteria wyboru, wzory niektórych stosowanych dokumentów zostały uchwalone przez Walne Zebranie Członków jako „Procedura oceny i wyboru operacji”, wraz z załącznikami stanowiącymi integralną część dokumentu. Jedynym organem władnym dokonać zmian kryteriów oceny i wyboru jest organ, który je przyjął, a więc Walne Zebrania Członków.

Procedura oceny i wyboru operacji

§ 1

Rozpoczęcie procedury naboru wniosków

1. Termin ogłoszenia naboru ustala Zarząd Lokalnej Grupy Działania „Trygon – Rozwój i Innowacja”(Zarząd LGD) podejmując stosowną Uchwałę co najmniej 30 dni przed planowanym ogłoszeniem naboru.
2. W terminie co najmniej 24 dni przed dniem rozpoczęcia naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” Zarząd LGD, występuje do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego (UMWP) z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania za jej pośrednictwem wniosków o przyznanie pomocy w obrębie:
  - 1) Operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi;
  - 2) małych projektów, tj. operacji które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań osi 3 ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi;
  - 3) operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”;

- 4) operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

3. Lokalna Grupa Działania (LGD) przekazuje do UMWP wraz z wnioskiem, o którym mowa w ust. 2 niniejszego dokumentu w formie elektronicznej następujące załączniki:

- 1) Wzór informacji o naborze, który powinien zawierać
  - a) termin składania wniosków o przyznanie pomocy (nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni, który jednocześnie może się rozpocząć nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości informacji o naborze),
  - b) miejsce składania wniosków oraz informacje o konieczności bezpośredniego złożenia wniosku,
  - c) miejsce udostępnienia formularza wniosku o przyznanie pomocy, wykaz dokumentów koniecznych do wyboru operacji przez LGD, a także gdy dokumenty te są sporządzane na formularzach udostępnionych przez LGD dodatkowo ich wzory,
  - d) limit dostępnych środków w ramach ogłaszanego naboru.
- 2) Wzór formularza wniosku o przyznanie pomocy
- 3) Wykaz dokumentów wymaganych do wyboru operacji przez LGD (odrębny dokument), a także, gdy dokumenty te są sporządzane na formularzach udostępnionych przez LGD dodatkowo ich wzory
- 4) Kryteria wyboru operacji przez LGD dla danego działania, określone w LSR (odrębny dokument)

§ 2

Ogłoszenie naboru wniosków

1. Informację wraz z dokumentami, o których mowa w ust. 3 pkt. 1) lit. c) o możliwości składania za pośrednictwem LGD wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” należy udostępnić:
  - a) na tablicy ogłoszeń w siedzibie LGD, Punktach Informacyjno – Promocyjnych LGD, a także na stronie internetowej LGD,

- b) na tablicy ogłoszeń w siedzibie UMWP oraz stronie internetowej UMWP,
  - c) w przypadku działań o których mowa w § 1 ust.2 pkt. 3) i 4) Departament Działań Delegowanych ARiMR oraz Oddział Regionalny zapewni zamieszczenie informacji o naborze na stronach internetowych ARiMR.
2. Wszystkie wnioski o przyznanie pomocy w obrębie działań wymienionych w §1 ust. 2 winny być składane przez Wnioskodawców w odpowiedzi na nabór w ramach danego działania ogłaszany przez LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” w porozumieniu z Urzędem Marszałkowskim, w miejscu i terminach podanych w ogłoszeniu.
  3. Wniosek należy złożyć na obowiązującym dla danego naboru formularzu, który można będzie pobrać ze strony internetowej wskazanej w ogłoszeniu. Wniosek powinien być poprawnie wypełniony, zgodnie z instrukcją wypełniania wniosku oraz zawierać wszystkie wymagane załączniki i być podpisany przez uprawnione osoby.
  4. Wniosek należy składać osobiście – o terminie decyduje data dostarczenia wniosku. Przyjęcie wniosku potwierdza się na jego kopi. Potwierdzenie zawiera: numer wniosku, datę i godzinę złożenia wniosku oraz pieczęć i podpis osoby przyjmującej wniosek.
  5. Przy wypełnianiu wniosku wnioskodawca może korzystać z pomocy i konsultacji świadczonych przez pracowników biura LGD.

§ 3

Sposób dokonania oceny wniosków i wyboru projektów

1. Oceny i wyboru operacji dokonuje Rada LGD zgodnie ze statutem LGD, Regulaminem Pracy Rady oraz procedurą wyboru i oceny operacji pod względem zgodności z LSR i spełnienia lokalnych kryteriów wyboru.
2. Przed posiedzeniem członkowie Rady mogą zapoznać się ze złożonymi wnioskami w Biurze LGD.
3. Członkowie Rady oraz pracownicy biura nie mają prawa dokonywać zmian i uzupełnień w złożonych wnioskach.
4. Przed przystąpieniem do oceny wniosku każdy członek wypełnia „Oświadczenie o bezstronności i niezależności”. (wzór nr 1)

5. Prezydium wydaje również karty oceny zgodności operacji z LSR i karty oceny według kryteriów LGD. Karty są opieczetowane i parafowane przez dwu członków Prezydium. (wzór nr 2 – 6)
6. Obsługę techniczną obrad Rady zapewnia Biuro LGD.
7. Rada podejmuje uchwały zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej 50% +1 składu Rady (5 osób). W przypadku braku quorum przewodniczący zamyka obrady i zwołuje kolejne posiedzenie Rady.
8. Obliczania wyników głosowań, oceny zgodności i oceny punktowej dokonuje Prezydium Rady.
9. Wszelkie wątpliwości proceduralne rozstrzygane są poprzez głosowanie.
10. Przewodniczący może w uzasadnionych przypadkach przerwać lub zawiesić obrady ustalając termin ich kontynuacji.
11. Ocena zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju oraz lokalnymi kryteriami wyboru.
  - 1) Każdy z obecnych na posiedzeniu członków dokonuje oceny wszystkich operacji – z wyjątkiem tych, z których się wyłączył wypełniając „Oświadczenia o bezstronności...” (wzór nr 1)- wypełniając dla każdej operacji „Kartę oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” (wzór nr 2) oraz Kartę Oceny Operacji (wzór nr 3-6).
  - 2) Operacja jest uznana przez oceniającego za zgodną z Lokalną Strategią Rozwoju, jeżeli przyczyni się jednocześnie do realizacji, co najmniej jednego celu ogólnego, jednego celu szczegółowego i jest zgodna, z co najmniej jednym przedsięwzięciem LSR.
  - 3) Operacja jest uznana przez Radę za zgodną z celami i przedsięwzięciami LSR, jeżeli co najmniej 50 % + 1 oceniających uznało ją za zgodną z LSR.
  - 4) Oceniający dla każdego lokalnych kryteriów przyznaje liczbę punktów zgodnie z zasadami zawartymi w Opisie kryterium. Dla kryteriów, w których przydział punktów następuje liniowo Biuro LGD ma obowiązek przygotować Oceniającym odpowiednie wyliczenia.
  - 5) Liczbę punktów przyznanych danej operacji ustala się jako średnią arytmetyczną oceny biorących udział w ocenie danego wniosku.

- 6) Podpisane karty oceny składane są do Prezydium, które dokonuje sprawdzenia i obliczeń.
- 7) Karta jest ważna, jeżeli wypełnione są wszystkie pola.
- 8) Jeżeli Prezydium stwierdzi błędne lub niekompletne wypełnienie karty wzywa oceniającego do dokonania uzupełnienia. Fakt uzupełnienia powinien być zaznaczony przez oceniającego przez postawienie parafki.
- 9) Karty nieważne nie są brane pod uwagę przy obliczaniu wyników.
- 10) Przewodniczący ogłasza wyniki oceny Radzie.
- 11) Rada dla każdej operacji będącej przedmiotem oceny podejmuje decyzję w formie uchwały – (wzór nr 8.1, 8.2, 8.3).
12. Niezwłocznie po dokonaniu oceny operacji pod względem zgodności z LSR oraz spełnienia lokalnych kryteriów wyboru, lecz nie później niż 21 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy, LGD sporządza listę (wzór nr 7) ocenionych operacji zawierającą:
  - 1) operacje niezgodne z LSR,
  - 2) operacje zgodne z LSR,
  - 3) operacje zgodne z LRS, ale niewybrane.
13. Operacje, o których mowa w ust. 12 pkt. 1) i 2) uwzględniane są na liście ocenionych operacji w kolejności ustalonej wg liczby uzyskanych punktów w ramach oceny operacji pod względem zgodności z LSR i spełniania kryteriów wyboru.
14. Biuro LGD niezwłocznie (w następny dzień po posiedzeniu) przekazuje wnioskodawcom listę ocenionych operacji, informując ich na piśmie o:
  - 1) zgodności/ niezgodności operacji z LSR, - wskazując przyczyny niezgodności,
  - 2) liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny,
  - 3) możliwości odwołania się od wyników oceny zgodnie z procedurą zawartą w § 4 – (wzór nr 9.1).
15. W terminie 45 dni, od dnia w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na projekty LGD przekazuje właściwemu podmiotowi wdrażającemu (wzory 10.1, 10.2):
  - 1) wnioski o przyznanie pomocy, które nie wpłynęły w terminie wraz z ich listą,
  - 2) wnioski o przyznanie pomocy, w których nie wskazano adresu wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenia tego adresu wraz z ich listą,

- 3) wnioski o przyznanie pomocy, które zostały wybrane do dofinansowania w ramach LSR wraz z uchwałami Rady LGD w sprawie wyboru projektów,
  - 4) listę wniosków o przyznanie pomocy wybranych do dofinansowania w ramach LSR (wraz z uchwałą przyjęcia listy) na której wnioski zostały zamieszczone w kolejności wg liczby uzyskanych punktów,
  - 5) wnioski, które nie zostały wybrane do finansowania w ramach LSR wraz z uchwałami w sprawie nie dokonania wyboru,
  - 6) listę wniosków o przyznanie pomocy niewybranych do dofinansowania w ramach LSR (wraz z uchwałą przyjęcia listy),
  - 7) wnioski o przyznanie pomocy niezgodne z LSR,
  - 8) wykaz wniosków o przyznanie pomocy niezgodnych z LSR.
16. W przypadku gdy nabór dotyczy operacji, o których mowa w §1 ust. 2 pkt. 3) i 4) wszystkie listy (wyłącznie listy), o których mowa w ust. 15 przekazywane są do wiadomości UMWP.
17. Uchwały i listy, o których mowa w ust. 15 muszą zawierać informacje, które pozwolą w sposób jednoznaczny zidentyfikować operacje w ramach przekazywanych wniosków o przyznanie pomocy, w szczególności:
- 1) Tytuł operacji określony we wniosku o przyznanie pomocy dla operacji, o których mowa w ust. 1 pkt. 1) i 2) lub ekonomicznym planie operacji dla operacji, o których mowa w ust. 1 pkt. 3) i 4)
  - 2) Indywidualne oznaczenie sprawy nadane każdemu wnioskowi przez LGD, wpisane na wniosku o przyznanie pomocy w polu Potwierdzenie przyjęcia przez LGD,
  - 3) Lokalizacje operacji,
  - 4) Numer identyfikacyjny Wnioskodawcy nadany zgodnie z ustaw z dnia 18.12.2003r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych, ewidencji wniosków o płatność, podany we wniosku o przyznanie pomocy,
  - 5) NIP wnioskodawcy.

§ 4

Procedura odwoławcza

1. W przypadku gdy projekt nie zostanie wyłoniony do dofinansowania, Wnioskodawca ma możliwość wniesienia pisemnego odwołania w terminie 7 dni od dnia otrzymania informacji o wyniku oceny jego wniosku.
2. Odwołanie należy wnieść osobiście do Rady Stowarzyszenia za pośrednictwem Biura Stowarzyszenia.
3. W ramach Procedury rozpatrywane są odwołania od decyzji Rady, które są prawidłowe pod względem formalnym.
4. Odwołanie uznaje się za prawidłowe pod względem formalnym, gdy:
  - 1) wpłynie do Biura Stowarzyszenia w terminie nie późniejszym niż w ciągu 7 dni od dnia otrzymania informacji o wyborze operacji
  - 2) zawierać będzie: pisemne uzasadnienie odwołania oraz nr wniosku nadany na etapie rejestracji w ramach Procedury wyboru
  - 3) zostało podpisane przez osoby uprawnione do składania wniosku o dofinansowanie operacji w ramach LSR bądź przez osobę posiadającą pełnomocnictwo podpisane przez osoby uprawnione do reprezentowania Wnioskodawcę
5. Każde odwołanie jest rejestrowane i otrzymuje numer, który używany jest w trakcie jego rozpatrywania.
6. Prezes Zarządu LGD występuje do Przewodniczącego Rady z wnioskiem o zwołanie Posiedzenia w celu rozpoczęcia Procedury odwoławczej.
7. Przewodniczący Rady zwołuje Posiedzenie zgodnie z Regulaminem Rady w terminie nie dłuższym niż 3 dni licząc od dnia wpływu odwołań. W pierwszym etapie Rada sprawdza odwołanie pod względem formalnym.
8. Każdy oceniający uzasadnia swoją ocenę podjętą na poprzednim posiedzeniu. Następnie dokonuje się powtórnej oceny wniosku na nowych kartach, na których jest zaznaczony fakt drugiego głosowania zgodnie z ust. 11 pkt. 3) - 8) procedury.
9. W przypadku zmiany wartości punktowej oceny skutkującej zmianą pozycji na liście rankingowej i decyzji o finansowaniu/nie finansowaniu operacji Rada ustala nową listę rankingową.

10. Biuro informuje pisemnie w ciągu 2 dni, odwołującego się o przyjęciu jego odwołania do rozpatrzenia, bądź o odrzuceniu z powodów formalnych.
11. Pismo o przyjęciu odwołania do rozpatrzenia winno zawierać następujące informacje (*wzór nr 11.1*):
  - 1) numer pod jakim odwołanie zostało zarejestrowane,
  - 2) miejsce, termin i godzinę Posiedzenia.
12. Pismo o odrzuceniu odwołania z powodów formalnych winno zawierać następujące informacje (*wzór 11.2*):
  - 1) numer pod jakim odwołanie zostało zarejestrowane,
  - 2) podstawę odrzucenia odwołania.
13. W szczególnych wypadkach informacje, o których mowa w § 4 ust. 11 i 12, mogą zostać przekazane wnioskodawcy telefonicznie lub e-mail'em lub fax'em.
14. Od decyzji podjętej w ramach Procedury nie ma odwołania.
15. Przewodniczący pisemnie za pośrednictwem Biura, w ciągu 2 dni informuje wnioskodawców o podjętej decyzji przekazując informacje wymagane rozporządzeniem o wdrażaniu LSR i o braku prawa do kolejnego odwołania.
16. Na stronie Internetowej LGD publikowane są listy odwołań rozpatrzonych pozytywnie, negatywnie i odrzuconych z powodów formalnych.
17. Na podstawie Listy odwołań rozpatrzonych pozytywnie tworzona jest lista wniosków wybranych do finansowania w ramach LSR, przyjmowana w formie uchwały Rady. Wnioski na liście zamieszczane są w kolejności wg liczby uzyskanych punktów.
18. Dalsze postępowanie jest zgodne z Procedurą wyboru.

Karta oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

Wniosek nr ..... złożony przez.....
 ..... NIP..... nr identyfikacyjny ARiMR
 ..... w dniu ..... o godz.....
 Nazwa i lokalizacja operacji .....

Oceniający .....

Działanie PROW*

	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej
	Odnowa i rozwój wsi
	Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych:

Celu ogólnego 1

„Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”*

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu ogólnego 2

„Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku w obszarze LGD „Trygon - Rozwój i Innowacja”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu ogólnego 3

„Różnicowanie gospodarki i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu ogólnego 4. Wzmacnianie potencjału ludzkiego w obszarze LGD.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Czy operacja przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR

Celu szczegółowego 1.1 „Poprawa stanu domów kultury i innych ogólnodostępnych obiektów wykorzystywanych przez organizacje społeczne”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 1.2 „Wyposażenie świetlic wiejskich, zespołów folklorystycznych i artystycznych oraz organizacji społecznych”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 1.3 „Zachowywanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów i obyczajów”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 2.1 „Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 2.3 „Promocja walorów turystycznych i wypoczynkowych dostępnych na terenie LGD”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 3.1 „Wzrost dochodów gospodarstw rolnych z działalności pozarolniczej”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Cel szczegółowego 3.2 „Zmniejszanie bezrobocia i podejmowanie działalności gospodarczej”.

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 3.3 „Wzrost umiejętności i aktywności w poszukiwaniu źródeł finansowania działalności gospodarczej”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 4.1 „Nabycie nowej wiedzy, doświadczeń i umiejętności przez członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Celu szczegółowego 4.2 „Nabywanie umiejętności i aktywizacja osób i podmiotów uczestniczących w realizacji LSR.”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Czy operacja jest zgodna z przedsięwzięciami LSR

Przedsięwzięciem I „Kapitał społeczny budujemy wspólnie”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Przedsięwzięciem II „Nasza kultura warta zachowania dla potomnych”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Przedsięwzięciem III „Naturalna tężnia solankowa w Sołonce ”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Przedsięwzięciem IV „Nowe miejsca uprawiania turystyki, agroturystyki i aktywnego wypoczynku w naszych gminach”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Przedsięwzięciem V „Poszukujemy nowych źródeł dochodów”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Przedsięwzięciem IV „Nowe umiejętności drogą do sukcesu”

☐	Tak	☐	Nie
--------------------------	-----	--------------------------	-----

Operacja jest / nie jest** zgodna z celami i przedsięwzięciami Lokalnej Strategii Rozwoju i podlega /nie podlega** dalszej ocenie merytorycznej

.....
(data, podpis)

* zaznacz X w odpowiedniej kratce.

** niepotrzebne skreślić

Wybór operacji będzie dokonywany przy zastosowaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji dla poszczególnych działań PROW.

Lokalne kryteria wyboru operacji, uzasadnienie ich mierzalności i adekwatności

Mierzalność operacji przyjęto na podstawie możliwości jednoznacznego przydzielenia liczby punktów wynikającego z opisu lub z wyliczenia matematycznego. Adekwatność przyjęto w odniesieniu do konkretnego zapisu analizy SWOT i oznaczono np:

- silna strona, zapis a) – S-a,
- słaba strona, zapis d) W-d,
- szansa, zapis b) O-b,
- zagrożenie, zapis c) T-c

podając jedynie wybrane argumenty.

Działanie: Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Opis kryterium	Max liczba punktów	Mierzalność i adekwatność kryterium wg autorów LSR
Gęstość zaludnienia w miejscowości, w której realizowana jest operacja (wyliczane wg tabeli miejscowości) najmniejsze zaludnienie liczba -20 największa – 0	20	mierzalne (wg tabeli) adekwatne (W-l, T-k)
Operacja przyczynia się do rozwoju turystyki lub tworzenia bazy dla aktywnego wypoczynku: – 15 pkt	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-e, S-f, S-g, S-h, S-i, W-d, W-h, O-d, Z-i)
Operacja przyczynia się do zachowania tradycji i dziedzictwa kulturowego – 15 pkt	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-j, S-l, S-m, W-m, W-o)
Efektywność ekonomiczna – koszt utworzenia jednego miejsca pracy – iloraz wartości kosztów całkowitych przez liczbę utworzonych miejsc pracy, liczba punktów przyznawana liniowo najniższa wartość – 20 pkt, najwyższa - 0	20	mierzalne (wyliczenie matematyczne) adekwatne (W-c, W-f, T-j)
Kwota dofinansowania jest mniejsza od maksymalnej Wyliczane liniowo dla wszystkich wniosków – max kwota dofinansowania - 0 minimalna – 30 pkt.	30	mierzalne (wyliczenie matematyczne) adekwatne (W-c, O-g, T-k)

Działanie: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Opis kryterium	Max. liczba punktów	Mierzalność i adekwatność kryterium wg autorów LSR
Wielkość gospodarstwa. Do 2 ha – 30 pkt, 2-3 ha – 20 pkt 3-5 ha – 15 pkt 5-10 ha – 10 pkt Ponad 10 ha – 0 pkt	30	mierzalne (precyzyjnie określona – dane weryfikowalne) adekwatne (W-e, T-b,T-j)
Operacja przyczynia się do zachowania tradycji i dziedzictwa kulturowego – 15 pkt.	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-j, S-l, S-m, W-m, W-o)
Operacja przyczynia się do rozwoju turystyki lub tworzenia bazy dla aktywnego wypoczynku: – 15 pkt.	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-e, S-f, S-g, S-h, S-i, W-d, W-h, O-d, Z-i)
Liczba miejsc pracy powstałych dzięki przeprowadzonej inwestycji: Nie powstaną miejsca pracy - 0 pkt, Tylko sezonowe miejsca pracy lub niepełny wymiar stałych miejsc pracy - 5 pkt 1 i więcej stałych miejsc pracy - 10 pkt,	10	mierzalne (określone wartości na podstawie danych z wniosku) adekwatne (W-e, W-f, T-b, T-k)
Kwota dofinansowania jest mniejsza od maksymalnej Wyliczane liniowo dla wszystkich wniosków – max kwota 0 minimalna 30	30	mierzalne (wyliczenie matematyczne) adekwatne (W-c, O-g, T-k)

Działanie: Odnowa i rozwój wsi

Opis kryterium	Max liczba punktów	Mierzalność i adekwatność kryterium wg autorów LSR
<p>Dla inwestycji kubaturowych: Liczba podmiotów (stowarzyszeń, organizacji, grup nieformalnych) korzystających z wybudowanej/ wyremontowanej infrastruktury 1-2 - 10 pkt, 3-4 -15 pkt 5 - 20 pkt, powyżej 5 – 30 pkt</p> <p>Dla inwestycji urządzających przestrzeń publiczną: Liczba osób korzystających średniorocznie z infrastruktury do 100 osób – 10 pkt 100 – 300 osób – 15 pkt, 300 – 500 osób – 20 pkt powyżej 500 osób – 30 pkt</p>	30	<p>mierzalne (precyzyjnie określone przedziały i wysokość punktacji, możliwość weryfikacji danych)</p> <p>adekwatne (S-j, S-k, W-a, W-c, W-m, O-g, T-g, T-i)</p>
<p>Operacja przyczynia się do zachowania tradycji i dziedzictwa kulturowego – 15 pkt.</p>	15	<p>mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-j, S-l, S-m, W-m, W-o)</p>
<p>Operacja przyczynia się do rozwoju turystyki lub tworzenia bazy dla aktywnego wypoczynku: – 15 pkt.</p>	15	<p>mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-e, S-f, S-g, S-h, S-i, W-d, W-h, O-d, T-i)</p>
<p>Przedmiotem inwestycji jest obiekt ujęty w spisie zabytków architektury i budownictwa Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – 10 pkt</p>	10	<p>mierzalne (precyzyjne określenie punktacji) adekwatne (S-l, W-o),</p>
<p>Dla inwestycji kubaturowych – koszt wybudowanego/ wyremontowanego metra kwadratowego powierzchni użytkowej – wskaźnik wyliczany liniowo 20 punktów najniższy koszt, 0 pkt najwyższy koszt,</p> <p>Dla pozostałych inwestycji Koszt ukształtowania metra kwadratowego powierzchni publicznej wskaźnik wyliczany liniowo 20 punktów najniższy koszt, 0 pkt najwyższy koszt</p>	20	<p>mierzalne (wyliczone matematycznie z danych wniosku)</p> <p>adekwatne (W-a, W-c, W-m, W-o, O-g, T-j)</p>
<p>Kwota dofinansowania jest mniejsza od maksymalnej Wyliczane liniowo dla wszystkich wniosków – max kwota 0 minimalna 10</p>	10	<p>mierzalne (wyliczenie matematyczne) adekwatne (W-c, O-g, T-k)</p>

Działanie: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

Opis kryterium	Max. liczba punktów	Mierzalność i adekwatność kryterium wg autorów LSR
Liczba członków organizacji składającej projekt do 10 osób – 10 pkt, do 30 osób - 15 pkt powyżej 30 osób – 20 pkt, osoba fizyczna w tym kryterium otrzymuje 0, organizacje prowadzące działalność publiczną: gminy, instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe otrzymują 20 punktów	20	mierzalne (określone precyzyjnie, możliwość weryfikacji) adekwatne (S-j, W-a, W-b, W-c, W-h, W-m, T-g, T-i, T-k)
Operacja przyczynia się do rozwoju turystyki lub tworzenia bazy dla aktywnego wypoczynku: – 15 pkt.	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-e, S-f, S-g, S-h, S-i, W-d, W-h, O-d, T-i)
Operacja przyczynia się do zachowania tradycji i dziedzictwa kulturowego – 20 pkt.	20	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-j, S-l, S-m, W-m, W-o)
Operacja przyczynia się do promocji obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju – 15 pkt.	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (S-e, S-f, S-g, S-h, S-i, S-l, W-d, W-h, W-i, O-d, O-e, O-h, O-i, O-j, T-g)
Operacja przyczynia się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego - 15 pkt.	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (W-p, O-c)
Operacja ma innowacyjny charakter – 15 pkt. (technologia lub rozwiązanie nie było stosowane na obszarze objętym LSR)	15	mierzalne (określona liczba punktów, dane weryfikowalne z wniosku) adekwatne (podejście innowacyjne opisane i uzasadnione w p 8 LSR, W-p, T-k)

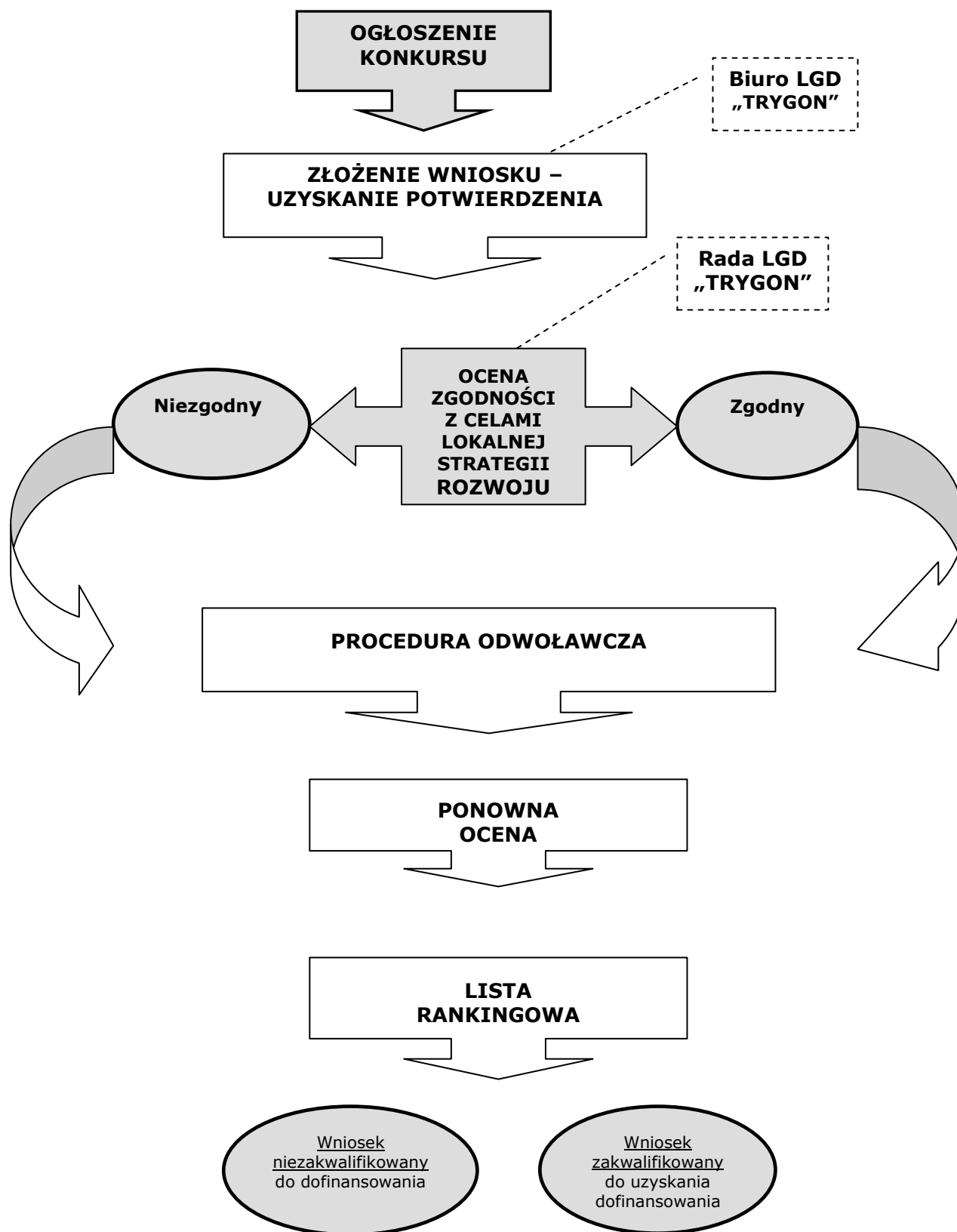
Procedura oceny wraz z kartami oceny operacji i wzorami dokumentów stanowi
ZAŁĄCZNIK nr 5

Każdemu wnioskodawcy, który nie zgadza się z kwalifikacją i oceną swojego wniosku przysługuje odwołanie do Rady LGD. Rada na posiedzeniu ponownie rozpatruje wniosek, biorąc pod uwagę uzasadnienie zawarte w odwołaniu. W trybie odwoławczym każdy z oceniających członków Rady uzasadni pozostałym swoją ocenę. W przypadku zmiany oceny skutkującej zmianą na liście rankingowej Rada ustala nową listę rankingową. Szczegółowo procedura odwoławcza zawarta jest w Procedurze oceny stanowiącej załącznik do LSR.

Procedura zmiany kryteriów będzie jednym z elementów procesu aktualizacji LSR. Zmiany kryteriów będzie mógł dokonać organ, który je ustanowił, a więc Walne Zebranie Członków LGD. Wnioski o dokonanie zmiany kryteriów oceny będą mogli składać członkowie Lokalnej Grupy Działania, mieszkańcy obszaru LGD, oraz organizacje mające siedzibę lub prowadzące działalność na obszarze objętym realizacją LSR. Wnioski wraz z uzasadnieniem i propozycja nowego kryterium winny być składane do Biura LGD. Proponowane kryterium musi być adekwatne do LSR a w szczególności do analizy SWOT i mierzalne.

Forma graficzna

SCHEMAT WYBORU OPERACJI DO REALIZACJI

Forma tabelaryczna

Lp.	Działanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Obowiązujące dokumenty
1.	Przyjęcie wniosku	Biuro LGD	Potwierdzenie przyjęcia wniosku na jego kopii
2.	Ocena zgodności operacji z LSR	Rada LGD	Karta oceny zgodności operacji z LSR – <i>wzór nr 2</i>
3.	Wybór operacji do realizacji (podjęcie uchwał)	Rada LGD	Karta wyboru operacji przy zastosowaniu lokalnych kryteriów - <i>wzory nr 3-6</i> Uchwała- <i>wzór nr 8.1,8.2,8.3</i>
4.	Ustalenie listy rankingowej	Rada LGD	Listy rankingowe – <i>wzór nr 7,</i>
5.	Informacja dla wnioskodawcy o wyborze /nie wybraniu operacji do realizacji	Biuro LGD	Pismo – <i>wzór nr 9.1</i>
6.	Procedura odwoławcza – jeżeli zaistnieje /powtórzenie odpowiednio operacji 2,4,5,	Rada LGD	Pismo – <i>wzór nr 11.1,11.2,</i>
7.	Przesłanie list wniosków, wniosków wraz z uchwałami do wniosków do Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich	Biuro LGD	Uchwała - <i>wzór nr 10.1, 10.2,</i>

10. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.

Rok	kategoria kosztu/wydatku	Działania Osi 4 Leader											
		4.1/413 Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju					4.21 Wdrażanie Projektów Współpracy			4.31 Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania		Razem Oś 4	
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD koszty bieżące	Nabywanie umiejętności i aktywizacja		Razem 4.32
2008 - 2009	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200 000	75 000	275 000	275 000
	kwalityfikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200 000	75 000	275 000	275 000
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	200 000	75 000	275 000	275 000
2010	całkowite	610 000	488 000	2 200 000	358 000	3 656 000	0,00	0,00	0,00	182 303	100 000	282 303	3 938 303
	kwalityfikowalne	500 000	400 000	2 000 000	357 143	3 257 143	0,00	0,00	0,00	182 303	100 000	282 303	3 539 446
	do refundacji	250 000	200 000	1 500 000	250 000	2 200 000	0,00	0,00	0,00	182 303	100 000	282 303	2 482 303
2011	całkowite	0,00	856 440	2 273 333	572 000	3 701 773	32 000	0,00	32 000	100 000	75 000	175 000	3 908 773
	kwalityfikowalne	0,00	702 000	2 066 667	571 429	3 340 095	30 000	0,00	30 000	100 000	75 000	175 000	3 545 095
	do refundacji	0,00	351 000	1 550 000	400 000	2 301 000	30 000	0,00	30 000	100 000	75 000	175 000	2 506 000
2012	całkowite	734 440	0,00	0,00	715 000	1 449 440	0,00	80 000	80 000	100 000	50 000	150 000	1 679 440
	kwalityfikowalne	602 000	0,00	0,00	714 286	1 316 286	0,00	80 000	80 000	100 000	50 000	150 000	1 546 286
	do refundacji	301 000	0,00	0,00	500 000	801 000	0,00	80 000	80 000	100 000	50 000	150 000	1 031 000
2013	całkowite	0,00	0,00	0,00	121 000	121 000	0,00	30 000	30 000	100 000	50 000	150 000	301 000
	kwalityfikowalne	0,00	0,00	0,00	120 989	120 989	0,00	29 311	29 311	100 000	50 000	150 000	300 300
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	84 692	84 692	0,00	29 311	29 311	100 000	50 000	150 000	264 003
2014	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	64 370	164 370	164 370
	kwalityfikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	64 370	164 370	164 370
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	64 370	164 370	164 370
2015	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	50 000	150 000	150 000
	kwalityfikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	50 000	150 000	150 000
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100 000	50 000	150 000	150 000
2008 - 2015	całkowite	1 344 440	1 344 440	4 473 333	1 766 000	8 928 213	32 000	110 000	142 000	882 303	464 370	1 346 673	10 416 886
	kwalityfikowalne	1 102 000	1 102 000	4 066 667	1 769 560	8 034 512	30 000	109 311	139 311	882 303	464 370	1 346 673	9 520 496
	do refundacji	551 000	551 000	3 050 000	1 234 692	5 386 692	30 000	109 311	139 311	882 303	464 370	1 346 673	6 872 676

11. Opis procesu przygotowania i konsultowania Lokalnej Strategii Rozwoju.

Decyzję o opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju podjęło Zebranie Założycielskie Lokalnej Grupy Działania „Trygon” Rozwój i Innowacja”, które odbyło się 29 lutego 2008 r. w Boguchwale. Wybrany wówczas Zarząd został zobowiązany do podjęcia czynności formalno – prawnych zmierzających do uzyskania osobowości prawnej i niezbędnych dokumentów rejestracyjnych oraz przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Prace nad budową Strategii rozpoczęły się po ukazaniu rozporządzeń stanowiących jej podstawę prawną, a więc:

- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru Lokalnej Grupy Działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 i
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju wsi z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Zarząd na pierwszym posiedzeniu po rozważeniu możliwości zlecenia opracowania Strategii firmie zewnętrznej lub opracowania jej własnymi siłami podjął decyzję, aby zlecić Członkowi Zarządu Panu Władysławowi Rzepce zadanie zorganizowania Biura Lokalnej Grupy Działania „Trygon Rozwój i Innowacja” i opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Argumentem za takim rozwiązaniem było bogate doświadczenie pana Rzepki w opracowywaniu dokumentów strategicznych oraz fakt pięcioletniego kierowania

Wojewódzkim Biurem Wdrażania Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich (utworzenie WBWP, dopracowywanie dokumentów programowych, wdrażanie realizacji programu) Argumentem za wyborem opcji opracowania LSR na miejscu była lepsza niż u firmy zewnętrznej znajomość specyfiki gmin, potrzeb lokalnych społeczności oraz już na tym etapie budowanie współpracy i więzi przydatnych przy realizacji LSR. W każdej gminie została wyznaczona osoba do roboczej współpracy i pomocy w przygotowaniu niezbędnych danych z gmin

Bardzo przydatne dla opracowania strategii były również spotkania warsztatowe organizowane przez Departament Wdrażania PROW.

Z dniem 1 lipca rozpoczęło działalność Biuro LGD w składzie jednoosobowym Dyrektora Biura. Biuro LGD posiada lokal wyposażony w sprzęt biurowy – użyczony od gminy Świlcza pozwalający na przyjmowanie i obsługę interesantów oraz możliwość archiwizowania dokumentów i organizację spotkań. Umowa użyczenia zapewnia również korzystanie LGD z sali audiowizualnej w budynku, w którym znajduje się siedziba LGD.

Od początku prace nad strategią przebiegały w możliwie najbardziej uspołeczniony sposób, tak, aby włączyć jak najszerszy krąg osób i organizacji w budowanie tego dokumentu. Wykorzystano strony internetowe, pocztę elektroniczną, lokalne gazetki, ankiety, zebrania wiejskie, gminne punkty konsultacyjne, plakaty i ogłoszenia.

Spotkania robocze

Zarząd postanowił, że w miarę postępu prac nad opracowaniem strategii będą odbywały się posiedzenia zarządu poszerzone o przedstawicieli zainteresowanych podmiotów, tak, aby na roboczo zgłosić uwagi do opracowanych dokumentów, przedyskutować kierunki dalszej pracy, zapoznać się z wynikami konsultacji społecznych.

Pierwsze spotkanie odbyło się w dniu 5 września. Udział wzięli członkowie Zarządu, przedstawiciele Gmin członków LGD, przedstawiciele Rad tych Gmin oraz prezydium Rady LGD. Uczestnicy spotkania zapoznali się z dotychczasowymi pracami, nakreślili kalendarz kolejnych spotkań, przeanalizowali kilka wariantów budżetu. Postanowili, aby kolejne spotkania robocze odbywały się w składzie Zarząd (odpowiedzialny za przygotowanie LSR)

plus Rada (organ reprezentatywny dla LGD, w którym występują proporcjonalnie wszystkie trzy sektory partnerstwa – osoby obdarzone zaufaniem członków).

Drugie spotkanie w składzie Zarząd i Rada odbyło się 16 października. Obecni, którzy wcześniej otrzymali materiały, zapoznali się, z propozycją pięciu pierwszych rozdziałów strategii w tym analizą SWOT, celami i przedsięwzięciami, misją oraz wstępnym projektem budżetu. Zgłosili swoje uwagi i po ich wprowadzeniu zaakceptowali całość dając możliwość pracy nad dalszymi rozdziałami. Przedyskutowano wstępne propozycje kryteriów oceny wniosków. Uzgodniono, że kolejne fragmenty Strategii będą uzgadniane drogą elektroniczną, a kolejne spotkanie zostanie robocze zostanie zwołane po wyjaśnieniu i zinterpretowaniu wątpliwości.

Bieżący, roboczy kontakt z poszczególnymi Gminami członkami LGD zapewniali pracownicy odpowiedzialni za współpracę z LGD. Dostarczali oni danych dotyczących swoich Gmin, na bieżąco były z nimi konsultowane kolejne rozdziały strategii. Uzgodnienia odbywały się podczas spotkań w Gminach oraz drogą elektroniczną i telefonicznie.

26 listopada w siedzibie LGD odbyło się spotkanie, na którym przedyskutowany został projekt LSR, wniesione zostały uwagi i uzupełnienia. Uzgodniona i uzupełniona wersja projektu LSR została poddana ostatecznym konsultacjom na poziomie Gmin.

Spotkania konsultacyjne

Dyrektor biura LGD odbył w sierpniu trzy spotkania konsultacyjne z władzami Gmin-członków LGD (burmistrzami, wójtami, sekretarzami, pracownikami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny), na których przedyskutowano wizję rozwoju poszczególnych gmin i wynikające stąd kierunki, które powinny być umieszczone w LSR. Spotkanie posłużyło również znalezieniu odniesień do innych strategicznych dokumentów Gmin (PRL, WPI, Strategia Rozwoju Gminy), tak, aby zachować spójność koncepcji rozwojowych prowadzonych przez różne podmioty i uzupełnić planowane działania.

Wykorzystanie stron internetowych i poczty elektronicznej jako narzędzia komunikacji i konsultacji społecznej **Informacje na stronach internetowych**

W dniu 3.07.2008r została uruchomiona tymczasowa strona internetowa LGD „Trygon” (docelowa zostanie opracowana po złożeniu wniosku) oraz skrzynka poczty elektronicznej. Na stronie została opublikowana informacja o utworzeniu LGD, celu

działania, dane adresowe oraz Statut Stowarzyszenia. Ze stron internetowych Gmin – członków LGD zostały zamieszczone linki do strony LGD. 8 lipca na stronie internetowej pojawiło się zaproszenie do udziału w opracowywaniu LSR, a 25 lipca szeroka informacja o celach i zadaniach programu Leader wraz z prośbą o wypełnienie załączonej ankiety. Ankietę można było przesłać pocztą elektroniczną, zwykłą pocztą lub przekazać do Urzędu Gminy lub sołtysa. 9 września na stronie zamieszczono informacje o uruchomieniu Gminnych Punktów Informacyjno - Promocyjnych.

Równocześnie na stronach głównych Boguchwały, Lubeni i Świlczy w aktualnościach umieszczane były informacje o opracowywaniu Strategii, informacja o ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski konkursie i podjętych w związku z tym przez LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja” działaniach i odnośniki do strony ”Trygonu”.

Elektroniczna wersja kolejnych rozdziałów przygotowanej strategii była rozsyłana do członków Zarządu i Rady z prośbą o zgłaszanie ewentualnych uwag.

Po przygotowaniu pełnej wersji LSR, przed przedstawieniem jej Walnemu Zebraniu Członków elektroniczna wersja została przesłana wszystkim członkom LGD oraz zainteresowanym osobom, które podały swój adres e-mailowy do korespondencji do ostatecznej konsultacji.

Badania ankietowe

LGD opracowała ankietę, w której prosiła o informacje na temat silnych i słabych stron obszaru oraz dostrzeganych przez mieszkańców szans i zagrożeń (możliwość wyboru propozycji oraz zgłoszenia własnych). Dalsze pytania dotyczyły tego, które z działań dostępnych w ramach Programu należałoby szczególnie wspierać, jakie projekty w miejscowości ankietowanego wymagają wsparcia. Jakie obiekty, obyczaje, tradycje należy chronić szczególnie, jacy beneficjenci powinni uzyskiwać wsparcie w pierwszej kolejności. Ostatnie pytanie dotyczyło tego czy i jaki projekt planuje zgłosić organizacja, którą reprezentuje ankietowany.

Ankieta wraz z informacjami o programie została umieszczona na stronie internetowej, jako wkładka w biuletynie Wiadomości Boguchwalskie, była kolportowana przez Gminne Punkty Informacyjno – Promocyjne.

Wyniki ankiet posłużyły jako jeden z materiałów do opracowania analizy SWOT i kierunków i celów LSR.

Spotkania Informacyjne – Zebrania Wiejskie

W trakcie odbywających się zebrań wiejskich pracownicy Gmin informowali o inicjatywie Leader, celach i możliwościach programu wskazując możliwości zgłaszania swoich uwag. W Trzcieńcu odbyło się specjalne spotkanie informacyjno-konsultacyjne poświęcone programowi, w którym uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych. Na zebraniu zgłoszono szereg oczekiwań i sugestii. Głównym oczekiwaniem była możliwość wnioskowania do małych projektów przez grupy nieformalne – nieposiadające osobowości prawnej.

Publikacje w lokalnych wydawnictwach.

W Wiadomościach Boguchwalskich została zamieszczona specjalna wkładka informująca o Programie i przygotowywanej Lokalnej Strategii Rozwoju, dane teleadresowe oraz Ankieta. W „Trzcionce” – kwartalniku Gminy Świlcza ukazał się artykuł informujący o powstaniu LGD i przygotowywaniu LSR. W kolejnych wydaniach będą publikowane dalsze informacje.

Ulotki informacyjne

LGD opracowało ulotkę informacyjną, która była kolportowana w trakcie zebrań wiejskich, spotkań informacyjnych, była wyłożona w urzędach gmin, w Gminnych Punktach Informacyjno -Promocyjnych. Ulotka informowała o Lokalnej Grupie Działania „Trygon” jej siedzibie i sposobie kontaktowania się, Programie PROW - Leader i możliwością ubiegania się o dofinansowanie projektów.

Plakaty

Informacja o ogłoszeniu przez Urząd Marszałkowski konkursu na wybór Lokalnej Grupy Działania do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju i podjętymi w związku z tym przez Lokalną Grupę Działania „Trygon Rozwój i Innowacja” pracami nad LSR wraz z zaproszeniem do współpracy została umieszczona na plakatach, które zostały rozwieszane na tablicach ogłoszeń w poszczególnych wioskach obszaru LGD.

Wszystkie stosowane w trakcie opracowania strategii działania miały za zadanie maksymalne włączenie mieszkańców i organizacji działających na terenie LGD w proces budowania LSR.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju rozpocznie się z chwilą wyboru Lokalnej Grupy Działania (LGD) do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) i podpisaniu stosownej umowy pomiędzy LGD a Samorządem Województwa. Będzie polegało na realizacji zaplanowanych w LSR zadań przewidzianych dla LGD, a więc będzie się skupiać między innymi na:

- upowszechnianiu informacji o realizacji LSR wśród mieszkańców obszaru objętego LSR,
- prowadzeniu przez Biuro LGD działalności szkoleniowej i warsztatowej dla potencjalnych beneficjentów i wnioskodawców,
- pobudzaniu przez LGD społeczności lokalnych, grup formalnych i nieformalnych, stowarzyszeń zachęcając je do skorzystania z możliwości dofinansowania swoich przedsięwzięć, oraz aktywnego włączania się w realizację LSR m in. poprzez realizację operacji,
- organizowanie i finansowanie wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD i LSR,
- prowadzenie przez Biuro LGD doradztwa i pomocy zmierzających do opracowania prawidłowych wniosków o dofinansowanie operacji,
- przyjmowanie przez Biuro i wybór przez Radę LGD operacji do realizacji i dofinansowania,
- wdrożenie projektu współpracy,
- ewaluacja i aktualizacja LSR,

Równocześnie kadra biorąca udział we wdrażaniu LSR oraz członkowie LGD będą podnosili swoją wiedzę i zdobywali doświadczenie poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, wyjazdach studyjnych i innych formach doskonalenia umiejętności.

Informacja o wyborze LGD zostanie szeroko upowszechniona, z wykorzystaniem dostępnych kanałów informacyjnych. Informacja o wdrażaniu LSR zostanie wraz ze Strategią opublikowana na stronie internetowej LGD. Na stronach internetowych Gmin oraz innych członków instytucjonalnych LGD posiadających strony internetowe pojawi się krótka informacja wraz z linkiem do strony LGD. W lokalnych – gminnych wydawnictwach

„Trzcionce” „Ziemi Bratkowickiej”, „Wiadomościach Boguchwalskich” ukażą się informacje, bądź artykuły na temat LSR i systemu jej wdrażania, a w szczególności z informacją o zakresie pomocy i usług, które Biuro LGD oraz Gminne Punkty Informacyjno – Promocyjne będą świadczyły potencjalnym wnioskodawcom – beneficjentom. Planuje się również informację o przystąpieniu do realizacji LSR rozpowszechnić w formie plakatów umieszczonych w każdej wiosce. Informacja na plakatach zostanie przekazana także sołtysom, z prośbą o wywieszenie w punktach przyjmowania rat podatku gruntowego i od nieruchomości – jest to doskonały kanał szczególnie przy wpłacie pierwszej raty, ponieważ pojawia się tam ponad 50 % właścicieli gospodarstw i nieruchomości.

Następnym elementem upowszechniania LSR będzie opracowanie i rozpowszechnienie informacji dotyczącej celów, przedsięwzięć i dostępnych w ramach strategii działań PROW oraz harmonogramu przewidywanych terminów podawania do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 4.1/413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”. Znajdzie się tam również informacja o zakresie działania biura i LGD oraz o możliwości zgłaszania uwag i propozycji dotyczących aktualizacji LSR. Planowany termin publikacji III kwartał 2009 r. Informacja ta zostanie rozpowszechniona poprzez strony internetowe, ulotki informacyjne. Do rozpropagowania informacji w swoich środowiskach zostaną zaangażowani wszyscy członkowie LGD. Informacja zostanie przekazana na posiedzeniach Rad Gmin. Będą również czynione starania o zainteresowanie problematyką LSR lokalnej rozgłośni radiowej i prasy (ewentualnie publikacja audycji i artykułów sponsorowanych).

Po dokonaniu pierwszego naboru (orientacyjny termin III kwartał 2010 r) akcja informacyjna zostanie powtórzona. Głównym nośnikiem informacji pozostanie Internet oraz ulotki i foldery informacyjne. Wraz z rozwojem technologii internetowych i telefonii komórkowej będą również stosowane inne dostępne kanały informacyjne. W tym okresie również na podstawie zdobytych doświadczeń rozpocznie się zbieranie wniosków i postulatów dotyczących aktualizacji strategii.

Jeżeli akcje informacyjne za pomocą publikowanych ulotek osiągną skutek będą powtarzane w kolejnych latach. Oczywiście ulotki będą każdorazowo na nowo opracowywane. Będą zawierały informacje o zadaniach zrealizowanych oraz planowanych do realizacji, a także elementy waloryzacji i oceny ex-post.

W ramach realizacji działania 4.3 „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania – nabywanie umiejętności i aktywizacja” planowane jest prowadzenie i finansowanie wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD i LSR oraz animowanie społeczności lokalnych. Działania te, będą miały charakter cykliczny i będą prowadzone w całym okresie wdrażania LSR. Będą polegały na organizowaniu stoisk informacyjno promocyjnych prowadzonych w trakcie imprez okolicznościowych (dożynki, imprezy organizowane przez Instytucje Kultury, koncerty, przeglądy zespołów itp.). Na stoiskach będą kolportowane materiały promocyjne i informacyjne, udzielane informacje, doradztwo. Będą zbierane propozycje dotyczące aktualizacji i udoskonalenia lokalnej strategii rozwoju.

Zasadą przy realizacji „małych projektów” nie inwestycyjnych (szkoleniowych, promocyjnych, dotyczących organizacji imprez, itp.) będzie zapewnienie sobie czasu i miejsca na promocję i informację o LSR oraz możliwość składania wniosków o aktualizację niektórych zapisów LSR.

Kolejnym, bardzo istotnym działaniem będą ogłoszenia o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju. Ogłoszenia będą publikowane zgodnie z § 6 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013., a więc na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego, na tablicy ogłoszeń Urzędu Marszałkowskiego oraz w prasie o zasięgu obejmującym obszar realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Informacja o naborze będzie zamieszczana również na stronie internetowej LGD i w jej siedzibie na tablicy ogłoszeń. Ponadto, LGD dołoży starań, aby w ogłoszeniu znalazła się informacja o pomocy świadczonej beneficjentom przez pracowników biura LGD.

Poza wymaganymi na podstawie rozporządzenia sposobami informacji, LGD będzie informowało o naborze starając się każdorazowo docierać do tej grupy potencjalnych beneficjentów, do których skierowany jest nabór. Do rolników będzie docierać przez sołtysów wsi wykorzystując ich tradycyjne i sprawdzone kanały informacyjne. Do potencjalnych wnioskodawców działania „Odnowa i Rozwój Wsi” - bezpośrednio z informacją za pomocą listów (poczta elektroniczna lub tradycyjna). Do przedsiębiorców - głównie przez strony internetowe. Do beneficjentów małych projektów – zostaną

wykorzystane wszystkie wyżej wymienione kanały oraz informacje na plakatach rozklejanych w wioskach i domach kultury.

Przyjęty proces informowania o wdrażaniu LSR zapewni mieszkańcom obszaru objętego Strategią powszechny dostęp do informacji w tym zakresie. Informacje będą na bieżąco aktualizowane i systematycznie rozpowszechniane. Szczególny nacisk zostanie położony na dostępność do informacji o naborach wniosków na poszczególne działania dostępne w ramach PROW, oraz możliwość skorzystania z pomocy świadczonej przez pracowników biura LGD.

Proces oceny i aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju rozpocznie się po pierwszym naborze wniosków, gdy pojawią się pierwsze doświadczenia z wdrażania LSR. Będzie procesem upowszechnionym, tzn. uwagi i propozycje będzie mógł złożyć każdy mieszkaniec lub podmiot działający na obszarze objętym LSR. Większą wagę będą miały wnioski mające poparcie większej liczby osób – składane przez stowarzyszenia, organizacje, wioski oraz posiadające dobre uzasadnienie. Sposób informowania o możliwości zgłaszania uwag i propozycji został przedstawiony powyżej.

Również członkowie LGD zdobywając nowe doświadczenia i umiejętności będą mogli wskazać lepsze rozwiązania i działania. Zgromadzone wnioski ujęte w ujednoliconej formie będą poddawane konsultacjom – odpowiednio do swojego zakresu. (np. zapis dotyczący pewnego obszaru – części gminy - będzie konsultowany głównie z jego mieszkańcami i tam działającymi organizacjami).

Niezależnie od zakresu proponowanej zmiany będzie ona przedstawiona na stronie internetowej, co wraz z rozwojem technik informacyjnych i społeczeństwa informacyjnego będzie coraz szerzej dostępnym forum wymiany myśli.

Zakłada się, że Strategia - poza częścią finansową, która będzie uaktualniana zgodnie z potrzebami - byłaby aktualizowana nie częściej, niż co 2 lata. Wnioski i propozycje zmian byłyby przyjmowane w sposób ciągły – o czym mieszkańcy byłiby na bieżąco informowani. Następnie zostałyby opracowane w jednolitej formie konkretnych zapisów strategii z ewentualnym przygotowaniem zapisów alternatywnych. Ta forma byłaby przedstawiona do konsultacji poprzez wywieszenie na stronie internetowej, o czym wnioskodawcy byłiby poinformowani w sposób taki jak złożyli wniosek, a pozostali mieszkańcy poprzez informacje na stronach LGD i Gmin oraz plakaty. Na zgłaszanie dodatkowych uwag byłby przewidziany

okres ok. 3 miesięcy. Po ich uwzględnieniu propozycje w formie proponowanych zmian i treści jednolitej LSR byłyby przedstawione członkom LGD i na Walnym Zebraniu Członków podjęto by uchwałę o ewentualnych zmianach.

W połowie okresu realizacji – a więc pod koniec 2011 r planuje się dokonać szczegółowej analizy efektów wdrażania LSR, ocenę poprzedzić własnymi lub zleconymi badaniami i na podstawie tych analiz dokonać „autokorekty” – przygotować przez LGD aktualizacji strategii biorąc pod uwagę również propozycje składane przez mieszkańców, oraz uwagi beneficjentów programu. Propozycje zmiany będą przygotowane i konsultowane w sposób omówiony powyżej oraz podobnie jak przygotowanie strategii.

Przyjęty proces aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju zapewni społeczności lokalnej szeroki, powszechny udział w prowadzonych konsultacjach, oraz adekwatność konsultacji do zakresu aktualizacji LSR.

13. Zasady i sposoby dokonywania oceny (ewaluacji)własnej.

Ze względu na długotrwały okres realizacji strategii konieczna jest bieżąca ocena stanu realizacji oraz podejmowanie działań sprzyjających do możliwie maksymalnej realizacji celów i założonych projektów. Konieczne jest, więc systematyczne, coroczne dokonywanie ewaluacji *ex post* – dotyczące oceny zadań już zrealizowanych. Planuje się dokonywanie tej oceny i przedstawianie jej wyników Walnemu Zebraniu Członków. W analizie tej zostanie przedstawiony stan realizacji Strategii- liczba osób i podmiotów korzystających z doradztwa, prowadzonych szkoleń i warsztatów. Ocenie będzie podlegała liczba zgłoszonych do realizacji wniosków i operacji, ich ocena dokonana przez Radę, oraz liczba umów podpisanych przez Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich i zrealizowanych przez beneficjentów. Przeanalizowane zostaną również wnioski, które nie zostały wybrane do realizacji oraz przyczyny nie uzyskania dofinansowania. Ocenie zostanie poddane funkcjonowanie partnerstwa oraz praca biura – realizacja założonych zadań. Analizowane będą efekty przeprowadzonych operacji, stopień osiągania założonych celów osiągnięcie planowanych wskaźników.

Drugim niemniej ważnym elementem oceny i będzie prowadzona w trakcie realizacji LSR ocena *ex ante* – ocena zadań do przyszłej realizacji. Ocena ta będzie dokonywana poprzez sporządzenie analizy stosunku do planowanych przedsięwzięć zawierającą opis spodziewanych efektów tego przedsięwzięcia oraz jego ocenę pod kątem wpływu na osiągnięcie celów zakładany przez LSR. W trakcie oceny muszą zostać przeanalizowane zagadnienia dotyczące wydatkowania środków i podjęte decyzje korygujące. Ewaluacja będzie ściśle wiązała się z procesem aktualizacji LSR. Planowane przez LGD propozycje aktualizacji LSR muszą wynikać z prowadzonej oceny.

Oceny będą dokonywane przez Komisję Rewizyjną na podstawie dokumentów i zestawień przedstawianych przez biuro LGD. Raporty Komisji Rewizyjnej będą zatwierdzane przez Walne Zebranie Członków LGD. W razie potrzeby Komisja Rewizyjna może skorzystać z pomocy zewnętrznego eksperta w celu dogłębnej analizy określonych zadań.

14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.

Gminy będące członkami Lokalnej Grupy Działania „Trygon Rozwój i Innowacja” mają opracowane szereg dokumentów o charakterze planistycznym. Są to Wieloletnie Programy Inwestycyjne, Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania, Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego, Strategie Rozwoju Społeczno Gospodarczego Gminy. Każdy z tych dokumentów w szerokim zakresie ujmuje działania planowane na dłuższy lub krótszy okres w zakresie specyficznym dla danego dokumentu, lub określa sposób zagospodarowania terenu.

Budując Lokalną Strategię Rozwoju brano pod uwagę te dokumenty wpisując się i uzupełniając bądź precyzując poszczególne kierunki rozwoju. Udało się zachować pełną zgodność pomiędzy tymi dokumentami planistycznymi.

W Strategii Rozwoju Społeczno Gospodarczego Gminy Boguchwała na lata 2008-2015 pierwszym obszarem strategicznym jest innowacyjna gospodarka. Obszar ten zawiera takie kierunki jak rozwój przedsiębiorczości – wsparcie MŚP oraz poprawę dochodowości gospodarstw rolnych – cele te są tożsame z 3 celem ogólnym LSR „Różnicowanie gospodarki

i działalności pozarolniczej, powstawanie nowych i utrzymanie obecnych miejsc pracy”. W drugim obszarze strategicznym „Infrastruktura i środowisko” jednym z kierunków jest tworzenie i rozbudowa bazy sportowej, co jest zbieżne z celem szczegółowym 2.2 „Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej”. W obszarze strategicznym „Kapitał ludzki” celem jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego, czemu odpowiada Cel ogólny 1 LSR – „Budowa i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”. Obszar czwarty strategii rozwoju gminy Boguchwała – „Kultura turystyka, sport i wypoczynek” w całości odpowiada drugiemu celowi ogólnemu LSR „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki i wypoczynku na obszarze LGD „Trygon”

W planie Rozwoju Lokalnego Gminy Świlcza do obszarów strategicznych zaliczono „Rolnictwo”, „Turystyka i agroturystyka”, „Zagospodarowanie terenu” Planowane w tych obszarach zadania realizacyjne odpowiadają celom i przedsięwzięciom LSR. Zadania „Stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju turystyki”, „stworzenie gospodarstw agroturystycznych”, „Budowa ośrodka rekreacyjno – sportowego”, „Ochrona obiektów dziedzictwa kulturowego”, „Podtrzymywanie i wspomaganie tradycji kulturowej” czy „Tworzenie warunków do rozwoju zakładów okołorolniczych” bezpośrednio przyczyniają się do realizacji celów LSR.

W Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Lubenia celem jest „Rozwój obszarów wiejskich”, a planowane działania to m. in. „Restauracja i rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego”, Infrastruktura służąca rozwojowi aktywnych form turystyki”, „Budowa ścieżek rowerowych”, Zagospodarowanie i gospodarcze wykorzystanie lokalnych zasobów naturalnych – słonej wody w Sołonce”, „Infrastruktura kultury”, „Infrastruktura noclegowa, gastronomiczna, informacyjno-recepcyjna”, „Promocja regionu”. Dla celu Wzmocnienie Zasobów Ludzkich zaplanowano działania: „Zapobieganie likwidacji miejsc pracy” oraz „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”. Cele i działania są zgodne z celami ogólnymi i szczegółowymi oraz przedsięwzięciami LSR.

W Studiach Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmin Boguchwała, Lubenia i Świlcza wskazano obszary rozwoju działalności usługowej, gospodarczej, turystyki i zieleni urządzonej, usług publicznych, tak, więc planowane w LSR przedsięwzięcia mają możliwości lokalizacyjne.

Niektóre wioski obszaru LGD mają opracowane **Plany Rozwoju Miejscowości**. W dokumentach tych budowa infrastruktury turystycznej, poprawa stanu domów kultury, budowa i utrzymanie obiektów sportowych rozwój i budowanie tożsamości społeczności wiejskiej, podnoszenie jakości i atrakcyjności infrastruktury społeczno usługowej, zachowanie dziedzictwa kulturowego są wymieniane jako priorytetowe kierunki. W planie rozwoju miejscowości Sołonka podkreślone jest wykorzystanie lokalnych zasobów – słonego źródła. Plany te znajdują odbicie w przedsięwzięciach LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju, jej cele i przedsięwzięcia są spójne z dokumentami planistycznymi gmin.

Cele i przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Trygon Rozwój i Innowacja” są również zgodne z celami dokumentów dotyczących większych obszarów – powiatu, województwa, kraju.

Powiat:

W obszarze „Gospodarka” „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu rzeszowskiego do roku 2015” jednym z celów pierwszorzędnych jest „Tworzyć warunki dla rozwoju różnych form turystyki” a jednym z kierunków celu „Tworzyć warunki do rozwoju usług okołobiznesowych i wspierać przedsiębiorczość” jest „Budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej ogólnodostępnej”. W obszarze „Infrastruktura” celem drugorzędym jest „Tworzyć warunki do rozwoju infrastruktury kulturalnej i rekreacji”. W obszarze „Obszary wiejskie” celem pierwszorzędym jest „Umożliwić rozwój agroturystyki jako alternatywnego Źródła dochodów gospodarstw rolnych”. W „Obszarze społecznym” jako cele drugorzędne wymieniono „Aktywnie uczestniczyć w projektach na rzecz podtrzymywania tradycji regionalnych – wzorców kulturowych, integracji i podtrzymywania tożsamości lokalnej” oraz „Podjąć działania w kierunku restauracji i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z systemem ich zabezpieczeń”.

Cele te są zgodne z celami i przedsięwzięciami LSR

Województwo

Celem głównym **Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020**, jest „*Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu*”

poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności”. W celach strategicznych i priorytetach zawierają się planowane w LSR cele i przedsięwzięcia. Jednym z priorytetów „Gospodarki” jest „Rozwój przedsiębiorstw, szczególnie małych i średnich poprzez wsparcie finansowe i instytucjonalne” oraz „Turystyka jako czynnik rozwoju społeczno – gospodarczego województwa”. Priorytety „Obszarów wiejskich i rolnictwa” to: „Rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej w warunkach zrównoważonego rozwoju”, „Odnowa wsi oraz modernizacja przestrzeni wiejskiej”. W „Ochronie środowiska” priorytetem jest „Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej”, w kapitale społecznym” priorytety to „Rozwój kultury” i Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego”. Priorytety „Zachowanie obszarów cennych krajobrazowo oraz ochrona środowiska” oraz „Współpraca na rzecz rozwoju turystyki, ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego”, wymienione są we „Współpracy międzynarodowej”.

Powyższe wykazuje, że cele i priorytety **Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020** odnoszą się również do celów i przedsięwzięć LSR.

Kraj

Planowane operacje wpisując się bezpośrednio w działania Osi 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej” oraz Osi 4 „Leader” **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013** są zgodne z założeniami i celami tego Programu, a więc automatycznie zgodne z kierunkami polityki państwa w stosunku do obszarów wiejskich.

Wśród celów **Narodowej Strategii Spójności** znajduje się „Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej” oraz „Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, które są zbieżne z Celem ogólnym 1 LSR „Budowanie i umacnianie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców i organizacji społecznych”

Z powyższych zestawień wynika, że zapisy Lokalnej Strategii Rozwoju są spójne z dokumentami planistycznymi gmin wchodzących w skład LSR, Powiatu rzeszowskiego, Województwa podkarpackiego oraz dokumentami krajowymi dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich. Dokumenty te są powiązane poprzez wspólne kierunki, cele i działania.

15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

Lokalna Grupa Działania „Trygon - Rozwój i Innowacja” planuje aktywnie działać na rzecz rozwoju obszarów wiejskich starając się również realizować inne projekty odpowiadające lokalnym potrzebom a wspierane środkami pomocowymi.

Na tym etapie planowania trudno podać szczegółowo tytuły i zakresy planowanych do realizacji projektów. Będzie to uzależnione od możliwości organizacyjnych stowarzyszenia, zmieniających się potrzeb lokalnych środowisk oraz ogłaszanych konkursów.

W szczególności planujemy zgłaszać aplikacje do konkursów i naborów ogłaszanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach projektów dofinansowanych przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). LGD będzie przygotowywać aplikacje na konkursy zbieżne z zakresem działania stowarzyszenia, w których będzie spełniało kryteria formalne.

Planujemy być organizatorem projektów szkoleniowych i warsztatowych, w zakresach istotnych dla budowania potencjału ludzkiego w obszarze objętym LSR, skierowanych na zwalczanie bezrobocia, zdobywanie nowych kwalifikacji, umiejętności interpersonalnych itp.

Planujemy świadczyć usługi – szkolenia i doradztwo w zakresie przygotowywania wniosków aplikacyjnych, opracowania planów przedsięwzięć, analiz finansowych, studiów rozwoju na rzecz podmiotów z obszaru LGD.

Planujemy dostosowywać naszą działalność do potrzeb i oczekiwań naszych członków i mieszkańców oraz organizacji pozarządowych obszaru objętego LSR.

Podstawowym elementem zabezpieczającym przed nakładaniem się operacji i finansowaniem tych samych projektów z dwóch źródeł jest prowadzenie finansowania operacji przy użyciu odrębnych kont (lub subkonta).

Dokonywanie odpowiednich zapisów księgowych – odrębne rozliczanie każdego projektu ze wskazaniem źródła finansowania. Szczegółowe opisywanie dokumentów finansowych – faktur, rachunków z podaniem projektu, którego dotyczy wydatek. Każdy projekt będzie miał wyznaczonego kierownika projektu odpowiedzialnego za prawidłowe wydatkowanie środków.

Przy realizacji innych projektów przez pracowników Biura LGD zostanie szczegółowo określony czas pracy na rzecz tego projektu i będzie on finansowany w ramach kosztów projektu. Każdy pracownik w przypadku realizacji zadań z innego projektu będzie miał szczegółowo określony czas pracy na rzecz tego projektu.

Jako udział własny w projektach będą mogły być wykazane jedynie środki pochodzące ze składek członkowskich i innych wpłat związanych z działaniami LGD. Nie będą mogły być jako wkład własny wykorzystane środki z programu Leader.

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyni się do osiągnięcia celów osi czwartej PROW – Leader, a więc budowania kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców, polepszy zarządzanie lokalnymi zasobami i ich waloryzację w skutek pośredniego włączenia lokalnych stowarzyszeń, organizacji i grup nieformalnych w proces i system zarządzania danym obszarem.

Poprzez operacje wpisane w planowane w LSR przedsięwzięcia uda się zrealizować założone w strategii cele.

Zbuduje się i umocni kapitał społeczny w tym organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, grupy inicjatywne, społeczności wiejskie. Sprzyjającym elementem będzie budowa i remont obiektów użyteczności publicznej, oraz ich wyposażenie w niezbędny do prowadzenia działalności sprzęt. Ułatwi się dostęp do Internetu, stwarzając możliwości korzystania z sieci. Zapewnieni się mieszkańcom, organizacjom, stowarzyszeniom i klubom miejsca do prowadzenia działalności. Dzięki temu pokona się jedną z istotnych barier ich funkcjonowania i dalszego ich rozwoju.

Poprzez dofinansowanie zespołów folklorystycznych i stowarzyszeń kultywujących lokalne tradycje zachowa się i ocali od zapomnienia wiele wartościowych obyczajów, pieśni, melodii, strojów, haftów i potraw. Organizacja imprez upowszechniających lokalne tradycje wywoła wzbudzenie tożsamości środowiskowej, czasem tożsamości i poczucia więzi na poziomie wsi. Występy na tych imprezach zespołów folklorystycznych będą zachęcały do dalszej aktywnej działalności. Propagowanie twórczości ludowej, możliwość upowszechnienia wyrobów rękodzieła również będzie istotnym elementem w tym zakresie. Poprzez te działania zainteresujemy i zainspirujemy młodzież do działalności społecznej.

Wyremontowane zostaną niektóre zabytkowe obiekty i kapliczki przydrożne. Podniesie się atrakcyjność turystyczna i wypoczynkowa obszaru. Poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz lokalnych zasobów np. wód słonych i budowę infrastruktury turystycznej i sportowej w tym ścieżek spacerowych i rowerowych, punktów widokowych uzyska się wzrost zainteresowania pobytem weekendowym i popołudniowym mieszkańców Rzeszowa i okolicznych gmin, zachęci do aktywnego wypoczynku mieszkańców obszaru LGD. Nastąpi ożywienie usług turystycznych – tworzenie małej gastronomii, miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych. Organizacja cyklicznych imprez wykorzystujących lokalne tradycje, a także nowych rodzajów: rajdów, crossów, biegów terenowych itp. również stworzy atrakcyjną ofertę aktywnego wypoczynku. Podstawą sukcesu będzie aktywna, przemyślana kilkuletnia promocja atrakcji regionu. Opracuje się strategię promocji - wspólną dla całego obszaru objętego LSR, ujmującą wszystkie istotne aspekty rozwoju obszaru.

Środki przewidziane na wsparcie powstawania nowych miejsc pracy są skromne. Jednakże poprzez działalność szkoleniową, informacyjną i doradczą wywoła się zainteresowanie korzystaniem ze środków pomocowych dostępnych w osi 3 PROW, a także innymi środkami pomocowymi np. finansowanymi z EFS.

Realizacja LSR przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców

Największym osiągnięciem z realizacji LSR będzie wywołanie i utrwalenie w społecznościach lokalnych świadomości, że od ich aktywności, od ich działania zależy kształt otaczającej rzeczywistości, zależy jakość ich życia. Możliwość zaplanowania, przygotowania, opisanie w formie wniosku, zdobycie środków i zrealizowanie z powodzeniem własnego – nawet niewielkiego- projektu będzie motorem napędzającym kolejne działania. Zdobyte umiejętności, doświadczenie w realizacji projektów pozwoli z powodzeniem realizować kolejne przedsięwzięcia. Wzięcie na siebie odpowiedzialności za małe projekty ułatwi podejmowanie znaczniejszych wyzwań. Inne spojrzenie na zasoby własnego regionu, możliwości jego wielokierunkowego rozwoju wyzwoli aktywność mieszkańców.

Wskaźniki opisujące osiągnięcie powyższych celów to liczba osób biorących aktywny udział w życiu miejscowości, liczba mieszkańców mających możliwość do korzystania z Internetu, wzrost ruchu turystycznego, zwiększenie liczby imprez kulturalnych, większa

dbałość o ochronę środowiska i wykorzystanie jego walorów. Liczba powstałych nowych i zachowanych miejsc pracy, wzrost dochodów podatkowych gmin.

17. Informacja o załącznikach.

ZAŁĄCZNIK 1 Wykaz członków LGD „Trygon”

ZAŁĄCZNIK 2 Statut i Regulaminy LGD

1 Statut LGD „Trygon”,

2 Regulamin Pracy Rady LGD „Trygon”,

3 Regulamin Zarządu LGD „Trygon”,

ZAŁĄCZNIK 3 Doświadczenie i kwalifikacje Rady LGD „Trygon”

ZAŁĄCZNIK 4 Doświadczenia członków LGD,

ZAŁĄCZNIK 5 Procedura wyboru operacji wraz z wzorami stosowanych dokumentów.

Rzeszów dnia;.....

.....

ZAŁĄCZNIKI DO LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „TRYGON – ROZWÓJ I INNOWACJA”

ZAŁĄCZNIK 1	Wykaz członków LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”
ZAŁĄCZNIK 2	Statut i regulaminy LGD
	2.1 Statut LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”
	2.2 Regulamin Pracy Rady LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”
	2.3 Regulamin Zarządu LGD „Trygon – Rozwój i Innowacja”
ZAŁĄCZNIK 3	Doświadczenie i kwalifikacje Rady LGD
ZAŁĄCZNIK 4	Doświadczenie członków LGD
ZAŁĄCZNIK 5	Procedura wyboru operacji wraz z wzorami stosowanych dokumentów